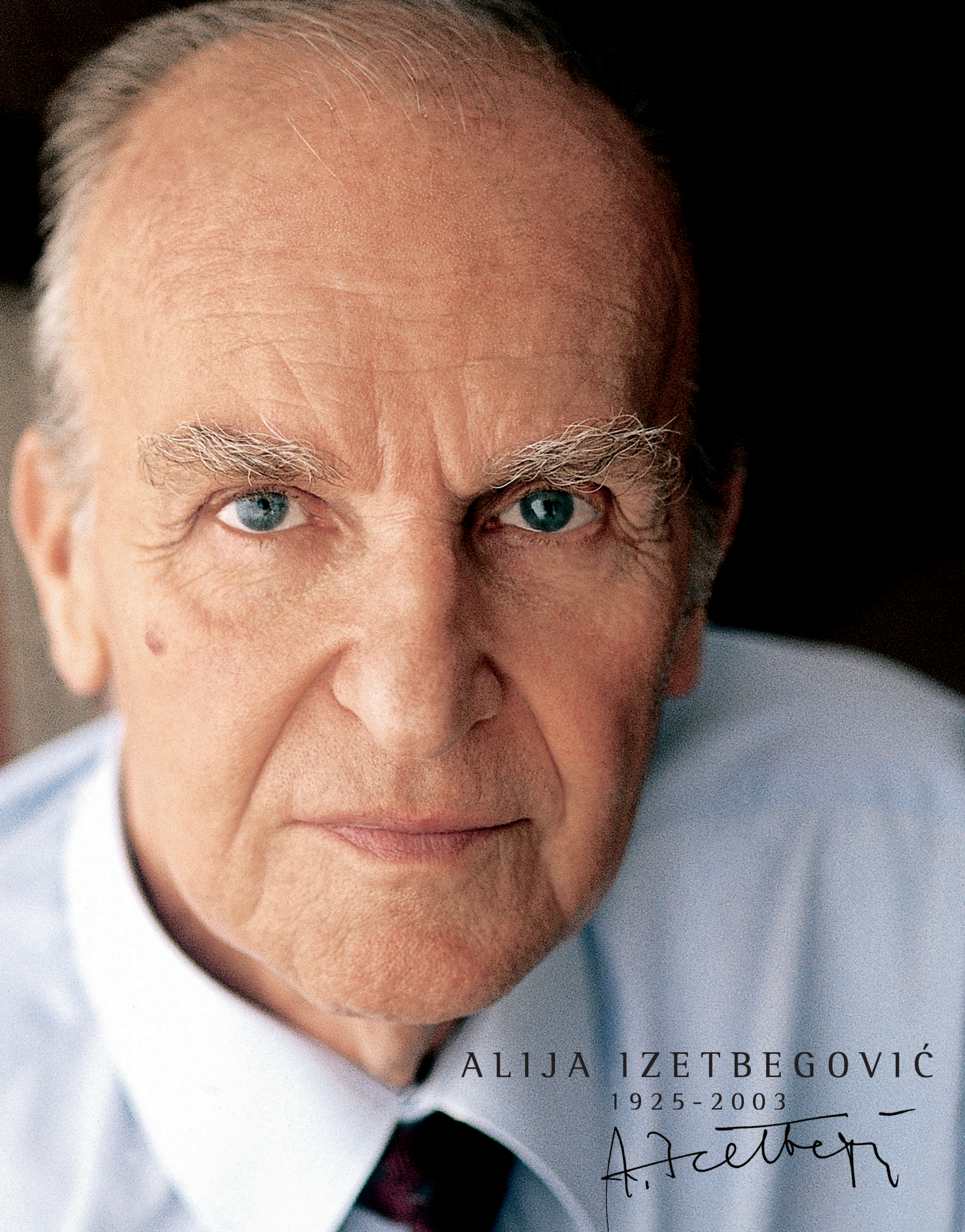

ALIJA IZETBEGOVIĆ
1925-2003

A. Izetbegović

ALİJA İZETBEGOVIĆ
BAĞIMSIZ BOSNA HERSEK'İN İLK CUMHURBAŞKANI

ALİJA İZETBEGOVIĆ

1925 – 2003

Aliya İzetbegoviç, 8 Ağustos 1925'te Bosanski Šamac'ta (Bosanski Šamac) dünyaya geldi. Üç yaşındayken, ailesi Saraybosna'ya taşındı. Aliya İzetbegoviç, Saraybosna'da ilköğretimini tamamladıktan sonra, eğitimine Birinci Erkek Genel Lisesi'nde (Prva muška realna gimnazija) devam etti.

Bosna Hersek o yıllarda, Birinci Dünya Savaşı ve Versay Antlaşması sonucu olarak oluşturulan Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığının bir parçasıydı. Merkezîyetçi sosyo-politik bir düzene sahip monarşist Yugoslavya, Sırlar, Hırvatlar ve Slovenyalılar olmak üzere üç "topluluktan" oluşan tek bir halk fikriyle temsil ediliyordu. Bosnalı Ortodoks, Katolik ve Müslümanlara kendilerini, ya Sırp ya da Hırvat olarak tanımlama seçeneği verilmişti. Böyle bir seçenek özellikle Müslümanlar, yani Boşnaklar için kabul edilemezdi.

Birinci Dünya Savaşı'nda, Bosna Hersek savaşın doğrudan bir cephesi olduğu için korkunç derecede kurban verdi, tahribata uğradı. Bu savaşta en büyük kaybı Bosnalı Müslümanlar yaşadı ve Yugoslavya'nın birleşmesinden sonraki yıllarda da bu kayıplar devam etti. Bu yeni ortak devlet içindeki ağır durum, Boşnakların Türkiye'ye doğru birkaç dalga halinde göç etmesine neden oldu. Bu ortak devlet döneminde Bosna Hersek, her

açıdan sürekli bir durgunluk süreci içerisinde oldu. Bu durum, 1929 yılında Bosna Hersek'in tarihsel sınırlarının silinmesiyle adeta zirveye ulaştı. Aynı yıl içinde devletin ismi Yugoslavya Krallığı olarak değiştirildi. Bosna Hersek ise acımasızca dört vilayete (banovina) bölündü ve bu vilayetler içindeki Bosnalı Müslüman nüfus kendi kaderleri hakkında karar veremeyecek duruma düşürülerek azınlığa dönüştürüldü. Müslümanların, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu döneminde elde ettikleri vakıflar, eğitim ve dini kurumlar ile ilgili imtiyazlar ellerinden alındı. İslam Birliğinin merkezi, 1930 yılında birkaç yıllığına Saraybosna'dan Belgrad'a taşındı.

O dönem ortak devlet içinde Bosnalı Müslümanların daha iyi ve daha onurlu yaşamaları için mücadele edenlerin en başında Yugoslavya Müslüman Teşkilâtı (JMO) lideri Mehmed Spaho ve Reis-ül Ulemâ Cemaludin Çauşeviç (Džemaludin Čaušević) geliyordu. Ciddi bir milli bilinçsizlik, genel ilgisizlik ve yetersiz sayıda entelektüelin olduğu bir dönemdeki bu durum, Müslümanların lideri Dr. Mehmed Spaho'nun açıklanamayan ölümü ile daha da şiddetlendi.

Bosna Hersek'in ve özellikle Müslümanların çıkarlarını temsil edenlerin mücadelesi, Sırp ve Hırvat milliyetçilerinin çıkarları

arasında yaşanan siyasi manevralardan oluşuyordu. Daha doğrusu, Bosna toprakları üzerindeki haklarının “kendilerine ait olduğunu” diğerlerine sürekli kanıtlamaları gerekiyordu. Hırvat siyasi partilerinin güçlendirilmesi ile Sırp – Hırvat çatışmasını aşmak amacıyla 1939 yılında Sırlar ve Hırvatlar arasında, Bosna Hersek aleyhine yeni bir sınır anlaşması imzalandı. On yıl önce zaten parçalanan bu ülke, kendi vatandaşlarına hiçbir şey sorulmadan, şimdi de komşuları tarafından resmen bölünmüş oldu.

Bosna Hersek aleyhine yeni sınırları belirleyen Sırlar ile Hırvatlar arasındaki bu anlaşma, Bosnalı Müslümanların Bosna Hersek’in özerkliği talepleri ettikleri protesto dalgasının başlamasına neden oldu. Özerklik ve Bosna Hersek halklarının birliği fikri, farklı etnik kökenlerden solcu genç öğrenciler tarafından da destekleniyordu. 1937, 1938 ve 1939 yıllarında öğrenciler tarafından gönderilen açık mektuplar sayesinde “Bosna Hersek halkları” terimi komünist terminolojide yerini aldı. Bununla beraber, Bosnalı Komünistlerin desteklediği “Bosna Hersek’in ulusal özerkliği” düşüncesinin temeli oluşturuldu. Bu tutumun, sonraki yıllarda (1941 – 1945) çok sayıda Boşnak’ın, Yugoslavya Komünist Partisi öncülüğündeki Ulusal Kurtuluş Savaşı’nı (Narodnooslobodilački rat) desteklemesine ve savaşa katılmasına büyük etkisi oldu.

O yıllarda komünizmin toplumsal bir ideoloji olarak gelişmesi, Bosna Hersek’te de güçlü bir yankı uyandırdı ve Komünist Parti burada gittikçe artan sayıda destekçi edindi. Aliya İzetbegović de kısa bir süreliğine, Yugoslavya Komünist Gençlik Birliği’nin (SKOJ) fikirlerine yakınlık duydu. Aslında, bir lise öğrencisi olarak, toplumsal eşitlik ve anti-faşizm fikirlerini destekleyerek komünist düşüncenin etkisi altında kaldı. Ancak, “Tanrısız evren” kavramını reddederek, bu çevreleri hızlı bir şekilde terk etti. 15 yaşında bir genç olarak, Saraybosna Birinci Erkek Genel Lisesi mezunlarının kurduğu Müslüman “İtidâl” (Trezevnost) topluluğuna katıldı. Bu topluluk alkolizme karşı mücadele ederken, aynı zamanda mevcut ortamda Müslümanların kimliğinin korunması ve geçmişin tanınmasını da hedefliyordu.

Savaş öncesi o yıllarda söz konusu lise öğrencileri, özel bir örgüt kurarak Müslümanların kültürel anlamda dirilişi faaliyetlerini planlıyorlardı. Yugoslavya Krallığı kısa bir süre sonra parçalandı ve bu örgüt hiçbir zaman hukuken tanınmadı.

İzetbegović ailesi, 19. yüzyılın ortalarında diğer sürgün edilen Müslümanlarla birlikte, Belgrad’dan Bosna’ya geldi. Belgrad’dan göç edenlerin kurduğu yerleşim yeri ile Bosanski Šamats (Bosanski Šamac) şehri oluştu. İleride cumhurbaşkanı olacak Aliya İzetbegović’in yıllarca Bosanski Šamats Belediye Başkanlığı yapmış dedesi de sürgün edilenlerden biriydi. Kendisi, askerliğini Türkiye’de yapmış ve İstanbul’da tanıştığı Sıdika isimli kızla evlenmişti.

Birinci Dünya Savaşı'nda Mustafa İzetbegović İtalyan cephesinde, Piave'de asker olarak savaşmıştı. Savaşta ağır yaralanmış ve aldığı yaraların etkileri hayatının sonuna kadar devam etmişti. Savaş sırasında, tüm dini inançlardan Bosna Hersek halkları, çoğunlukla Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun askeri birliklerinin içinde mücadele etmişti.

Aliya İzetbegović'in babası olan Mustafa İzetbegović tüccardı. İşinde yaşadığı başarısızlıklar nedeniyle iflas edince, çocuklarının eğitimi için ailesiyle Saraybosna'ya taşınmaya karar verdi.

Aliya'nın annesi Hiba ve babası
Mustafa — soldan üçüncü

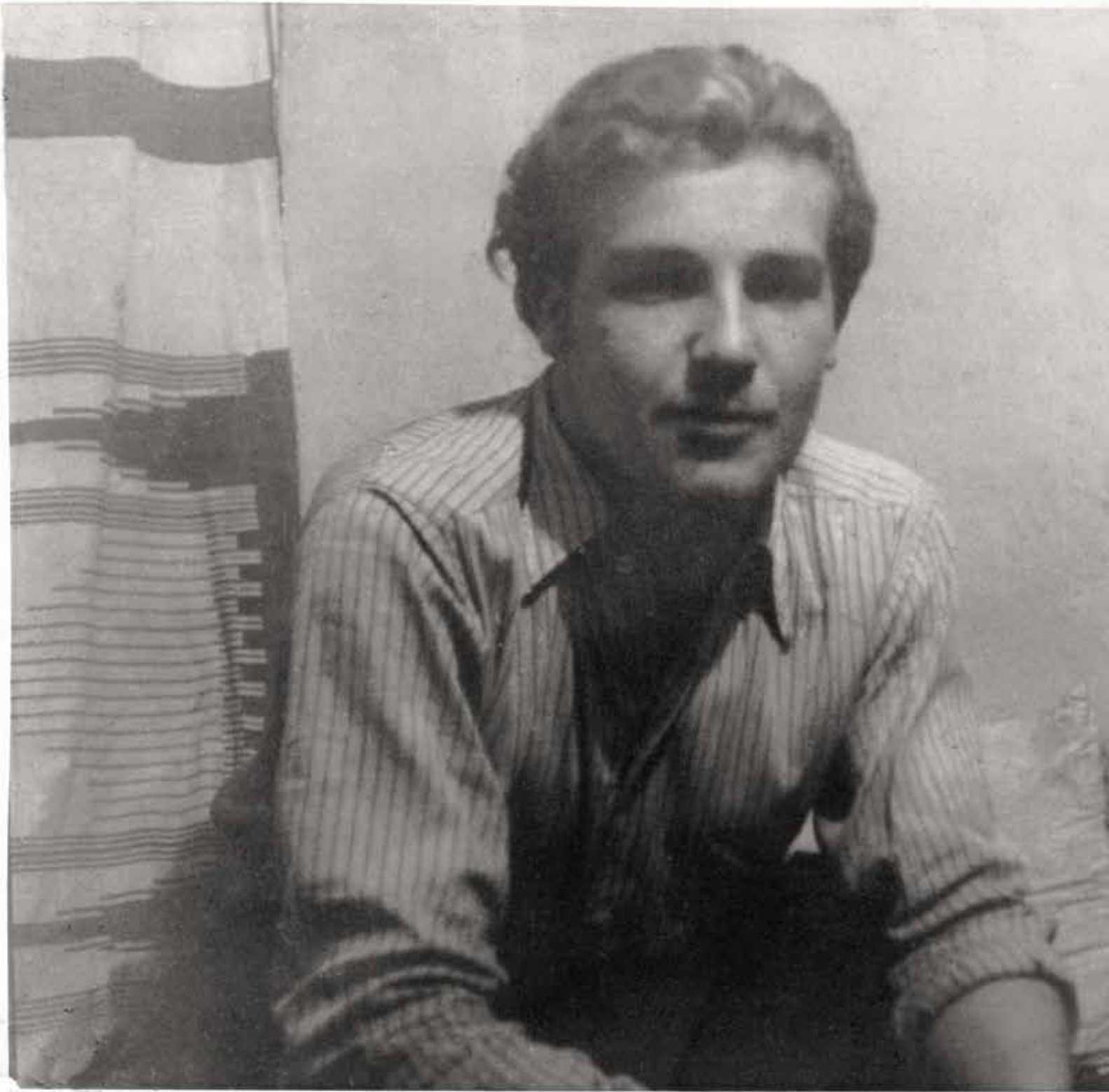
Lise yıllarından bir fotoğraf: Aliya İzetbegović
üst sırada soldan üçüncü

Mustafa İzetbegović'in, Aliya ile birlikte 5 çocuğu vardı. Aliya'nın 3 kız kardeşi, 1 erkek kardeşi ve babasının ilk evliliğinden 2 de üvey erkek kardeşi vardı. Aliya'nın doğumundan 3 yıl sonra, yani 1928 yılında, bütün aile Bosanski Šamats'tan Saraybosna'ya göç etti. Aliya İzetbegović, Saraybosna'da Birinci Erken Genel Lisesi'ni (Prva muška realna gimnazija) bitirdi.

1934 yılından bir aile fotoğrafı: Aliya'nın annesi, babası ve yanında duran kız kardeşleri Nafiya ve Hayriya, önünde duran kız kardeşi Arziya ve erkek kardeşi Nurudin, arkada duran üvey erkek kardeşleri Sabriya ve Bahriya, Aliya ise ortada.

1940'lı yıllarda Aliya
İzetbegoviç.

"Lisenin son sınıflarında,
ders çalışmak yerine okumayı
seçtim. 18 ve 19 yaşlarımda,
Avrupa felsefesinin en önemli
tüm eserlerini okudum.
O zamanlarda Hegel'den
hoşlanmazdım. Daha sonra bu
fikrimi değiştirdim. Bergson'un
'Yaratıcı Evrim', Kant'ın 'Saf
Aklın Eleştirisi' ve Spengler'in
iki ciltlik 'Batı'nın Çöküşü'
eserleri üzerimde özel bir etki
bıraktı. ('Tarihe Tanıklığım',
Aliya İzetbegoviç, 2001)

İkinci Dünya Savaşı dönemi, Bosna Hersek halklarına daha
da büyük acılar getirdi.

1941 yılının nisan ayında Hırvatistan'da iktidarda olan
Ustaşa rejiminden bir grup, Almanya ve İtalya dışişleri
bakanlarının anlaşmasına dayanarak, Bosna Hersek
topraklarını da ilhak edip Bağımsız Hırvatistan Devleti'ni
(NDH) ilan etti. NDH, Bosna devletinin özelliklerinin
yanı sıra Bosnalı Müslümanların özelliklerinin herhangi
birinden söz edilmesini dahi yasaklamak için çabaladı ve
Müslümanlar resmen Hırvat olarak kabul edildi. NDH'nin
ilanından hemen sonra, Bosna Hersek nüfusuna karşı bir
soykırım başlatıldı ve korkunç suçlar işlendi. Özellikle
Yahudiler, Sırp ve Romanlar çeşitli zulümlere maruz
kaldı. Bu zulümden, Boşnaklar ve Ustaşa rejimiyle aynı
fikirlere sahip olmayan Hırvatlar da kurtulamadı.

Bu olaylara paralel olarak, Draja Mihailoviç (Draž
Mihailović) liderliğindeki Çetnik hareketine bağlı güçlerin
etkin olduğu bölgelerde de Müslümanlara yönelik
soykırım gerçekleştirildi. Hedefi "kendi topraklarını Sırp
olmayan unsurlardan temizlemek" olan Çetnik hareketi
politikasının parçası olarak Doğu ve Batı Bosna'da, Doğu
Hersek ve Sancak bölgelerinde korkunç katliamlar yapıldı.
Yugoslavya Komünist Partisi [KPJ] "kardeşlik ve birlik"
sloganı adı altında NDH ve işgale karşı silahlı mücadeleye
öncülük etti. Bosna Hersek, savaşın en önemli
mücadelelerinin olduğu yer olmasının yanı sıra Ulusal
Kurtuluş Savaşı'nın da merkezidi ve dolayısıyla özel
bir öneme sahipti. Savaşta tüm Yugoslavya'da yaşamını
yitirenlerin yarısına yakını, Bosna Hersek topraklarında
hayatını kaybetti.

25 Kasım 1943'te Mrkonić Grad'da (Mrkonjić Grad)
Bosna Hersek Ulusal Kurtuluş Anti-Faşist Konseyi'nin
(ZAVNOBiH) ilk oturumunun düzenlenmesi, Ulusal
Kurtuluş Hareketi'nde (NOP) Bosna Hersek'in rolünün
ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu toplantıda
Bosna Hersek devletinin devamlılığı onaylandı. Daha
doğrusu Bosna Hersek devletinin temelleri yenilendi.
Bu tarih, Bosna Hersek'in yakın tarihindeki en önemli
tarihlerden biri olarak kabul edilmekte ve Devlet Günü
olarak kutlanmaktadır.

Bosna Hersek'in tüm halklarının temsilcileri, ZAVNOBiH aracılığıyla Bosna Hersek'in "ne Sırp ne Hırvat ne de Müslüman," ülkesi olduğunu, aksine "hem Sırp hem Hırvat hem de Müslüman" ülkesi olduğunu vurguladı. Her üç millete de tam eşitlik garantisi verildi ve Bosna Hersek'in "Sırp ve Hırvat efendiler" tarafından ezildiği o eski durumuna geri dönülmesinin istenmediği, Bosna Hersek halkları tarafından güçlü bir kararlılıkla dile getirildi. 1944 yılında Sanski Most'ta yapılan ikinci ZAVNOBiH oturumunda, Bosna Hersek'in, geleceğin Yugoslavya devleti içinde federal bir yapı olmasına karar verildi. Yugoslavya Komünist Partisi, milliyetçiliğe ve faşizme karşı oynadığı belirgin rol sayesinde Bosna Hersek vatandaşları arasındaki desteğini artırdı.

Maalesef, 29 Kasım 1943'te Yaytse'de (Jajce) yapılan ve sosyalist Yugoslavya'nın temellerinin atıldığı Yugoslavya Antifaşist Ulusal Kurtuluş Konseyi'nin (AVNOJ) ikinci oturumunda, Bosna Hersekli Müslümanların gerçek milli kimliği tanınmadı. Bu durum, daha sonra Müslümanların yarım asır sürecektir ağır ve belirsiz kaderini de belirleyecekti.

Eski Yugoslavya'nın dağılmasından hemen önce, 1941 yılında, Aliya İzetbegović temel amacı Müslüman nüfusun dini ve milli açıdan bilinçlendirilmesi ve özgürleştirilmesi üzerinde çalışmak olan "Genç Müslümanlar" teşkilâtının kurucu meclisine katıldı. Bu, "aslını arayarak köklere ulaşma" çabasıydı. Milli kökenlerinden ziyade Bosna'da Müslümanların manevî kökenlerinin aranmasıydı.

Doğu Bosna'da Çetnik katliamlarının başladığı sırada, aralarında Aliya İzetbegović'in de bulunduğu örgüt üyeleri insani yardım çalışmalarıyla uğraşıyordu. Mülteci nüfusa yardım edilmesi, Çetnik ve Ustaşa zulmüne uğramış Müslümanların korunması ve Doğu Bosna'da yıkılan evlerin, camilerin yeniden inşası için çalışıyorlardı.

Aliya İzetbegović, 1944 yılında lise eğitimini tamamladıktan sonra, NDH'nin Ustaşa rejimi yasalarına göre, ülke muhafızlarına (domobrani) katılmak zorundaydı, ancak kendisi bunu reddetti. Asker kaçacağı olmaya karar verdikten sonra, önce Saraybosna'da gizlendi, ardından Posavina'ya kaçtı.

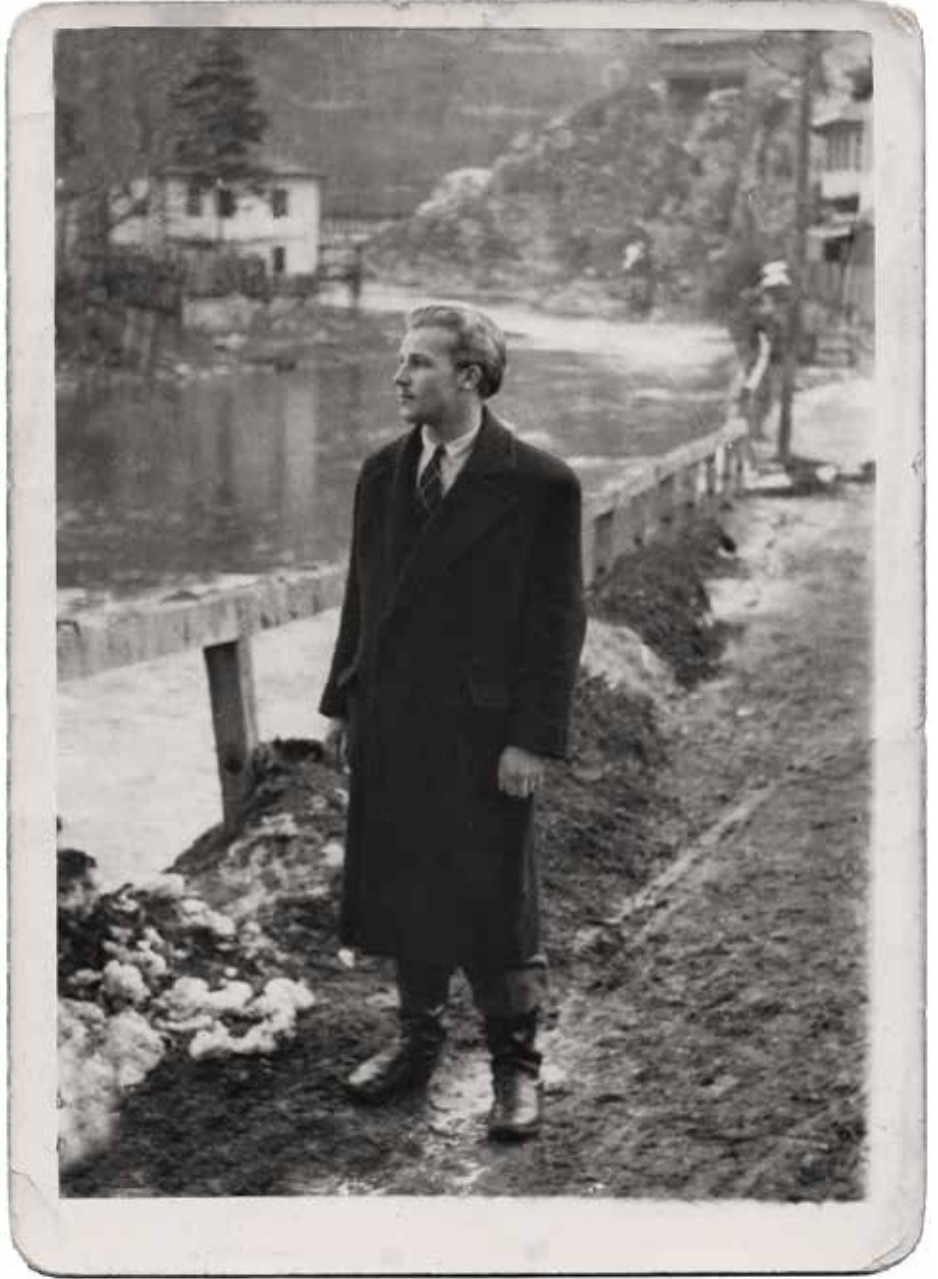
O dönemde de "Genç Müslümanlar" oluşumunun yasal olarak kaydına izin verilmedi. Bu durum, onların "Ustaşa Gençlik" oluşumuna katılmak istememelerinden kaynaklanıyordu. Çözümü "El Hidaye" İlmiye Derneği'nde, derneğin gençlik kolları olarak faaliyet göstermekte buldular.

El Hidaye'nin tek amacı, Bosnalı Müslümanların kimliğinin ve varlığının korunmasıydı. Yugoslavya Komünist Partisi liderliğindeki Ulusal Kurtuluş Hareketi konusunda tarafsız şekilde, oldukça pragmatik davranan "El Hidaye", İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa'da oluşturulan en cesur sivil belgelerden birinin arkasında durdu. Bu belge; Saraybosna, Mostar, Banya Luka (Banja Luka), Tuzla, Biyelyina (Bijeljina), Prijedor (Priyedor), Bugojno (Bugojno), Bosanska Dubitsa (Bosanska Dubica) ve muhtemelen Bosna Hersek'in diğer bazı yerlerinde imzalanan kararlardan oluşuyordu. Bosnalı Müslümanlar arasındaki en önemli aydınlar ve diğer muteber kişiler, masum halk üzerine yapılan zulümlere kamuoyunda açıkça tepki gösteriyor, Ustaşa güçlerinin Sırlara ve Yahudilere karşı tarafından işlediği suçların cezalandırılmasını istiyordu. Bu, toplumsal ve İslami şuurun bir hareketiydi. Bu kararların altına imzalarını atanların birçoğu, verdikleri desteğe rağmen, ülke faşizmden kurtulduktan sonra yeni komünist hükümetin hedefi haline geldi.

Faşizme karşı kazanılan zafer, maalesef herkese, özellikle de dini kimliklerinin tanınmasını hedefleyen sivil hareketlere eşit haklar sağlamadı. Böyle bir politikanın nedeni, Ulusal Kurtuluş Savaşı'yla sosyalist devrimin eş zamanlı olarak gerçekleşmesiydi. Savaşın sonraki yıllarda Yugoslavya'nın toplumsal düzeninin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) toplumsal sistem modeli üzerine inşa edildiği gerçeği göz önüne alındığında, bu sistemde din ve millet fikirlerinin hızlı bir şekilde yok edilmesi fikri desteklendiğinden "Genç Müslümanlar" savaştan sonra bile hukuken teşkilatlarını tescil edemedi. Aksine, 1946 yılında Aliya İzetbegović'in de aralarında bulunduğu "Genç Müslümanlar" oluşumunun bazı üyeleri, çevrede dini bilincin uyandırılması faaliyetlerinde bulundukları sebebiyle tutuklandı.

Arkadaşlarıyla birlikte.
Fotoğraf, 1940'lı yıllarda
çekilmiş.

Amaçsız geçen kısa bir dönemden sonra, Aliya İzetbegoviç "Genç Müslümanlar" topluluğuna katıldı ve kendini İslam'ı araştırmaya adanmıştı. Bu hareketin üyeleri, kendi haklarından mahrum ve güçsüz olan Müslümanların daha iyi bir konuma gelmelerini amaçlayan insanlardı ve her şeyden önce İslam'ın asıl mesajına dönülmesinin gerekli olduğunu düşünüyorlardı.

1940'lı yıllarda "Genç Müslümanlar" topluluğu. Aliya İzetbegoviç (ikinci sırada soldan ikinci).
"Kur'an ve İslam o kadar çok önemlidir ki bu sebeple bunları sadece hocalara bırakamayız".
(Aliya İzetbegoviç 'Özgürlüğe Kaçışım: Hapishaneden notlar: 1983 – 1988', 1999)

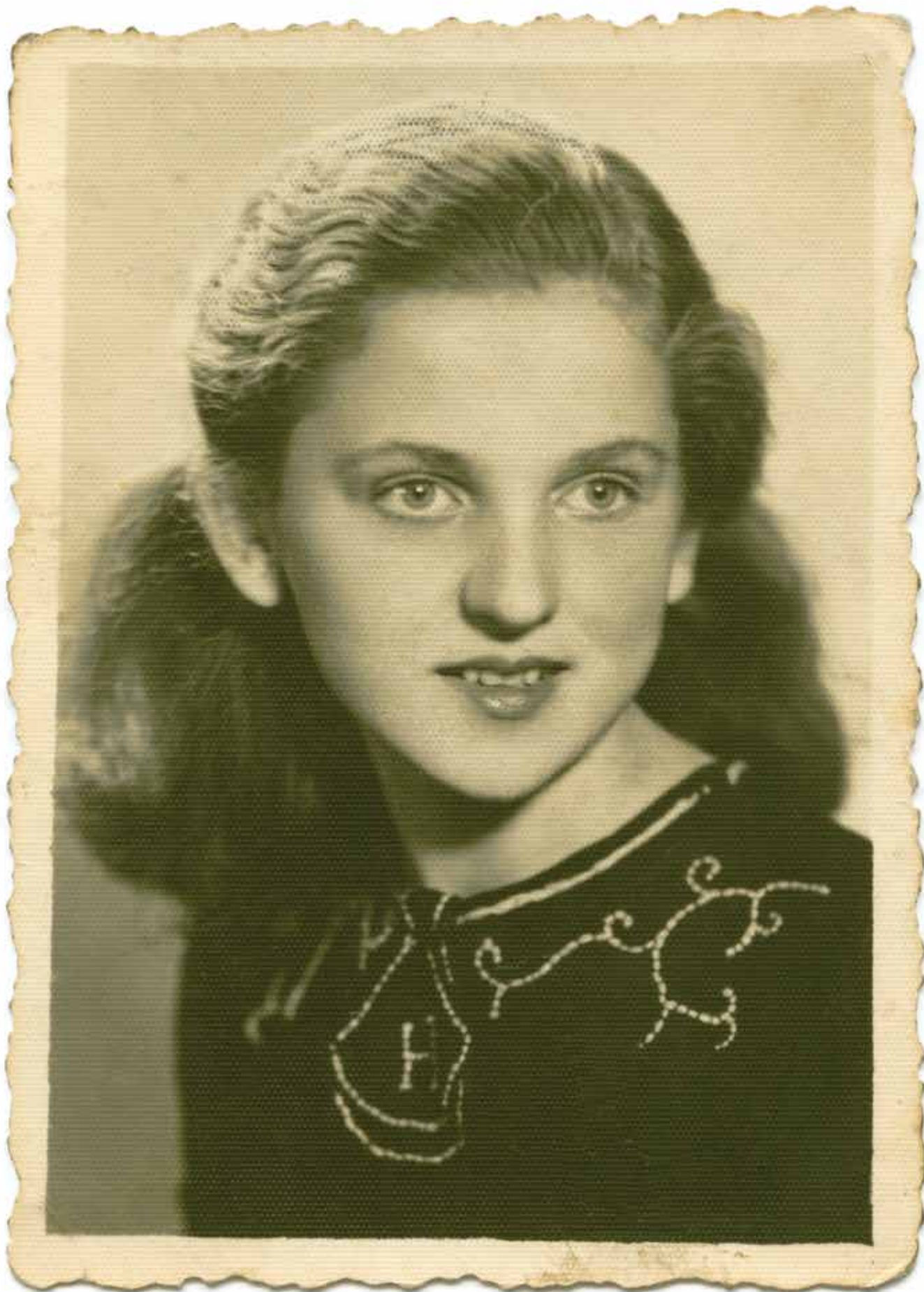
1940'lı yıllarda
arkadaşlarıyla birlikte
Aliya İzetbegoviç (üst
sırada sağdan beşinci)

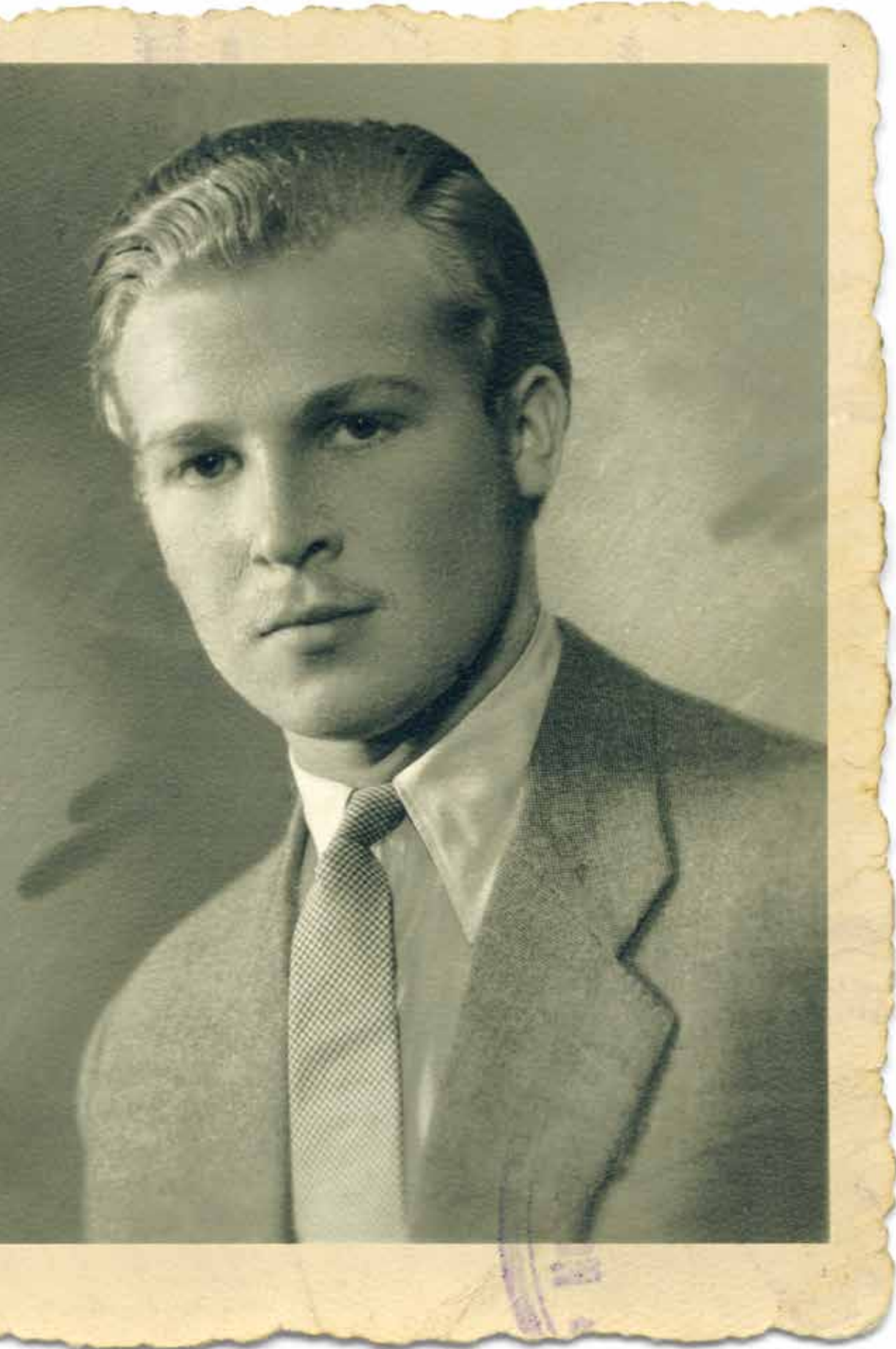

Gorajde — Ustikolina yolunda, 24 Mayıs 1943. Soldan sağa doğru: Edhem Şahović, Aliya İzetbegović, Cemil Sabrihafizović ve Hilmo Çerimagić

“Genç Müslümanlar” ın faaliyetlerinden biri: İzetbegović arkadaşları ile beraber, Müslümanların saldırıya uğradığı ve öldürüldüğü bölgelere insani yardım götürmek veya Çetnik bölgesindeki çocuklar ve engellileri kurtarmak için gidiyordu. Ustikolina yolu üzerinde, 1943 yılı — Aliya İzetbegović üst sırada soldan ikinci.

Halida ve Aliya İzetbegović,
1943 – 1944

Aliya savaş sırasında, 18 yaşındayken, eşi Halida ile tanıştı. "Tarihe Tanıklığım" kitabında şöyle yazıyor: "İnsanlar çılgınca bodrum ve depolara kaçarken, Halida ve ben sokakta kalıp bize 'hiçbir şey olamaz' diyerek bir kayanın üzerinde veya bizim eve yakın bir bankta otururduk. Muhtemel saldırıyı bildiren sirenlerin sesinden mutluluk duyan sadece bizdik."

ISLAM I ZNANOST (u teoriji)

(napisao Alija Izetbegović)

(Tema pod gornjim naslovom je izveštak iz rada
„ISLAM - IDEOLOGIJA ŽIVOTA“, Od Alije Izetbegovića)

Kao i u pitanju vrijednosti religije, filozofije, umjetnosti, politike tako i u pitanju vrijednosti nauke i civilizacije, ljudi su se mnogo razilazili.

Dok je Tolstoj nazvao religiju „svjetlošću života“ s druge strane je Marks naziva „opijumom naroda“, dok filozof Reskin kaže da je umjetnost odraz visine duha, dotle Ruso veli da je to samo finija, utančanija forma raskoši; jedni vele da je filozofija jedina pristupačna istini, a drugi je nazivaju štetnim i neplodnim umnim pehlivanstvom; jedna strana naziva politiku narodnom pedagogijom, a druga je naziva prijavim poslom i ne govori nikad o njoj bez izvjesne odvratnosti. Eto, sva ta četiri velika pokretača civilizacije bila su vrlo često izvrnuta jakoj kritici: jedni su u njima nalazili sve a drugi ništa. Isto se to događalo i sa naukom, kao petim, pokretičem, najjačim pokretačem civilizacije.

Dok su jedni tvrdili da je nauka štetna, da je iz života treba izbaciti dotle su drugi govorili potpuno protivno: sve probleme koje nameće život može riješiti jedino nauka i ona, također, može ostvariti sve ideale, koji su lebdili i koji danas lebde pred našim svijetom. Da se to sve ostvari, vele oni, potreban je jedino umni rad, gomilanje znanja, razviće i usavršenje mozga.

I jedan i drugi tabor imali su među svojim pristalicama mnogo velikih ljudi, učenjaka i filozofa.

Ruso a zanjime i Lev Tolstoj pisali su mnogo i ubjedljivo protiv nauke i civilizacije. Oni su se trudili da dokažu, kako u korak sa prosvjetom ide moralna ikvarenost, i kako naučni progres razvraća i kvari ljude i narode.

Iz drugog tabora navesti ćemo europskog učenjaka Bekla, koji kaže: „Ako hoćemo da poznamo uslove od kojih zavise uspjesi životnog napredka, moramo ih tražiti u historiji sticanja i širenja umnog znanja. S vremena na vrijeme, ista, znatno ometaju opći tok stvari pojave fizičke prirode i moralna načela, no ta se faktori u toku vremena sredjuju i uravnotežuju, te tako umni zakoni mogu da rade slobodno i nezavisno od tih nižih, drugostepenih faktora.“ Ovo kaže jedan od evropskih učenjaka, alično govore još mnogi, a uostalom mi živimo u vremenu kada većina svijeta ovako misli.

Islam u to pitanju, u pitanju vrijednosti nauke, ima svoje originalno gledište. On je to svoje ~~gledište~~ stanovništvo čvrsto izgradio, svestranim razmatranjem svih sila i snaga, faktora koji pokreću čovječanstvo naprijed. Odredio je ~~svu~~ njihovo mjesto i ulogu u životu. Među njima nalazi i nauka, kao jedan od najvažnijih pokretača civilizacije. Ako hoćemo da pregledamo to gledište Islama, moramo poći iz daljeg.

Po islamu, ako hoćemo da uredimo život, i da u tom životu bude „maksimum sreće za maksimum ljudi“, trebamo imati pravoga, izgrađenoga čovjeka i osim toga postaviti dobre socijalno-ekonomske zakone. Ovdje smo spomenuli jednu originalnost Islama i jedino njemu svojstvenu osobinu. Najme, ako historijski posmatramo učenja koja su imala za cilj da urede život, vidjećemo, uglavnom dvije osnovne različite crte: dok jedni svu brigu posvećuju da stvore dobro čovjeka, ne brinući se ni malo za zakone socijalnog i ekonomskog karaktera, drugi se brinu samo za ovo drugo, govoreći da će dobri socijalno-ekonomski zakoni stvoriti dobre čovjeka, vjerujući da ti zakoni imaju niti iz kojih se ispredaju ljudski karakteri. Veliki predstavnik prvog učenja bilo je kršćanstvo, a drugog komunizam. Historija govori da ni jedno ni drugo učenje nije doživjelo ostvarenje svojih ideala, nije stvorilo sreću raj na zemlji ni u kolikom opsegu.

Zato je Islam osim zbirke zakona socijalnih i ekonomskih, još dao recept za izgradnju harmonizirane ličnosti. Ta ličnost ne treba da živi uglavnom samo fizičkim životom, kao u antičkom svijetu, niti samo moralnim kao u evanđelju, a ni samo intelektualnim kao u Evropi. Ona treba da živi i fizički i moralnim i intelektualnim životom. Dakle, po islamu treba stvoriti čovjeka putem fizičkog podizanja i usavršenja, putem religioznog i islamskog progresa i kulture srca, putem umnog rada, gomilanja znanja, razvića i usavršenja mozga. Pošto je dao izvrsna pravila za čovjekov

Aliya İzetbegović'in "İslam — Hayatın İdeolojisi" isimli çalışmasının "İslam ve Bilim" bölümü

Aliya İzetbegović hakkındaki tutuklama kararı, 1 Mart 1946.

ОПУНОМОЋЕНИК ОЗН-е
КВАРТА

Број: /45 г.
Дана: 1945 г.

Министарство Инутрашњих Делова Титове
Број: 556/46
1-4 - 1946 год.
SARAJEVO

Налог за хапшење

Грађанина: Иzetbegović Alija из Sarajeva
улица: _____ број: _____, којег патрола _____
са вођом _____
има да спроведе у притвор-затвор.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Налог прочитао: _____
Присутни: _____
Вођа патроле: _____

1) _____
2) _____

Ülkenin faşizmden kurtulması ile komünist yetkililer yeni toplumsal düzenin potansiyel düşmanları olarak değerlendirdikleri herkesi karşılarına aldı. Savaş sırasında yeni sistemin kabul etmediği ve aynı fikir etrafında binlerce genci bir araya getirmeyi başaran "Genç Müslümanlar" teşkilâtı da komünistlerin kara listesindeki yerini aldı. Faaliyetleri esas olarak yaşadıkları dünya ve zamanı İslam anlayışı açısından değerlendirdikleri makalelerin yazılması ve yayımlanmasından ibaretti. Bu dönemde ateizm şiddetli bir şekilde destekleniyordu ve "Genç Müslümanlar" teşkilatı üyeleri bu ideolojiye kararlı bir şekilde karşı geldi. Bosna Hersek'te Müslümanların varlığına yönelik bir saldırı olarak düşünülen bu uygulamaya açık olarak karşı çıkan kişiler arasında Aliya İzetbegović de bulunuyordu.

İzetbegović, 1945 yılının sonbaharında, henüz yasaklanmamış olan "Yeniden Doğuş" (Preporod) Müslüman Kültür Derneği meclisi toplantısında, Yugoslavya Komünist Gençlik Birliği (SKOJ) üyeleri ile açık bir çatışmaya girdi. İzetbegović, SKOJ üyelerinin, bu kültürel topluluğun çalışmalarını devralma fikrine çok keskin bir konuşma yaparak karşı çıktı. Bu konuşma, meclis toplantısının durdurulmasına ve fiziksel çatışmaya yol açtı. Aliya İzetbegović karakola götürüldü ve o geceyi bodrum katında geçirdi. Bu vesileyle kendisi, gelecekteki çalışmalarının sıkı bir şekilde takip edileceği konusunda tehdit edildi.

Kısa süre sonra askere gitti. İzetbegović, Yugoslav Ordusu'ndaki askerlik görevini Saraybosna'da yaptı. Askerliği sırasında "düşman örgüte" üyeliği nedeniyle tutuklandı ve üç maddelik suçlamayla 6'ncı Ordu bünyesindeki savcılığa teslim edildi. Saraybosna Askeri Mahkemesi'nde görülen davada her ne kadar suçunu kabul etmese de üç yıl hapse mahkûm edildi.

İlerleyen dönemde, Tito ile Stalin arasındaki çatışma nedeniyle Yugoslavya toplumu için daha zor yıllar başladı. Informbiro destekçileri ile mücadele genellikle tüm diğer "yıkıcı unsurlar" ile hesaplaşmalar için kullanıldı ve bu nedenle "Genç Müslümanlar" fikri etrafında toplananlara yönelik yeniden şiddetli saldırılarda bulunuldu. Bu kez teşkilâtın mensuplarıyla çatışma çok daha acımasızlaşmıştı. 1949 yılındaki yeni gözaltı dalgası kapsamında yüzlerce masum genç, kendini demir parmaklıklar arkasında buldu. Dört sanık ise idama mahkûm edildi. O dönemde Aliya İzetbegović'i bu kaderden kurtaran durum, kendisinin zaten hapiste olmasıyla açıklanabilir. O dönem korku dönemiymi ve 1960'ların başına kadar bu şekilde devam edecekti. Hapisten çıktıktan sonra, Aliya İzetbegović Ziraat Fakültesi'ne kaydını yaptırdı. Ancak iki yıl sonra bu fakülteyi bırakıp Saraybosna Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İlk önce, Karadağ'da hidroelektrik santrali projesi gerçekleştiren bir inşaat firmasında şantiye şefi olarak işe girdi. Baro sınavını geçtikten sonra, 1962 yılında, Saraybosna'daki "Niskogradnja" şirketinde hukuk danışmanı olarak çalışmaya başladı.

Aliya İzetbegoviç, 1946
yılında askerlik görevi
sırasında tutuklandı
ve 6'ncı Ordu Bölge
Savcısı'na teslim edildi.

MINISTARSTVO
Odeljenje pravne pomoći
za grad Sarajevo
Pr. Br. 156/46
27-IV-1946 god.
SARAJEVO

126102535

ЈАВНОМ ТУЖИОЦУ VI АРМИЈЕ

Предајемо вам ИЗЕТБЕГОВИЋ АЛИЈУ, син Мустафин и Хибе р. Цабија рођен 1925. г. у Бос. Шамцу, нежењен, вјере исламске, држављанин ФНРЈ, по занимању студент права, а сада у Ј. А. на служби у штабу 38. дивиз наставен у Сарајеву у Топлик ул. 13, зато што је:

1.-Још од оснотка непријатељске организације "Млади муслимани"-а то је било у првим данима окупације-припадао је њеном главном руководству, чији је циљ био да окупи што већи број муслиманске омладине око исте, и развијајући међу истом фашистичку пропаганду припремали је на њен непријатељски став према НОП-у, јер "ми нисмо у НОП-у видјели свој прави пут", како он каже у свом саслушању, које тиме, а и иначе користила само окупатору, јер су се из редова те организације регрутовали кадрови за непријатељске оружане формације;

2.-Што је, као један од најглавнијих, управо најглавнији члан руководства ове илегалне организације по ослобођењу, заједно са Чампаром Ђурефом, Узуновић Фахром, Шаховић Едхемом, Шафирбеговић Нецибом и његовом женом Азизом, Дервишевић Муртезом, наставмо са активном дјелатношћу и по ослобођењу, дајући смјернице раду и директиве другим непријатељским елементима из ове организације, да се не ангажује са осталом омладином у изградњи земље и да својим непријатељским ставом према Народној омладини, штетно дјелују на муслиманску омладину, одгајајући омладину која је била на позицијама ове организације у профашистичком духу, те ју на тај начин пасивизирајући, а читав овај рад су засигурно плаштем вјере, настојећи да на тај начин умање одговорност за своје непријатељско дјеловање; често је и сам иступао на јавним скуповима као члан ове организације, дајући на тај начин примјер "како треба да наступа муслиманска омладина";

3.-Био је потпуно упознат са свим припремама око организовања бјегства Шафирбеговића и његове жене Азизе у Турску, те око припрема које је вршио Шаховић Едхем у Дубровнику за бјегство у иностранство, а није хтјео да то јави властима, што је као војник Ј. А. морао то да учини, јер и сам имао намјеру да бјежи, чиме је починио злочин раван издаји државних интереса.

Својим дрским држањем приликом саслушања, не признавањем свега онога што га је теретило, а што су потврдили у својим саслушањима сви похапшени из ове групе, настојање да умањи значај ове непријатељске организације и да на тај начин извуче и себе и друге од одговорности пред судом, све то говори о његовом свјесном непријатељском држању и раду против државних интереса. Када се томе додају његове ријечи: да он није толики опортуниста да би био присталица НФ-а, а самим тим и данашњег државног уређења, онда се може доbitи још потпунија слика овог народног непријатеља, који треба да искуси што тежу казну за своје протународно дјеловање.

Именовани се налази у истражном затвору овог одељења од 1-III-1946. г.

Смрт фашизму - Слобода народу!

Прилог: његово саслушање

Начелник Рукописник:

Дане Олбина/

1949 yılında evlendikten sonra
Halida ve Aliya İzetbegoviç.

1956 yılından aile
fotoğrafi.

Leyla, Sabina ve Bakir babaları ile. 1961 yılından aile fotoğrafı.

Aile fotoğrafı, 1962 yılı, Saraybosna. O yıl, Aliya İzetbegović baro sınavını geçmiş ve hukuk danışmanı olarak çalışmaya başlamıştı.

Aliya, oğlu Bakir
ile 1964 yılında
Belgrad'da.

1960'lı yılların ortalarında Yugoslavya toplumunun durumu iyileşmeye başladı. Ülke, siyasi anlamda istikrarlı hale geldi. Böylece birçok siyasi mahkûm da serbest bırakıldı. O yıllarda dış politikada büyük bir değişim başladı ve Yosip (Josip) Broz Tito, Soğuk Savaş'a karşılık olarak Bağlantısızlar Hareketi politikasını yürürlüğe koydu. SSCB ile ilişkiler normalleştirildi, ekonomik reform ve ticarete liberalleşme başlatıldı, turizm gelişmeye başladı, bağımsız medya ortaya çıktı, kötü şöhretli Devlet İç Güvenlik Başkanı (UDBA) ve Devlet Başkanı Yardımcısı Aleksandar Ranković (Aleksandar Ranković) görevden alındı, yabancı sermaye yatırımlarına yüzde 49'a kadar pay izni verildi.

Ülkedeki olumlu değişikliklerin yansımaları, Bosna Hersek'e de yansıdı ve nihayet kimlikleri tanınmadan yaşayan Bosnalı Müslümanlar yıllar sonra bir millet olarak, büyük "M" harfi ile yazılan "Müslümanlar" ifadesi gibi tuhaf bir formül ile tanındı. O zamana kadar, genellikle kendilerini her nüfus sayımında veya resmi belgelerde millet anlamında Sırp, Hırvat ya da "kararsız" olarak beyan etmek zorunda kalmışlardı.

"Müslümanların" tanınması için verilen siyasi mücadele 1961'den 1971'e kadar sürdü.

Aliya İzetbegović, bu koşullarda da arkadaşları ile buluşmaya devam ederek, Müslümanların durumu hakkında konuşuyordu. Ancak organize bir grup gibi hareket etme niyetleri yoktu. Bosnalı Müslümanların haklarını elde etme ve kimlikleri üzerine çalışmalar yapmaya Bosna Hersek İslam Birliğinin yayın organı "Preporod" gazetesinde, "Takvim" ve "Glasnik" gibi bültenlerde yazılar yazarak ve çoğu zaman Saraybosna camilerinde düzenlenen halka açık sohbetlere katılarak devam ediyordu. Aliya İzetbegović, önceki deneyimlerinden ders çıkardığından, yazılarını genellikle çocuklarının isimlerinin ilk harfleri olan "LSB" mahlası kullanarak yayımlıyordu.

O dönemde Yugoslavya'nın dünyaya açılması ile beraber eski mahkumlara pasaport alma imkânı da sağlandı.

Aliya İzetbegović de bu imkânı, çok sayıda özel seyahat yaparak değerlendirdi. Aynı zamanda bu seyahatlerinde göçmenlerimizle ve çeşitli İslam kuruluşları temsilcileri ile bir araya geldi. O zamanlarda, Aliya İzetbegović İslam dünyası ile ilgileniyor, Şii – Sünni çatışmaları başta olmak üzere çeşitli İslami gruplar arasındaki çatışmaların üstesinden gelmeye çalışıyordu. Bu düşünceler ışığında, 1960'lı yıllarda Aliya İzetbegović "İslam Deklarasyonu" kitabını yazmaya başladı.

1967 yılından aile fotoğrafı

Paris, 1973 yılı

İzetbegović çifti, 20. yüzyılın
70'li yılları.

Halida İzetbegović, İstanbul, 1974 yılı. (fotoğrafı çeken
Aliya İzetbegović)

"Kadınların ev dışında istihdamı ve üretime katılması yönündeki ısrarlı baskının psikolojik bir yönü de var: Bu durum; doğum yapmak, çocuk yetiştirmek ve aileye bakmak yoluyla kadının evde ürettiği iktisadi değerlerin tanınmamasından oluşmaktadır. Günde 10 – 12 saatini eve ayıran bu işçi, bu ev hanımı, istatistiklerimiz tarafından işsiz olarak sunulmakta ve 'çalışmayan unsur' başlığı altında sınıflandırılmaktadır. Hepimiz bir kadının ne kadar meşgul olduğunu biliriz, ama aynı zamanda görmezden geliriz. Kadının çalışmasının bu şekilde göz ardı edilmesi, evi terk edip ailesine sırtını dönmesi için ona yapılan baskının bir başka ve bu kez ahlaki bir şeklidir." (Aliya İzetbegović, 'Özgürlüğe Kaçışım: Hapishaneden notlar: 1983 – 1988', 1999)

Eşi ve çocukları ile turistik bir gezi.

O yıllarda, Yugoslavya'nın en az gelişmiş bölgelerine sahip bir cumhuriyeti olan, en düşük ekonomik büyümeye sahip, milli geliri Yugoslavya ortalamasının altında olan Bosna Hersek'in yoğun bir şekilde gelişim süreci de başladı. 1974 yılında, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti (SFCY) yeni anayasasını kabul etti. Bununla beraber konfederasyon unsurları getirildi ve Bosna Hersek nihayet Yugoslavya'nın diğer cumhuriyetleriyle eşit konuma ulaştı.

Yugoslavya dış politikasının Bağlantısızlar Hareketi'ni güçlendirmek istemesi, ülkedeki Müslümanların daha uygun bir konum kazanmasına yardımcı oldu. Bu koşullardan ve birçok İslam ülkesindeki bağlantılardan dolayı İslam düşüncesine karşı tutum daha olumlu hale geldi. Aliya İzetbegoviç, İslam dünyasının genel sorularına odaklanmaya devam etti ve bu kapsamda Saraybosna'daki Tabački Mescidi'nde yapılan sohbetlere katıldı. Burada sıkça kendisinin "İslam Deklarasyonu" kitabında öne sürdüğü tezler de tartışılırdı.

Yosip (Josip) Broz'un 1980 yılında ölmesinden sonra, Yugoslavya siyaset sahnesinde yeniden milliyetçiliğin en bariz şekilleri ortaya çıktı. Bu tartışmalar, Komünistler Birliği içinde olmasına rağmen, Yugoslavya Krallığını anımsatıyordu. Ekonomik kriz, siyasî ilişkileri daha da kötüye götürüyordu. Ceza Kanunu'na yeni bir madde olarak "ifade suçu" girmişti. Aliya İzetbegoviç, bu yeni durumu dikkate almayarak, aynı konular etrafında toplanan küçük bir grupta İslami meselelerle meşgul olmaya devam etti.

1980'lerin başında "Doğu ve Batı Arasında İslam" kitabını yazmayı tamamladı. Daha sonra Kanada'ya gidip orada bulunan lise yıllarından arkadaşı ve saygın iş insanı Hasan Karaçiç'e (Hasan Karačić) kitabını sundu. Karaçiç, kitabın basılmasına yardım ve aracılık etti. Tam da kitabın ortaya çıkmasından önce, 1983 yılında, tamamen beklenmedik bir şekilde Aliya İzetbegoviç ve 12 Müslüman aydın tutuklandı. "Saraybosna Süreci" olarak adlandırılan süreç başladı. Saraybosna Bölge Mahkemesi'nin kararıyla tüm sanıklar, "ifade suçundan" ve (birçoğu birbirlerini tanımasa da) "organize örgüt kurarak düşmanca faaliyetlerde bulunmaktan" suçlu bulundu ve "halk adına" tutuklandı. Aliya İzetbegoviç, 14 yıl hapis cezasına çarptırıldı! Bu mahkumiyetin kararı, büyük oranda İzetbegoviç'in "İslam Deklarasyonu" kitabındaki ifadelerine dayandırılıyordu.

1984 yılı başında, Amerika Birleşik Devletleri'nde "American Trust Publication" tarafından "İslam between East and West" (Doğu ve Batı Arasında İslam) kitabı İngilizce yayınlandı.

İlk baskı hızla tükendi. Kitap ve yazarı, giderek artan şekilde bilim dünyasının dikkatini çekti. Bu esnada yazar Foça'daki cezaevinde hapisti. İki yıl sonra, 60 yaşını dolduran Aliya İzetbegoviç, fizik gücü gerektiren çalışmalardan muaf tutuldu ve zamanını ağırlıklı olarak okuyarak ve yazarak geçirdi. Bu süre zarfında, daha sonra "Özgürlüğe Kaçışım – Zindandan Notlar: 1983 – 1988" başlığı altında yayınlanacak olan bir eser yazdı. Bu çalışmasında aslında, Avrupa'da 20. yüzyılda öne çıkan fikirler ve ideolojilerin İslam ile ilişkisini analiz etti.

5 yıl 8 ay sonra, 25 Kasım 1988'de, Aliya İzetbegoviç serbest bırakıldı. Yugoslavya çok partili sisteme geçtikten sonra, İzetbegoviç kendisi ile aynı fikirde olan isimlerle, Sosyalist Federal Yugoslavya Cumhuriyeti içinde milli çıkarları korumak amacıyla ilk siyasi partilerden birini kurma girişiminde bulundu. 1990 yılının mayıs ayında, Demokratik Eylem Partisi (SDA) kuruluş oturumunda, parti genel başkanı

seçildi. SDA, ilk çok partili seçimlerde Bosna Hersek'te en yüksek oyu aldı. Aliya İzetbegović, Bosna Hersek'in cumhurbaşkanı oldu.

O dönemde Bosna Hersek, Slobodan Milošević (Slobodan Milošević) liderliğinde Sırbistan'da ortaya çıkan milliyetçilik tehdidi altındaydı.

Aliya İzetbegović "Doğu ve Batı Arasında İslam" kitabını 1981 yılında tamamladı ve Kanada'ya giderek orada lise yıllarından tanıdığı Hasan Karaçiç'e kitabını sundu ve o da kitabın yayımcısı olmayı kabul etti. Fotoğraf, bu Boşnak bir göçmen ve Kanadalı başarılı iş adamının evinin önünde çekilmiştir.

Атак на тековине револуције

У завршној ријечи јавни тужилац јасно утврдио, на основу увида у комплетан доказни поступак и материјал, да је дјелатност оптужених била усмјерена против братства и јединства и равноправности наших народа и народности, ради рушења БиХ као Социјалистичке Републике, и контрареволуционарног угрожавања друштвено-политичког система СФРЈ ● Пресуда се очекује крајем ове седмице

У вишечасовном плодовају заступник јавне тужбе Едина Решидовић јуче је Великом вијећу сарајевског Окружног суда аргументовано презентирала дио по дио инкриминисаних дела из широког мозаика оптужница, гдје ниједан догађај ни датум није био препуштен случају, већ, непобитним материјалним доказима и чињеницама који су још једном расвјетлили и указали на циљеве групе оптужених за организовано, непријатељско и контрареволуционарно дјеловање са позиција муслиманског национализма. У завршној ријечи јавни тужилац је јасно утврдио, на основу увида у комплетан доказни поступак и материјал, да је дјелатност оптужених била усмјерена против братства и јединства и равноправности наших народа и народности ради рушења БиХ као Социјалистичке Републике, а тиме и подривања друштвеног уређења Југославије. Идеју потпу групе националиста, који су заговарали стварање «етнички чисте» Босне и Херцеговине на принципима ислама као «јединства вјере и закона», чинила је «исламска декларација» — програм исламизације Муслимана, чија је девиза била и «Вјеровати и борити се».

На питања да ли је «Исламска декларација» била намијењена само исламском свијету, као својерасна монографија, или је, пак, била у најужој вези са платформом бивше терористичке организације «Млади муслимани» упућена као позив «свим муслиманима који знају гдје припадају», дала је прецизне одговоре јавни тужилац Едина Решидовић.

— Оптужени Алија Изетбеговић, који је и аутор «Исламске декларације», као и оптужени Омер Бехмен, давали су овај текст и другим лицима, грађанима наше земље, на читање ради стварања групе истомишљеника — истакла је Едина Решидовић, образлажући активност двојице првооптужених, коју јавна тужба квалификује као кривична дјела стварања групе, удруживања ради непријатељске дјелатности и контрареволуционарног угрожавања друштвеног уређења СФРЈ.

— На 40 страница овог инкриминисаног текста, чије је основно гледиште истоветно са главном тезом програма «Млади муслимани» да ислам није само вјера него cjелокупни систем живљења, ниједном ријечу се не искључује ни Југославије, а ни Босна и Херцеговина. Упућујући позив свим Муслиманима свијета апсурдна је одбрана оптуженог Изетбеговића да у тих 700 милиона нема Муслимана из Југославије, поготово ако се зна да у БиХ жи-

Тенденциозно «незнање»

У дискусијама на Табачком мјесциду постављено је и свако питање: «Ако дође до рата Југославије са неком од исламских земаља да ли би се наши муслимани борили?»

Одговор на ово питање, а које зна сваки пионир наше домовине, сваки грађанин Југославије, сви они што су се досад већ борили и који су и сутра спремни на жртве — једино није могао да пружи слушаоцима оптужени Хасан Ченгић.

ви већина становништва муслиманске националности — каже Едина Решидовић.

Ако се «Исламској декларацији» додају и други текстови, као што су «Муслимани у Југославији», «Структура исламске вјерске заједнице», као и написи објављени у странијој штампи, чији су аутори неки од оптужених, добија се кристално јасна слика да су оптужени Алија Изетбеговић и Омер Бехмен ширили лажну тезу о угрожености ислама и Муслимана у нашој земљи.

— Под претпоставком да је «Исламска декларација» била само литература за добронамјерног читаоца поставља се питање због чега је скривана, тајно слата у иностранство и због чега су је неки свједоци спавивали чак и након само летимичног читања појединих пасуса — обрнула се у завршној ријечи Едина Решидовић судском Вијећу.

Одговор је недвосмислен: «Исламска декларација» је била позив младој интелигенцији ради заговарања поретка супротном нашем социјалистичком самоуправном уређењу. «Декларација» је антисоцијалистичка и антикомунистичка и као таква њена примјена чини акт контрареволуционарног угрожавања нашег друштвено-политичког система. Констатација из «Декларације» да се «исламски препород не може започети без вјерске, али ни довршити без политичке револуције» одразила се и на даљу активност оптужених који су лизаном и усменом ријечу покушали да заинтересују што већи број лица. А, за такву радњу, која је била прекривена плаштом такзване вјерске поуке, увелико се користила и трибина Дебатног клуба студената Исламско-теолошког факултета у Сарајеву гдје су предавања за вјернике припремали оптужени Хасан Ченгић и

Џемал Латиф. Да је Табачки мјесцид већ 1979. године изишао изван оквира религије, која је, како је то познато, у нашем друштву ствар приватног и слободног одређења сваког грађанина, најбоље указују и опомене упућене из Старјешинства Исламске вјерске заједнице. Свако предавање требало је доносити на увид Одбору Исламске вјерске заједнице, који се, како је то напоменуто јавни тужилац, формално односио према упућенима Старјешинства.

— Читање ајета из Кур'ана није, нити може бити кривично дјело — рекла је Едина Решидовић. — Али, оно што се чуло с проповједничке трибине и у дискусијама није било само читање свете књиге. Садистичким цијепањем цјелине Кур'ана, злоупотребљавајући свету књигу и вјешто манипулишући осјећањима вјерника, оптужени су не само извајерили принципе властите религије, већ и јавно ширили мржњу и раздор између наших народа и народности атакујући на оно што сви морамо чувати као зјеницу ока свога — братство и јединство — истакла је јавни тужилац читајући у судници крајње шовинистичке и екстремистичке суре и ајете.

Непријатељска активност оптужених прелази оквире и наше земље. Оптужени се повезују и са антијугословенском

емиграцијом у Аустрији, чија је веза био Теуфик Велагић, осведочени непријатељ наше земље. Заједно са оптуженим Изетбеговићем, Омером Бехменом и Исметом Касумагићем креће на пут и «Исламска декларација» која је посредством Теуфика Велагића била уручена званичном представништву једне исламске земље са сједиштем у Бечу. На истом мјесту договорано је и путовање у ову страну земљу у којем су такође учествовали оптужени Едhem Бичакчић и Хусо Живаљ.

— Зашто је ово путовање било тајно ако се оно прокламује само као туристичко-вјерска манифестација — упитао је јавни тужилац.

Зна се да је Југославија земља отворених граница која се свауда истиче као примјер, што је био још разлог мање да се у ову страну земљу путује без овјерених пасоша, па чак и бесплатно. Разлог посјете и боравка оптужених у овој странијој земљи непобитно су доказани: оптужени су злонамерно лажно и тенденциозно приказивајући стање и прилике у нашој земљи покушали да наруше углед Југославије међу несврстаним, као и добре и пријатељске односе наше земље са овом исламском државом.

Што се тиче оптужених Салиха Бехмена, Мустафе Спahiћа, Џемала Латифа, Мелике Салихбеговић и Дариша Бурђевиха, који су оптужени због кривичног дјела непријатељске пропаганде, заступник јавне тужбе Едина Решидовић је у завршној ријечи истакла да је проведеним доказима несумњиво утврђено да су сви они починили дјело за које се терете. На основу потпуног признања оптужене Буле Бичакчић, која одговара због пружања помоћи починиоцу каквог почињеног кривичног дјела, заступник оптужбе је истакла да је утврђено да је она дјело и починила.

На крају завршне ријечи Едина Решидовић је предложила Суду да све оптужене огласи кривим за кривична дјела за које их оптужница терети и да при одмјеравању казне има у виду сва околности под којима су ова непријатељска дјела почињена, њихову тежину, као и то да су неки од оптужених већ одговарали због кривичних дјела против народа и државе.

У послеподневним сатима завршну ријеч изијави су браниоци оптуженог Изетбеговића, а суђење се наставља данас изношењем завршних ријечи бранилаца осталих оптужених. Пресуда се очекује крајем ове седмице.

Б. РОМАНО — 3. БУЉУГИЋ

Права слика

Покушај оптуженог Алије Изетбеговића да се у току јавног суђења представи само као исламски писац који се никад није огријешо о братство и јединство осавјетилила је и са друге стране заступник јавне тужбе Едина Решидовић изијавивши низ чињеница из живота оптуженог Алије Изетбеговића.

Оптужени Изетбеговић је био један од главних руководилаца омладинске секције «Ел Хидаја» која је припадала организацији «Млади муслимани». Од 1943. године радио је на врховању младих муслимана за одласак у Ханџар-дивизију. Из усташке архиве видљиво је да је Изетбеговић примљен на разговор код јерусалимског муфтије Ел Хусенија, Хитлеровог сарадника и оснивача злогласне Ханџар-дивизије. Већ 1946. године оптужени је осуђен за дјела против народа и државе. Године 1972. у иностранству је посјетио емигранта — ратног злочинца Јусуфа Боџића.

Како нам је изјавио судија Првог општинског суда Бранислав Тодић, који ће председавати кривичном вијећу, Изворника ће одговарати пред судом за кривично дјело клевете путем штампе. О чему се ради?

Прошлог мјесеца она је дала интервју часопису «Супер итд.», у коме је погрдним изразом оклеветала своју колегињу Милену Плавшић. Овај је није остала дужна, па је одлучила да сатисфакцију затражи судским путем.

Ово несвакидашње суђење одржаће се најјефроватније у септембру. Колико је познато, ово је први случај у посљедњих неколико година да се због клевета тужа пјевачи београдске естраде.

З. М.

МИЛЕНА ПЛАВШИЋ ТУЖИЛА ИЗВОРИНКУ МИЛОШЕВИЋ

Нови естрадни »ХИТ«

БЕОГРАД, 16. АВГУСТА — Због погрдног израза позната пјевачица народних pjesама Изворинка Милошевић — Блам сјешће на оптуженичку клупу Општинског суда у Београду.

ИЗ СУДСКИХ КЛУПА

ИЗРЕЧЕНЕ ПРЕСУДЕ ГРУПИ МУСЛИМАНСКИХ НАЦИОНАЛИСТА

Непријатељима 90 година затвора

Алија Изетбеговић осуђен на 14 година затвора, Омер Бехмен на 15, Хасан Ченгић и Исмет Касумагић на по 10 година, Едхем Бичакчић на 7, Хусо Живаљ на 6, Салих Бехмен на 5, Мустафа Спахић на 5, Џемал Латиф на 6 година и 6 мјесеци, Мелика Салихбеговић на 5 година, Дервиш Ђурђевић на 6 година и Ђула Бичакчић на шест мјесеци

Јавно једномјесечно суђење непријатељској групи од дванаест лица оптужених за организовано дјеловање са позиција муслиманског национализма, а против братства, јединства и равноправности наших народа и народности, против власти радничке класе, ради рушења Босне и Херцеговине као социјалистичке републике, а тиме и подривања друштвеног уређења СФРЈ — добило је јуче и свој епилог. У препуној дворани сарајевског Окружног суда, јуче је Велико вијеће, којим је председавао судија Ризах Хаџић, саопштило пресуду.

Алија (Мустафа) Изетбеговић, 58-годишњи дипломирани правник из Сарајева и Омер (Мустафа) Бехмен 54-годишњи инжењер у ЖТО Сарајево због кривичног дјела удруживања ради непријатељске дјелатности, јер су створили групу ради контрареволуционарног угрожавања друштвено-политичког уређења наше земље осуђени су 14 односно 15 година затвора.

Подривање друштвеног уређења

За кривично дјело удруживања ради непријатељске дјелатности, јер су постали чланови ове групе те — због непријатељске пропаганде осуђени су: Хасан (Халида) Ченгић, 26 — годишњи имам из Стоца на јединствену казну затвора у трајању од десет година, Исмет (Халида) Касумагић, 55-годишњи инжењер металургије и савјетник у Институту «Хасан Бркић» из Зенице, на јединствену казну од десет година затвора, Едхем (Асима) Бичакчић 31-годишњи електроинжењер из «Електропривреде БиХ» у Сарајеву на 7 година затвора, и Хусо (Хамде) Живаљ, 34-годишњи

инжењер Института за процесну технику Машинског факултета у Сарајеву, на 6 година затвора.

Лажне тезе

На казне затвора због непријатељске пропаганде осуђени су: Салих (Мустафа) Бехмен, 61-годишњи наставник математике у Основној школи «Франьо Клуз» из Мостара, на пет година, Мустафа (Алије) Спахић, 33-годишњи имам из Вогошће, на пет година, Џемал (Сакиба) Латиф, 26-годишњи професор српскохрватског језика Газихусревбегове медресе, на шест година и шест мјесеци, Мелика (Хаскије) Салихбеговић, 38-годишња књижевница из Сарајева, на пет година и Дрвиш (Фехима) Ђурђевић, 35-годишњи правник у СИЗ-у науке у Сарајеву, на шест година затвора. Ђула (Асима) Бичакчић 30-годишња секретарица у РО «Електропренос» из Сарајева, осуђена је на шест мјесеци затвора због почињеног кривичног дјела пружања помоћи учиниоцу послјег извршеног кривичног дјела, јуче је пуштена из притвора до правомоћности пресуде. Истовремено, пресудом су Омер Бехмен, Салих Бехмен, Мустафа Спахић и Џемал Латиф ослобођени од неких инкриминација које им је оптужница стављала на терет.

У пресуди коју је јавно презентирао више од сат и по судија Ризах Хаџић детаљно је образложено како је ова група националиста организовано дјеловала заговарајући стварање «етнички чисте» Босне и Херцеговине с циљем формирања републике организоване на принципима ислама као «јединству вјере и закона», а чије су границе требало да се простиру у оквиру велике исламске државе од Авганистана, па све до Славонског Брода у Босни

и Херцеговини, уз припајање и појединих дијелова других република и аутономних покрајина наше земље. «Исламска декларација» чији је аутор Алија Изетбеговић, била је идејна платформа, готово идентична са програмом бивше терористичке организације «Млади муслимани» која је представљала отворен позив Муслиманима да се са планова пређе у акцију и то прво превратом у области одгоја, а затим у завршници и политичком револуцијом. Ширењем и умножавањем «Исламске декларације» која је давана на читање и употребу већем броју муслиманских интелектуалаца у Босни и Херцеговини желио се створити што већи број истомишљеника и припадника групе. Тај исти текст, чији је главни циљ био «исламизација Муслимана», тајно се упућивао и у друге земље, а уз помоћ антијугословенске емиграције из Аустрије овај програм био је предат и званичном представништву једне исламске земље у Бечу. Група националиста своју непријатељску дјелатност, коју је испољавала у земљи ширећи лажне тезе о угрожености Муслимана и ислама у Југославији, манипулишући и са осјећањима вјерника позивајући их на «борбени ислам» — затражила је подршку и из иностранства.

Енергично против националиста

Са исте платформе на којој су заснивали своје контрареволуционарне, противуставне циљеве наступили су и ван граница наше земље тражећи помоћ од једне исламске земље, гдје су у званичним институцијама покушавали да наруше углед Југославије међу несарстаним, и посебно добре односе наше земље са другим државама.

Образлажући пресуду судија Ризах Хаџић је рекао:

— Ово није било суђење ни вјери ни вјерницима, како су то хтјели да представе оптужени од самог почетка процеса. Зар је проповиједанје вјере громко изговарање порука на Табачком мексиду «Убиј невријетника», «Не дружи се с невријетницима», «Не тражи пријатеља у невријетнику»? Ово није ништа друго до отворени атак на братство и јединство наших народа и народности, на тековину коју нам је и председник Тито оставио у аманет. Зар и код чињеница да су највиши органи Исламске вјерске заједнице забранили предавање у Дебатном клубу студената Исламског теолошког факултета јер су далеко превазишла религијски карактер. Још неко може тврдити да су поруке са проповиједничке трибине биле вјерске?! Зар то није, а доказало се и да јесте, безобзирни насртај на радничку власт, на слободу, братство и јединство, социјалистичко федеративно уређење Југославије. За заговарање циљева «исламизације Босне и Херцеговине», «Исламску декларацију» и њену непобитну везу са програмом «Младих муслимана» и непријатељску пропаганду у земљи и ван ње, јасно је да су били уперени против наше социјалистичке самоуправне заједнице и свих наших народа и народности. Ово друштво ће се и даље и увијек борити против свих сличних актера и атака на основне вриједности нашег друштвеног уређења — кажео је на крају образложења пресуде судија Ризах Хаџић чије су ријечи биле поправљене дуготрајним аплаузом у судници.

Б. РОМАНО
З. БУЉУГИЋ

Mahkeme, "halk adına" Aliya İzetbegović'i düşmanca faaliyetlere katılmak ve sözlü saldırıda bulunmaktan suçlu buldu. Aliya, 14 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

20 Ağustos 1983, "Saraybosna Süreci"nde mahkemede kararın açıklandığı an: "Yugoslavya'yı seviyordum, ama iktidarını değil... Bütün sevgimi özgürlüğe armağan ettim, iktidara vereceğim hiçbir şey kalmadı." ("Saraybosna Süreci"nde Aliya İzetbegović'in son sözleri)

PREDSEDNIŠTVU SFRJ
PREDSEDNIŠTVU SR BiH

Tokom prošle godine dva puta smo vam se obraćali s molbom da odmah obustavite dalje izdržavanje kazne zatvora svim muslimanskim intelektualcima osuđenim 1983. godine u Sarajevu na drakonske kazne zatvora od pet do petnaest godina. U međuvremenu su Džemaludin Latić i Salih Behmen pušteni na slobodu, dok se u zatvoru nalaze Alija Izetbegović, Omer Behmen, Ismet Kasumagić i Hasan Čengić. Nedavno su trojici ovih osuđenika aktom o pomilovanju neznatno smanjene kazne zatvora - Omeru Behmenu i Hasanu Čengiću za po jednu godinu, a Ismetu Kasumagiću za godinu i po. Jedino je Alija Izetbegović izuzet od ovog minimalnog pomilovanja, tako da njegova kazna zatvora od devet godina predstavlja u posljednjih tridesetak godina najdužu kaznu izrečenu za pisanu reč u Jugoslaviji, a možda i u svetu.

Ova drakonska kazna, nerazumljiva i besmislena, ipak je manji apsurd od same stvari zbog koje je Izetbegović osuđen. Njemu je "stavljena na teret intelektualna deklaracija", koju je napisao još 1970. i koja citirajući trinaest godina nije izazvala nikakvo podizanje organa gonjenja, da bi tak 1983. bila okvalifikovana kao kontrarevolucionarni napad na državno i društveno uređenje Jugoslavije. U njoj se daje vizija savremenog humanističkog i tolerantnog islama, zastupa načelo jednakosti svih ljudi i slobode savesti, kritikuju totalitarni oblik vlasti i kult ličnosti, odbacuje načelo "cilj opravdava sredstvo" i osporava uloga konzervativnih hodža i šejika. U njoj se govori o vascelom islamskom svetu ("od Maroka do Indonezije, i od Centralne Azije do transke Afrike"), ali u njoj nema ni jedne reči o Jugoslaviji i njenim prilikama i neprilikama. Čak je Okružni sud u Sarajevu u svojoj presudi (na 139. strani) sa čudjenjem zavezao kako "pada u oči da se Izetbegović trudi da u tekstu 'Deklaracije' ne spomene Jugoslaviju i BiH, mada spominje čak Japan, SSSR, Švedsku i staru Kartaginu". To, međutim, nije omelo ovaj sud da Izetbegovića osudi na petnaest godina zatvora zbog navodnog rušenja poretka u Jugoslaviji, a potom ni Savezni sud da u ovim Izetbegovićevim rečima "otkrije" neprijateljsku propagandu protiv ustavnog i društvenog uređenja Jugoslavije.

... 2. ...

strana 2

U ranijim predstavkama već smo upozorili na pravnu i moralnu neodrživost ove presude i izrazili uverenje da će sudjenje dvanaestorici muslimanskih intelektualaca u Sarajevu predstavljalo egzemplarno kažnjavanje za reč misao. Stoga vam još jednom predlažemo da bez oklevanja pustite na slobodu Aliju Izetbegovića, Omara Behmena, Ismeta Kasumagića i Hasana Čengića.

Tanasije Mladenović
Tanasije Mladenović

u ime Odbora :
Ljubomir Tadić
Ljubomir Tadić

ODBOR ZA ODBRANU SLOBODE MISLI I IZRAŽAVANJA:

prof.dr Andrija GUS
dr Nosta ČAVOŠKI
dr Ivan JANKOVIĆ
prof.dr Mihailo MARJANOVIĆ, član SANU
Igorislav MINAJLOVIĆ-MIHIS, književnik
Tanasije MLADENOVIĆ, književnik
prof.dr Predrag PAVANSTIRA, član SANU
prof.dr Radovan SANADŽIĆ, član SANU
prof.dr Dragoslav SPELOVIĆ, član SANU
prof.dr Zorka GOLUBOVIĆ

Marija BEČKOVIĆ, član SANU
Dobrica ČOŠIĆ, član SANU
prof.dr Meca JOVANOVIĆ
Dragoslav MIRAJOVIĆ, član SANU
prof.dr Nikola MILOŠEVIĆ, član SANU
dr Gojko NIKOLIŠ, član SANU
Mida POPVIĆ, član SANU
Mladen SPENKOVIĆ, član SANU
prof.dr Ljubomir TADIĆ, član SANU
dr Vojislav KOSTUNICA

u Beogradu,
8.10.1987.

Belgrad'daki Düşünce ve İfade Özgürlüğünü Savunma Komitesi'nin Müslüman aydınların serbest bırakılmasına ilişkin teklifi, 8 Ekim 1987.

Rizah Hadžić follows:
Sudija okružnog suda u Sarajevu

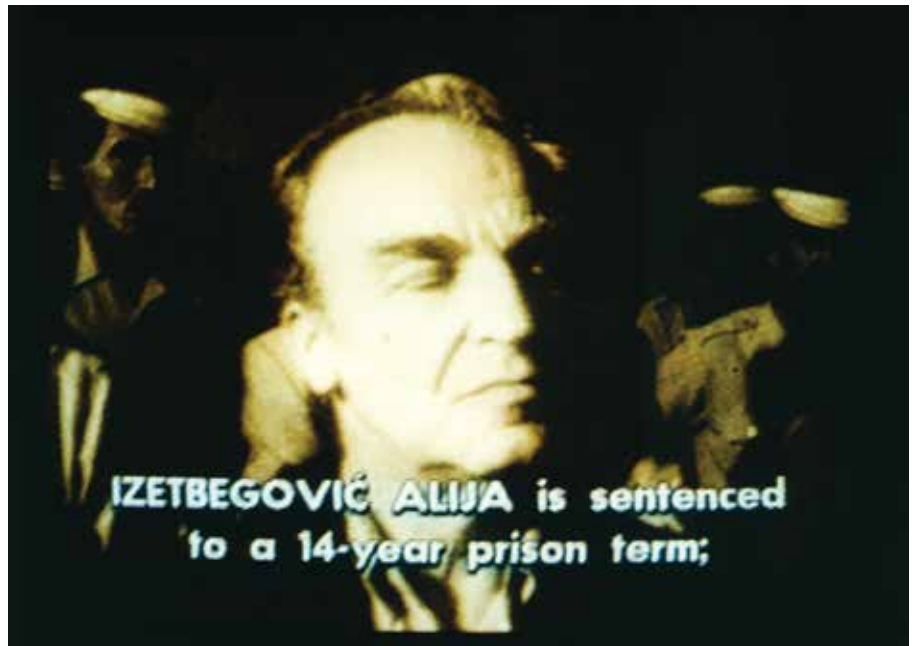
"Hukuk bilgisine Marksist terimlerle başlayan hakimlerden (savcılar, sorgu hakimleri) daha fazla ne bekleyebilirdim ki? Onlara göre 'hukuk, egemen sınıfın kanun haline dönüştürülmüş irâdesidir' ki söz konusu tanım, hukukun öz fikrine alaycı bir karşıtlıktan ibarettir" (Aliya İzetbegoviç, "Hapishaneden Notlar 1983 – 1988")

5 yıl 8 ay sonra, Aliya İzetbegoviç 1988 yılında Foça'daki cezaevinden salıverildi. Cezaevinde kaldığı süre boyunca yazdığı yazıları "Özgürlüğe Kaçışım – Zindandan Notlar 1983 – 1988" adı altında yıllar sonra yayımlandı. "Özgürlüğe Kaçışım: Zindandan Notlar 1983 – 1988" kitabı; komünizm, faşizm, kapitalizm dahil olmak üzere 20. yüzyılın en önemli Avrupalı ideolojileri ve onların İslam'a karşı tutumlarını analiz etmektedir.

"Ben bir Müslümanım ve öyle de kalacağım. Kendimi dünyadaki İslam davasının bir neferi olarak telakki ediyorum ve son günüme kadar da öyle hissedeceğim. Çünkü İslam, benim için güzel ve asil olan her şeyin bir diğer adı; dünyadaki Müslüman halklar için daha iyi bir gelecek vaadinin ya da umudunun, onlar için onurlu ve özgür hayatın, kısacası benim inancıma göre uğrunda yaşamaya değer olan her şeyin adıdır." (Aliya İzetbegoviç'in 1983 yılındaki Saraybosna Süreci'ndeki son sözleri)

Yugoslavya topluluğu dağılmak üzereydi ve kaderi bir kez daha Avrupa ve dünyanın ellerine bırakılmıştı.

Müzakere masasında çözüm bulunamadı.

1991 yılının mart ayında Belgrad'da Sosyalist Yugoslavya Federal Cumhuriyeti Başkanlık Konseyi'nin toplantısı yapıldı. Bosna Hersek'ten gelen oy dengeyi değiştirdi ve bu nedenle Yugoslav Halk Ordusu (JNA) aradığı desteği alamadı. Ancak, 27 Haziran 1991'de JNA, önce Slovenya'da, kısa bir süre sonra da Hırvatistan'da çatışmaları provoke etti. Hırvatistan'daki savaş sırasında, Bosna Hersek Sosyalist Cumhuriyeti Başkanı Aliya İzetbegović asker adaylarını JNA'nın çağrılarına karşılık vermemeye davet etti. 1 Ekim 1991'de, Dubrovnik'e yönelik askeri saldırılar sırasında, JNA kuvvetleri Ravno ve Popovo köylerini yerle bir ederek Bosna Hersek'e de saldırdı.

Aynı ay içinde, Bosna Hersek Meclisi'nde egemenlik ilanı konusu gündeme geldi. Sırp Demokrat Partisi (SDS) Genel Başkanı Radovan Karacić (Radovan Karadžić) meclis kürsüsünden açıkça Müslümanların yok olacağı tehdidini savuruyor, Sırp ulusal partilerin temsilcileri ise meclisi terk ediyordu.

Bosna Hersek'in egemenliği, daha doğrusu ülkenin bağımsızlığı hakkında referanduma gidilmesi kararı alındı.

29 Şubat – 1 Mart 1992'de, Bosna Hersek vatandaşları devletin gelecekteki statüsü hakkında oy kullandı.

Vatandaşların referanduma katılım oranı yüzde 64 oldu. Bunların yüzde 99,4'ü bölünmez, egemen ve bağımsız bir Bosna Hersek için oy verdi. Ülkenin adından "sosyalist" kelimesi çıkarıldı.

Bosnalı Sırp'ların çoğunluğu, referandumu boykot etti ve Sırp partileri paralel devlet kurumları oluşturmaya kalkıştı.

Aliya İzetbegović, barışçıl bir çözüme ulaşmayı denerken, sürekli olarak Yugoslav Halk Ordusu'nun ve Sırp paramiliter grupların provoke ettikleri çatışmaları yatıştırmaya yönelik sakinleştirici bir politika izliyordu. Durum daha da kötüye gidiyordu. Bosna Hersek'teki birçok sınır şehri saldırıya uğradı. Sırbistan güçleri tarafından desteklenen paramiliter Sırp birlikleri, Bijeljina'da (Bijeljina) Sırp olmayanlara karşı katliam gerçekleştiriyordu.

Avrupa Topluluğunun Bosna Hersek'i tanıdığı 6 Nisan 1992 günü, başkente yönelik saldırılar başladı. Saraybosna kısa sürede, modern savaş tarihinin en uzun kuşatmasına dönüşecek bir kuşatmaya maruz kaldı. Birleşmiş Milletlerin 1991'de silah ihracatına ambargo koyması, kendisini savunmasında Bosna Hersek'in elini kolunu bağladı.

Bu zorlu ve ülke kaderinin belirlendiği günlerde Aliya İzetbegović, tüm Bosna Hersek'ileri uluslararası alanda tanınan Bosna Hersek Cumhuriyeti'ne karşı gerçekleştirilen Sırp saldırılarına karşı koymaya davet ediyordu.

Devlet kontrolü altındaki askeri güçlerin, kendilerinden daha kalabalık ve donanımlı bir düşmana karşı durabilmeleri için yeterli silahları yoktu. Savaşın başındaki faaliyetler çoğunlukla işgal edilmeyen toprakları savunmayı amaçlıyordu. Boşnak halkına karşı eşi görülmemiş suçlar işlendi. Yugoslav Halk Ordusu (JNA) ve diğer Sırp silahlı güçlerin şiddetli saldırılarından korunamayan tüm bölgelerde, sivil halka karşı acımasız katliamlar yapıldı, insanlar evlerinden zorla çıkarıldı, kadınlara tecavüz edildi, kültürel ve tarihi miras imha edildi... Birçok toplama kampı da oluşturuluyordu.

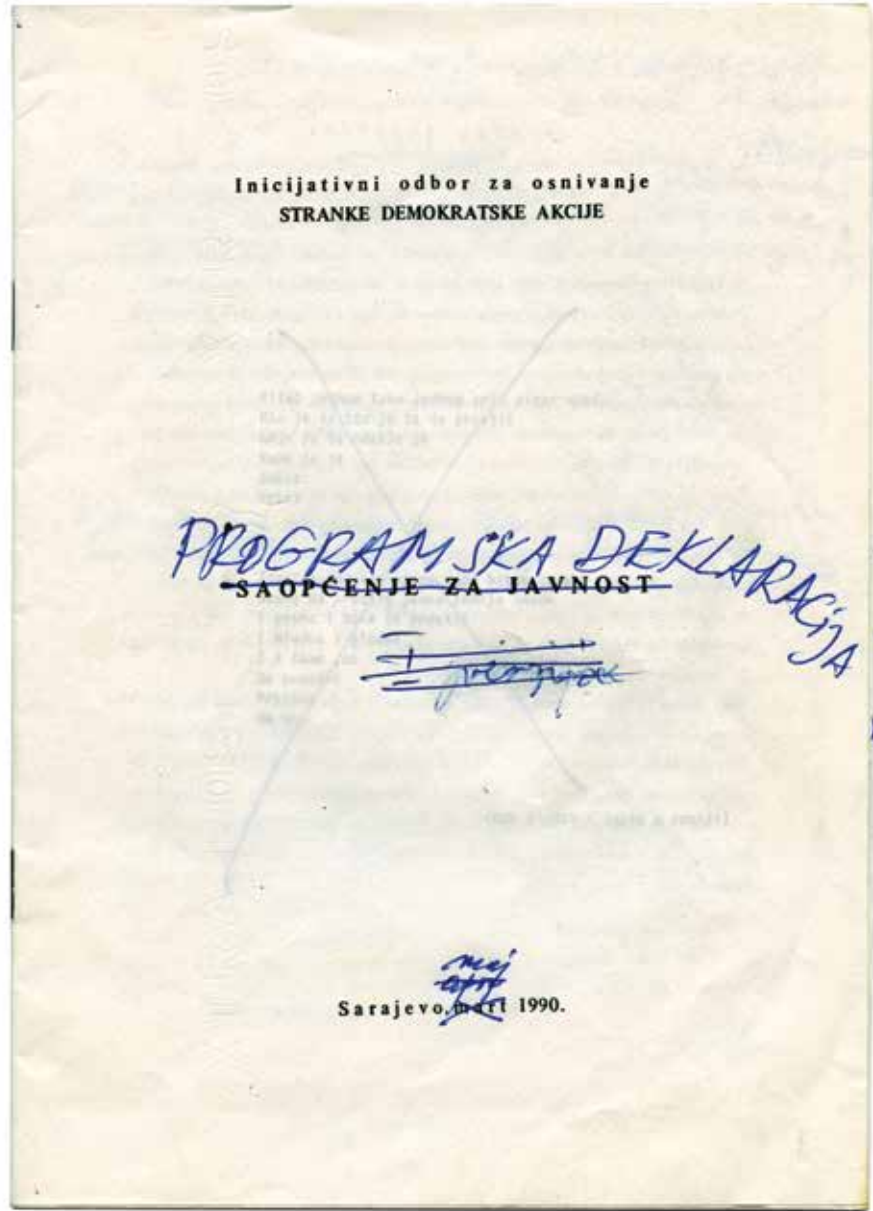
Saldırganlar, ele geçirmekte başarısız oldukları şehir ve bölgelerde, ağırlıklı olarak sivil hedeflere her türlü silah ve bombardımanla acımasızca saldırıyordu. Hedeflerinde doğum evleri de vardı.

Aliya İzetbegović, ülkesini savunduğu ve müzakere masasında çözümler aradığı zamanlarda bile, barışçıl ve içinde kin barındırmayan bir politika izlemeye devam etti. Başlangıçta sadece savunma birlikleri olarak adlandırılan vatansever kuvvetler yavaş yavaş Bosna Hersek Cumhuriyeti Ordusu'na dönüşüyordu. Barışçıl çözümler çoğunlukla ülkeyi bölmek için adil olmayan seçenekler sunuyordu. Böylece Bosna Hersek çok daha güçlü ve daha iyi donatılmış düşmana karşı yalnız bırakıldı.

Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin konumu, Hırvat Savunma Konseyi (HVO) ve Hırvatistan Cumhuriyeti'nden iş birlikçi güçler tarafından saldırıya uğradıktan sonra daha da zorlaştı. Franjo Tuđman (Franjo Tuđman) ve Slobodan Milošević (Slobodan Milošević) aralarında Bosna Hersek'in bölünmesi için gizli bir anlaşmaya vardıklarında, savaşta yeni bir cephe daha açılmış oldu ve "diğer taraftan" da saldırılar başladı.

Hırvatistan tarafından açık bir şekilde insan gücü ve lojistik açıdan desteklenen HVO saldırıları, Mart 1994'te Washington Anlaşması'yla sona erdi. Bu anlaşmanın sonucu olarak iki entiteden biri olan Bosna Hersek Federasyonu oluşturuldu. Bosnalı Sırp güçlerinin kayıpları artmaktaydı ve cephe hattında durumların değişmesi Dayton'da yapılacak barış müzakereleriyle sonuçlanacaktı.

Bu vesileyle "Bu adil bir barış değildir, fakat savaşın devam etmesinden daha iyi." ifadelerini kullanan Aliya İzetbegović, "mevcut durumda ve yaşadığımız bu dünyada daha iyi bir barışa ulaşmanın mümkün olmadığını" da sözlerine ekledi.

Yeni kurulan Demokratik Eylem Partisi'nin program bildirgesi, temel ilke ve hedefleri.

OSNOVNA NAČELA I CILJEVI STRANKE

1. Afirmacija ljudskih prava,
2. Demokratija,
3. Afirmacija nacionalne samobitnosti BiH Muslimana,
4. Autonomija i slobodna aktivnost svih vjerskih zajednica,
5. Tržišna privreda, privatno poduzetništvo, ukidanje svojine bez vlasnika, jeftinija država,
6. Unapređenje socijalnih prava,
7. Ravnopravnost šest naroda koji tvore Jugoslaviju, afirmacija legitimnih prava nacionalnih manjina,
8. Očuvanje integriteta i nepovredivosti granica Bosne i Hercegovine i Jugoslavije.

Dayton'da üzerinde anlaşılan barış anlaşması, Paris'teki Elysee Sarayı'nda Hırvatistan, Sırbistan ve Bosna Hersek cumhurbaşkanları tarafından resmen imzalandı.

Bosna Hersek, saldırılar sırasında çok sayıda can kaybına ve yıkıma maruz kaldı. Sadece, Birleşmiş Milletlerin "koruması" altında bulunan Srebrenitsa'da (Srebrenica) 8 binden fazla Boşnak soykırıma uğradı.

1992'den 1995'e kadar Bosna Hersek'te 105 binden fazla insan hayatını kaybetti. Kurbanların büyük çoğunluğu, Boşnak sivillerdi. Bir milyondan fazla insan, evlerini terk etmek zorunda kaldı. Ekonomi tahrip edildi, şehirler yıkıldı...

Ancak Bosna Hersek, hem bir fikir hem de bir devlet olarak korundu.

“Müslüman halkın istediği vatandaş cumhuriyeti olarak Bosna Hersek: İslami değil, ama sosyalist de değil. Vatandaş.” (SDA’nın Velika Kladuša’daki seçim mitinginde, 15 Eylül 1990)

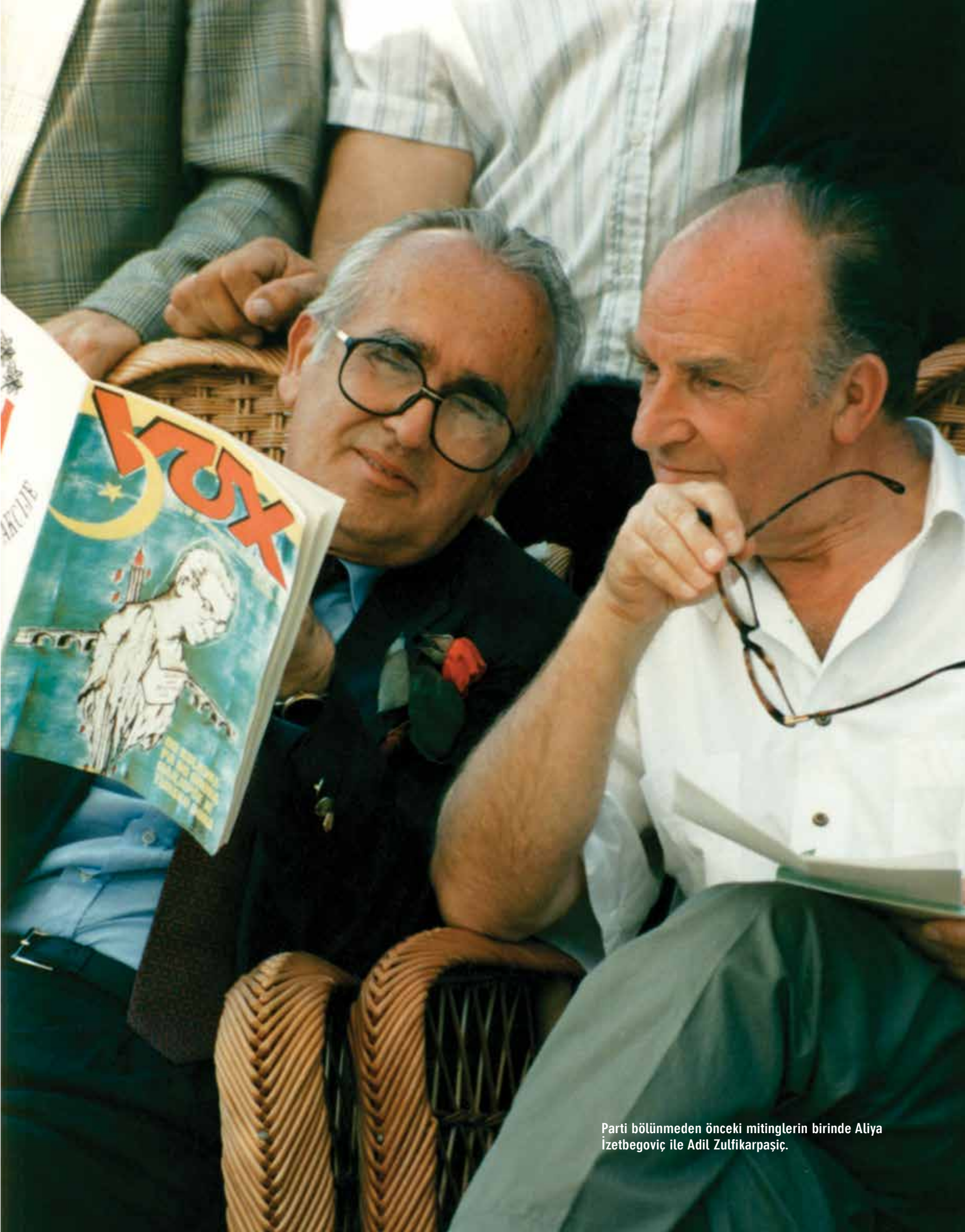

Aliya İzetbegović, Adil Zulfikarpaşić ve Fikret Abdić, Velika Kladuša,
15 Eylül 1990

“Eğer Slovenya ile Hırvatistan’ın Yugoslavya’dan ayrılma tehditleri gerçekleşirse Bosna, bölünmüş Yugoslavya’da kalmayacak. Bosna, Büyük Sırbistan’da kalmayı ve onun bir parçası olmayı Kabul etmiyor.”
(Aliya İzetbegović’in konuşmasından)

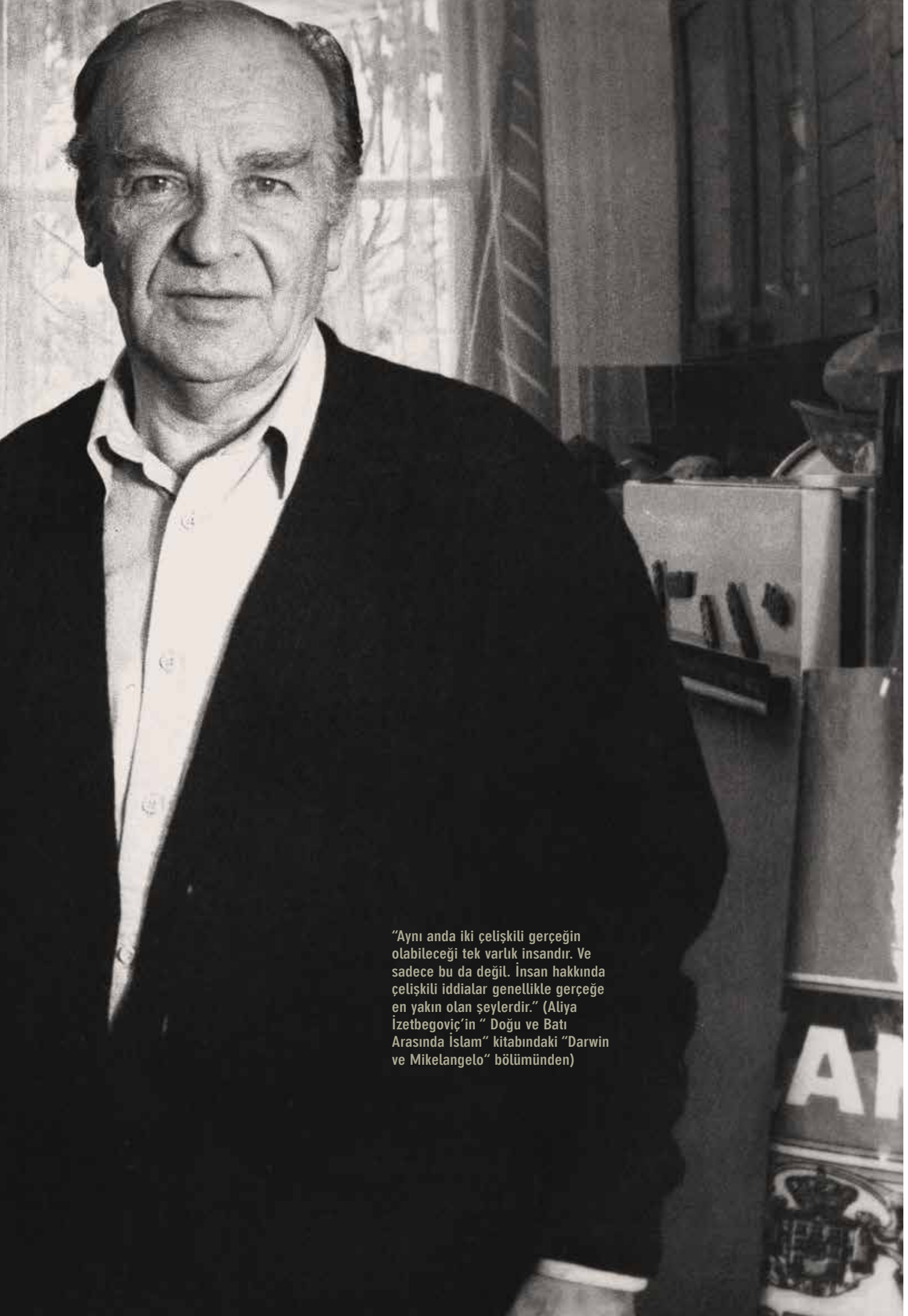

Parti bölünmeden önceki mitinglerin birinde Aliya İzzetbegović ile Adil Zulfikarpaşić.

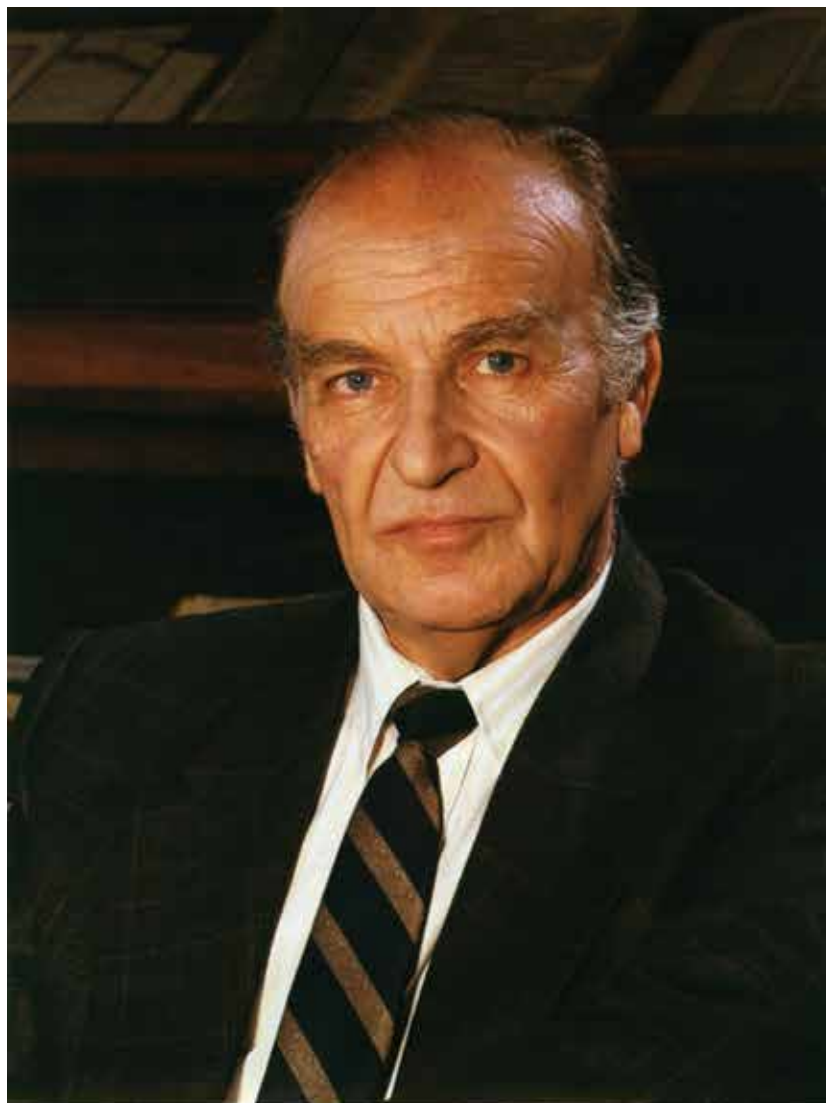
CHEN GESCHMACK

alno posuđe
m garancijom

"Aynı anda iki çelişkili gerçeğin olabileceği tek varlık insandır. Ve sadece bu da değil. İnsan hakkında çelişkili iddialar genellikle gerçeğe en yakın olan şeylerdir." (Aliya İzzetbegović'in "Doğu ve Batı Arasında İslam" kitabındaki "Darwin ve Mikelangelo" bölümünden)

MUSLIMANI

Bosansko-hercegovački Muslimani predstavljaju autohtoni bosanski narod koji ima svoje tlo pod nogama, svoju historiju, svoju kulturu, svoju vjeru, svoje pjesnike i pisce, jednom riječju svoju prošlost i svoju budućnost. SDA će stoga oživljavati ovu nacionalnu svijest b-h Muslimana i insistirati na uvažavanju činjenice njihove nacionalne samobitnosti sa svim pravnim i političkim konsekvencijama.

Predsjednik
ALIJA IZETBEGOVIĆ
A. Izetbegović

MUSLIMANSKA STRANKA

Produkcija: „SDA-Media“; dizajn: E. Palić; ilustracije: Z. Bekić; izdavanje: „Bosna Herceg“ 1998

MUSLIMANSKI glas

IZLAZI PETKOM • NOVA SERIJA • BROJ 33 • GODINA II • 6. DECEMBAR 1991. • CIJENA 30 DIN.

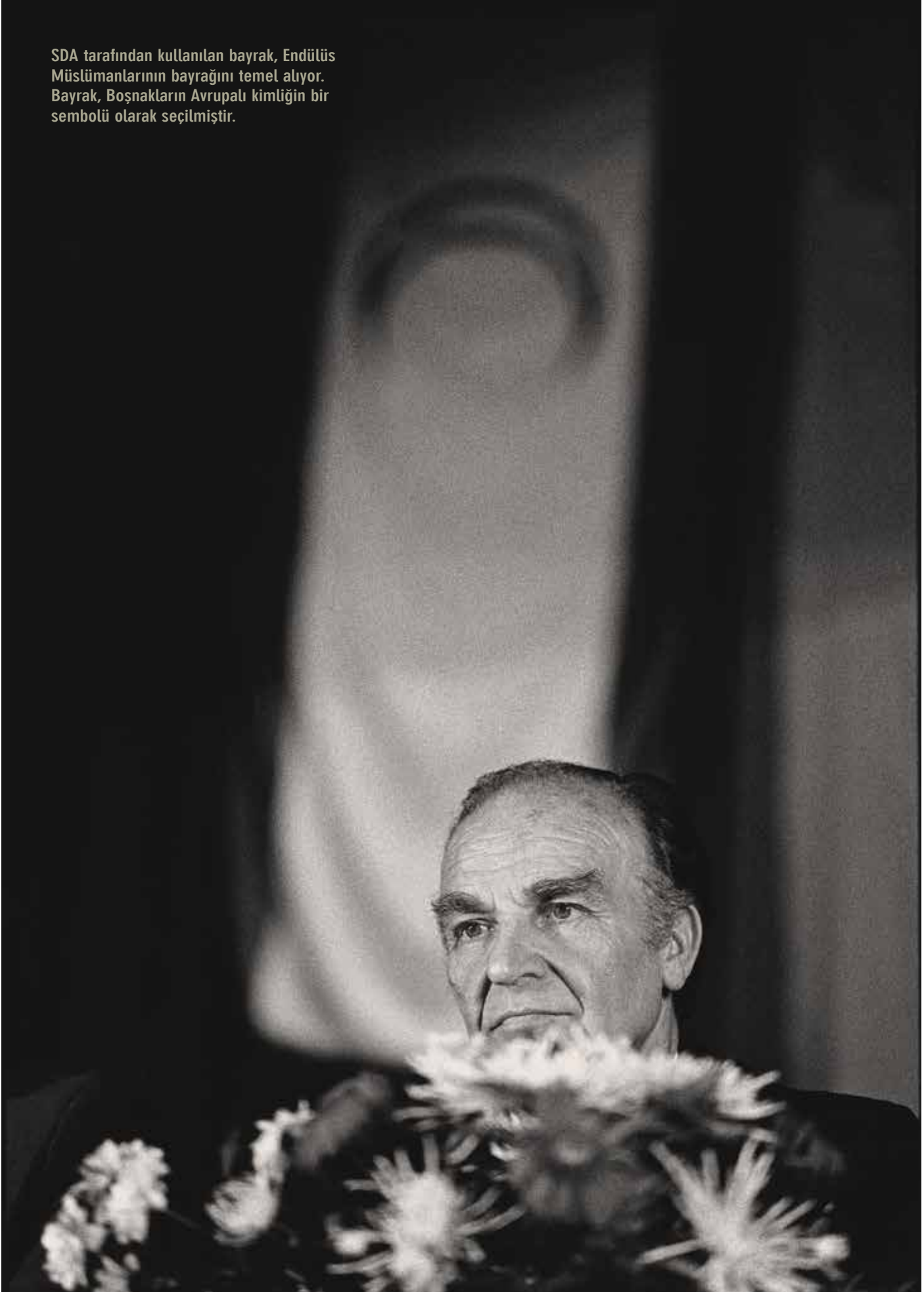

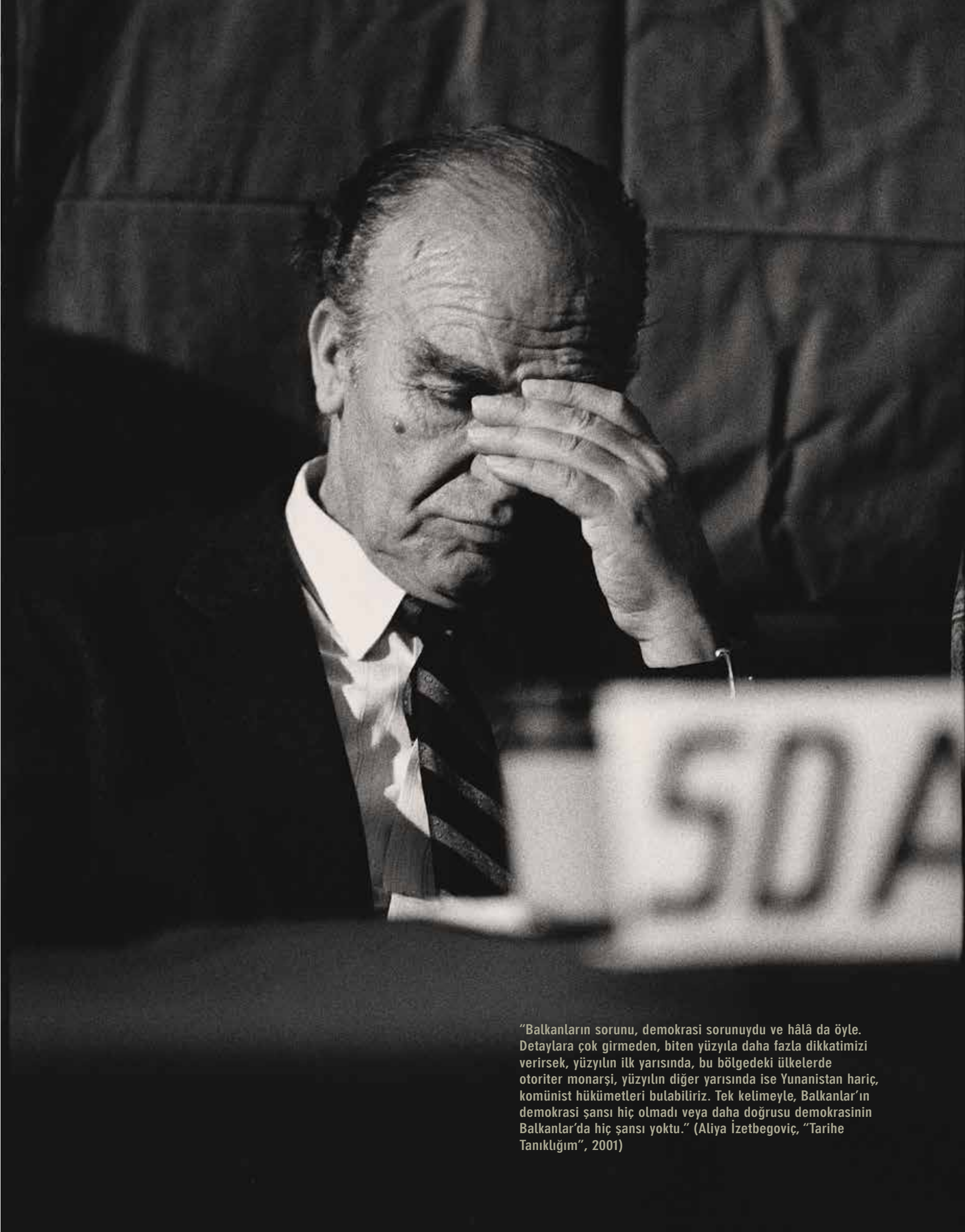
**ODRŽAN 1. KONGRES SDA
VELIKIM BOGOM
SE KUNEMO:**

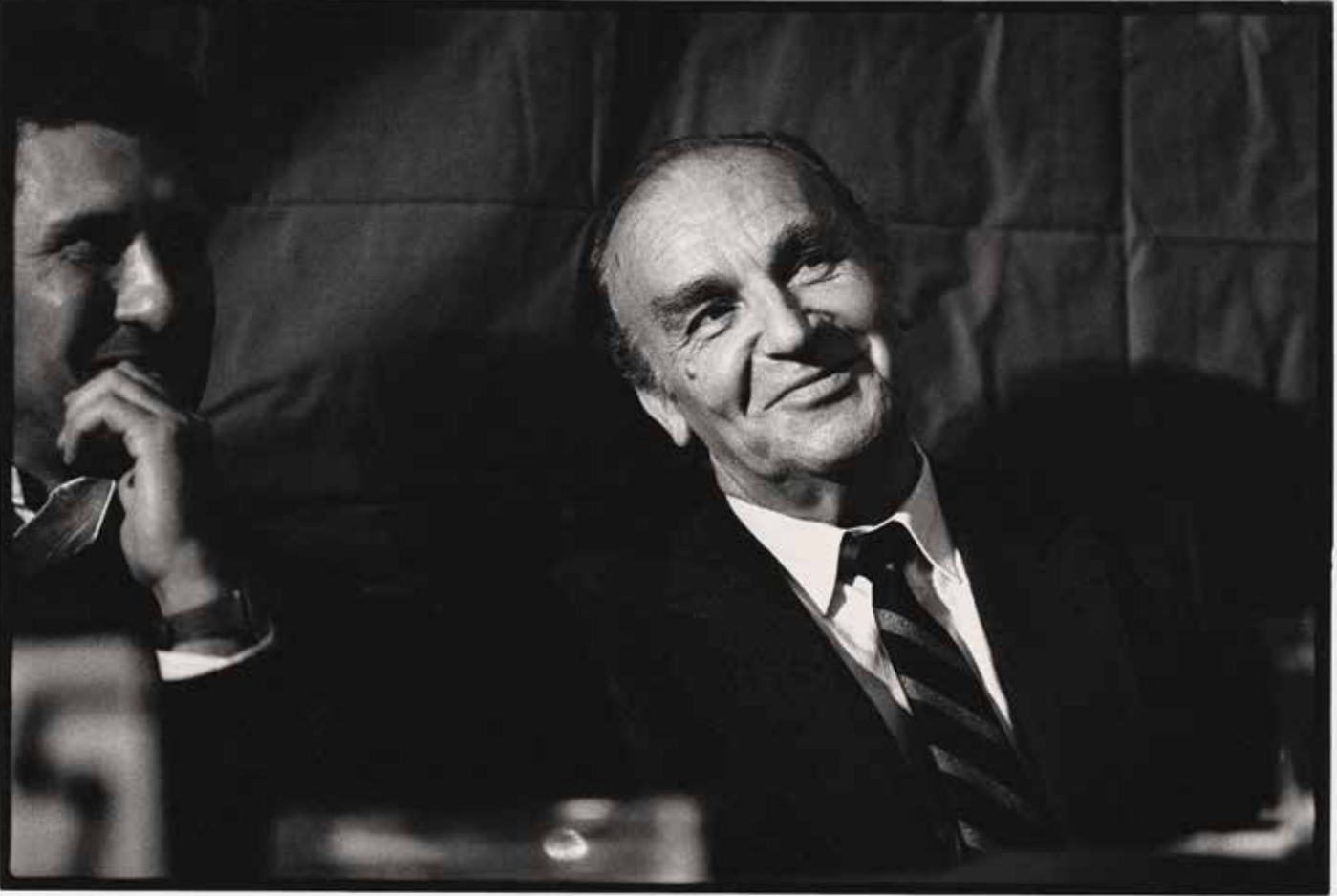
**ROBOVI BITI
NEĆEMO**

SDA tarafından kullanılan bayrak, Endülüs Müslümanlarının bayrağını temel alıyor. Bayrak, Boşnakların Avrupalı kimliğin bir sembolü olarak seçilmiştir.

"Balkanların sorunu, demokrasi sorunuydu ve hâlâ da öyle. Detaylara çok girmeden, biten yüzyıla daha fazla dikkatimizi verirsek, yüzyılın ilk yarısında, bu bölgedeki ülkelerde otoriter monarşi, yüzyılın diğer yarısında ise Yunanistan hariç, komünist hükümetleri bulabiliriz. Tek kelimeyle, Balkanlar'ın demokrasi şansı hiç olmadı veya daha doğrusu demokrasinin Balkanlar'da hiç şansı yoktu." (Aliya İzetbegović, "Tarihe Tanıklığım", 2001)

"İnsanların inançları söz konusu olduğunda, güç ve yasaklarla hiçbir şey elde edilemez." (Aliya İzetbegović, "Tarihe Tanıklığım", 2001)

” Soru şu: Toplumsal kurumları mı, insanların kalplerini mi değiştirmek gerekir? Tek gerçek cevap da şu: Her ikisini de. Ancak nereden başlamalı? Elbette, eğer mümkünse ve nasıl yapılacağını biliyorsanız, kalpten. ”

Seçim öncesi Bosna Hersek'teki çeşitli siyasi partilerin temsilcilerinin görüşmesi. Aliya İzetbegović, soldan ikinci.

Bosna Hersek Cumhuriyeti'ndeki çok partili özgür seçimler ilk kez 18 Kasım 1990'da yapıldı.

Aliya İzetbegović, eşi Halida ile oy kullanma yerine doğru giderken.

“Yeryüzünde tanrı ve insanın olmadığı bir cennet yaratmaya dair dev girişim, hatta tanrı ve insana karşı, tam bir başarısızlıkla sonuçlandı.” (Aliya İzzetbegović, 1990)

Bosna Hersek Sosyalist Cumhuriyeti Başkanlık Konseyinin yedi üyesi yemin ediyor (soldan sağa: Eyup Ganić, Nikola Kolyeвиć, Franyo Boras, Fikret Abdić, Bilyana Plavšić, Aliya İzzetbegović ve Styepan Klyuyić). 20 Aralık 1990)

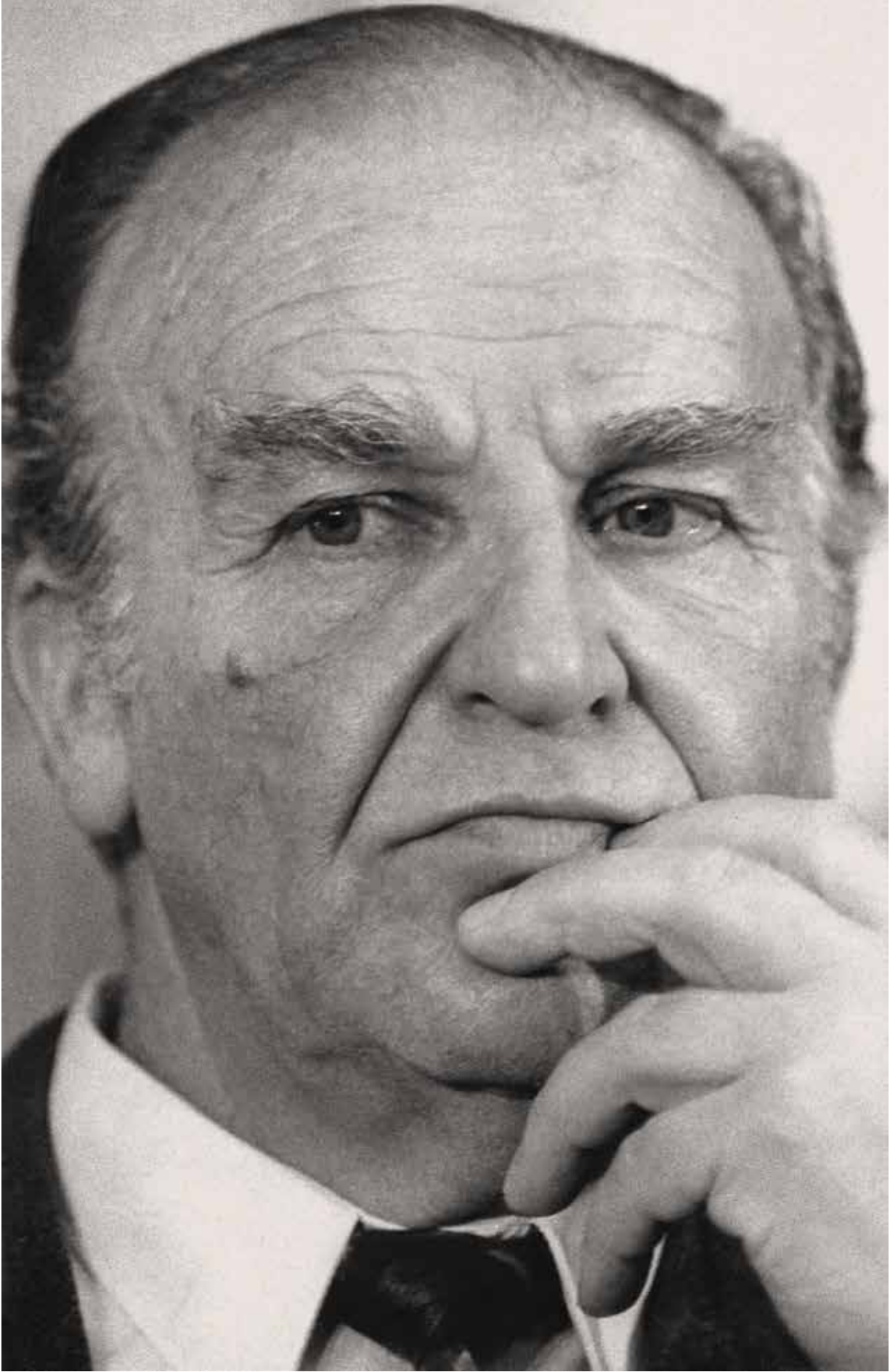

Çözüme ulaşmak için barış görüşmeleri sonuç vermedi. (Stjepan Klyuyiç – HDZ, Radovan Karaciç – SDS, Aliya İzetbegoviç – SDA)

“Bosna Hersek’teki yüksek askeri yoğunluğun, JNA’dan (Yugoslav Halk Ordusu) kaynaklandığını söyleyebiliriz ve bu, Yugoslavya’ya yönelik önlem paketlerinden biri ile çözülmelidir. Eğer Bosna Hersek’e zorla bir çözüm empoze edilmeye çalışılırsa bu durumun sadece daha büyük bir istikrarsızlık dönemine neden olacağına ve geçici bir çözüm olacağına eminim. Bundan çıkış

yolu ise halkın veya insanların büyük çoğunluğunun kabul ettiği bir yol olacaktır. Savaşa gitmek için asla geç değildir. Eğer Bosna Hersek’te savaş patlarsa bu topyekûn bir savaş olur ve bu savaş sonrasında burada kalıntılar, molozlar üzerinde yürümek için sadece üç vahşi halk kalacaktır”. (Aliya İzetbegoviç’in 1991 yılının aralık ayının ortasında yaptığı açıklama)

“Ben bu toplantılara katılmayı reddedebilirdim. Ancak, bugünkü nesil ne diyecekti: böyle bir fırsat vardı, İzetbegović bu fırsatı ortadan kaldırdı. Ben, barışçıl bir çözüme götürebilecek herhangi bir fırsatı ortadan kaldıramazdım. Şahsen başkanlık toplantılarını yeterli derecede başarılı bulmasam da bu toplantılar var olan fırsatlardan biriydi. Ben bu toplantıların yapılmasını

gönülden destekliyordum. Toplantılarda ülkenin hayatta kalabilmesi için önemli olan şeylerin dikkate alınmasında ısrar ediyordum. Denemeye değerdi. Bu girişim olmasaydı savaşı önlemek için elimizdeki fırsatlardan birini kaçırdık diye şimdi kendimizi suçlayacaktık ve başkaları da bizi suçlayacaktı.” (Aliya İzetbegović’in RFE’ye açıklaması, 13 Haziran 2000)

Cumhurbaşkanı Aliya İzetbegović'in Makedonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kiro Gligorov ve Slovenya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Milan Kučan ile Saraybosna'daki görüşmesi.

Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegović'in Sırbistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Slobodan Milošević ve Sırp Ortodoks Kilisesi heyeti ile görüşmesi.

SAR-02. BIH NA IVICI RATA.....SARAJEVO,07.NOV 91. ALIJA IZETBEGOVIĆ
 N A današnjem sastanku sa predstavnicima parlamentarnih stranka u BiH :
 BOSNA I HERCEGOVINA JE NA SAMOJ IVICI RATA..... TANJUG dh/H.DELIĆ

Avrupa Topluluğu Özel Temsilcisi ve Yugoslavya Konferansı Dönem Başkanı Lord Carrington beraberinde Henry Wynaendts Saraybosna'yı ziyaret ediyor. 19 Aralık 1991.

”Bosna bana, Jackson Pollock
resimlerini hatırlatıyor.”

Yugoslavya'nın altı cumhuriyetinden cumhurbaşkanlarının katıldığı toplantılardan biri. Aliya İzetbegović Slovenya Cumhurbaşkanı Milan Kučan ile konuşuyor. Arkalarında Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Milošević duruyor. (Stoyčevats, 6 Haziran 1991)

Yugoslavya'nın geleceğine dair görüşmeler:
Aliya İzetbegović, Franyo Tucman ve Slobodan
Miloseviç, Split, 12 Haziran 1991.

CETINJSKI BIJELO

Önceki sayfa: Milan Kučan, Kiro Gligorov, Aliya İzetbegović, Franyo Tucman, Momir Bulatović ve Slobodan Milošević, Çetine, 29 Nisan 1991

"Barış girişiminin anlamı var mıydı? Bugün de anlamı olduğunu düşünüyorum. Bu tür girişimler hiçbir zaman anlamsız değildir." (Aliya İzetbegović, "Tarihe Tanıklığım", 2001)

Egemen, bölünmez, bütün ve açık bir Bosna Hersek için yapılan referandum. Oy kullanma hakkına sahip 3.253.847 kişinin yüzde 63.41'i oylamaya katıldı. Oy verenlerin yüzde 99'u "EVET" dedi.

"Görünen o ki savaş hazırlanmıştı. Bu, daha sonraki olaylardan ve sonrasında doğrudan elde ettiğimiz

belgelerden açıkça görölüyordu. Ancak referandum, savaşın doğası açısından gerektiydi. Bir meselemiz vardı: Referandum öncesindeki savaş ve referandum sonrasındaki savaş. Referandum öncesindeki savaş bir iç savaştı. Referandum sonrasındaki savaş ise saldırıydı. Bu yüzden referandum önemliydi". (Aliya İzetbegović, 13 Haziran 2000)

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina
SKUPŠTINA SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE
BOSNE I HERCEGOVINE

OBRAZAC R-5

GLASAČKI LISTIĆ

Republički referendum se održava
29. veljače - februara i 1. ožujka -
marta 1992. godine

PITANJE ZA IZJAŠNJAVANJE

**JESTE LI ZA SUVERENU I NEZAVISNU BOSNU I HERCEGOVINU, DRŽAVU RAVNOPRAVNIH
GRADANA, NARODA BOSNE I HERCEGOVINE - MUSLIMANA, SRBA, HRVATA I PRIPADNIKA
DRUGIH NARODA KOJI U NJOJ ŽIVE?**

"ZA"

"PROTIV"

M. P. (Republička izborna komisija)

M. P. (Općinska - Opštinska izborna komisija)

UPUTSTVO: Glasovanje - glasanje se obavlja zaokruživanjem riječi "ZA" ili riječi "PROTIV".

29 Şubat – 1 Mart 1992'de egemen ve
bağımsız Bosna Hersek için yapılan
referandumun oy pusulası

Cumhurbaşkanı İzetbegović,
bağımsız Bosna Hersek için yapılan
referandumda oy kullanıyor.

Bosna Hersek Cumhuriyeti'nin Avrupa Topluluğu tarafından tanındığı gün olan 6 Nisan 1992'de Saraybosna kuşatması da başladı. Saraybosna kuşatması modern savaş tarihinin en uzun kuşatması olacaktı. Şehir, her gün bombardımana maruz kaldı. Yoğun bir şekilde siviller, hastaneler, sivil kurumlar, hatta doğumhaneler hedef alındı. Genel Cumhurbaşkanlığının ve hükümetin Saraybosna dışına taşınması önerilerine rağmen, Aliya İzetbegović şehirde kaldı.

Aliya İzetbegović kuşatma altındaki şehirde dolaşırken

"Oslobocenje" gazetesinin Saraybosna'ya yönelik vahşice saldırıya dair manşeti

François Mitterrand 1992 yılında Saraybosna'yı ziyaret etti. Bosna Hersek Cumhurbaşkanı İzetbegović, Mitterrand'ı toplama kamplarının varlığından haberdar etmiş ve bu kampların tam olarak nerede bulunduğunu bildirmişti. Fransız cumhurbaşkanı ise buna tepki göstermemiş ve Paris'te sessizliğini korumuştur. (Mathieu Braunstein, "François Mitterrand Saraybosna'da: 28 Haziran 1992 – Altıncı Randevü" Paris, 2001)

Saraybosna, 1992

Fransa, Ocak 1993'te kuşatma altındaki Saraybosna'da büyükelçilik açan ilk ülkedir.

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Tansu Çiller ve Pakistan İslam Cumhuriyeti Başbakanı Benazir Butto kuşatma altındaki Saraybosna'da, 2 Şubat 1994.

Eski ABD Başkanı Jimmy Carter, saldırgan işgalciler ile ateşkes sağlamak için kuşatılmış Aralık 1994'te Saraybosna'ya geldi, ancak saldırgan taraf bunu kabul etmedi.

Komutan Ramiz Salçin ile savaş cephelerini dolaşırken — Juç
(Žuč) Dağı, 25 Temmuz 1992

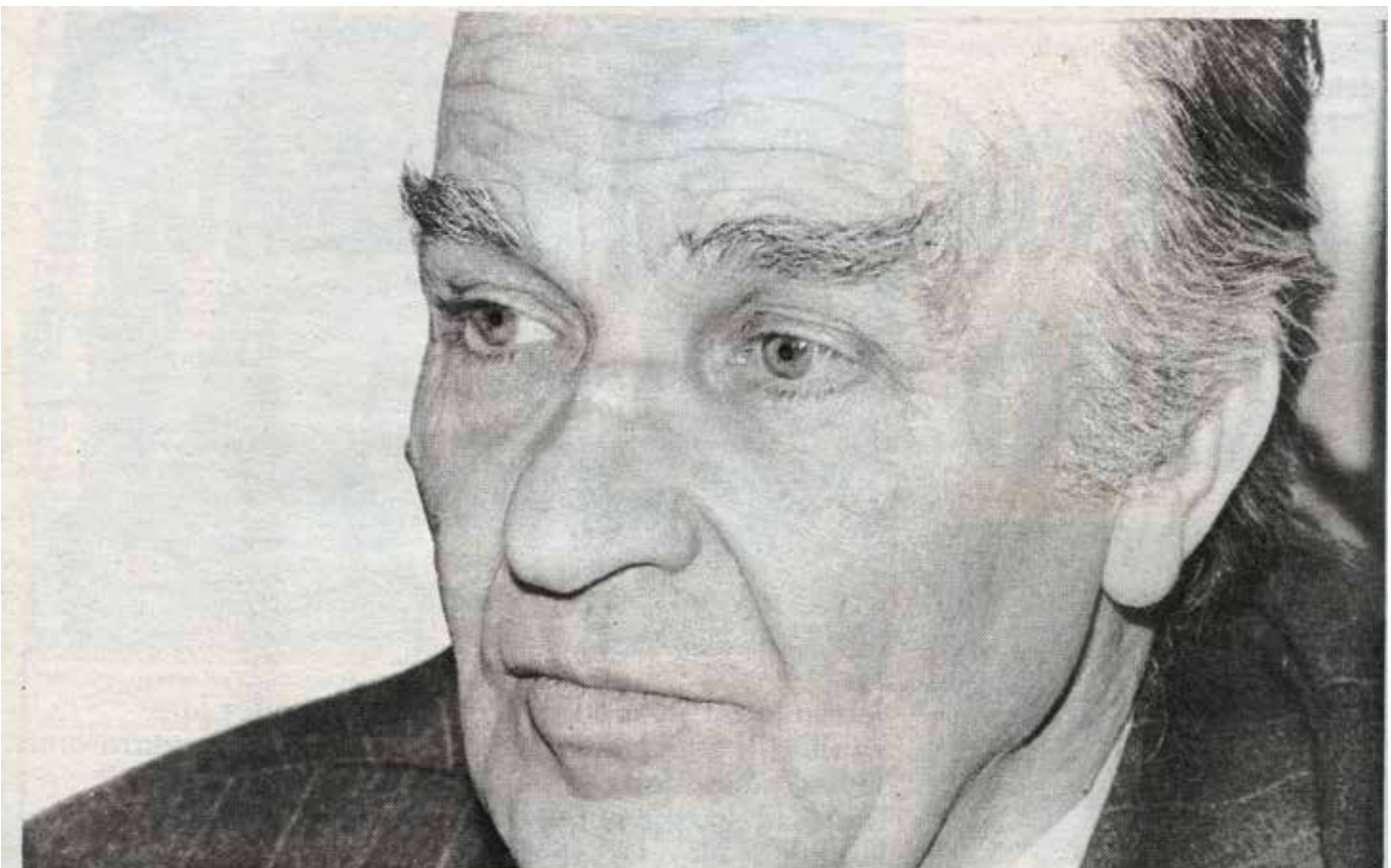
“Bize hiç kimse boyun eğdirmeye çalışmasın. Çünkü, hiç kimse bize boyun eğdiremez ya da bizi haklarımızdan mahrum edemez. Çünkü haklarımızı er ya da geç geri alacağız. Hayatı, diğer insanlardan daha fazla sevmiyoruz, ancak ölümden de diğer insanlardan daha fazla korkmuyoruz. Yaralarımız ise aynı şekilde acıyor.” (Aliya İzetbegović, Aralık 1991)

Aliya İzetbegović, komutan
Ramiz Salčin ile konuşuyor — Juç,
25 Temmuz 1992

İgman,
Aralık 1992.

Izetbegović u Parizu

NE TREBAMO VAŠE VOJNIKE NI VAŠE SUZE

Nakon boravka u Rimu gdje se susreo sa Papom Ivanom Pavlom II, predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine posjetio je Pariz. U Parizu se u pratnji francuskog filozofa **Bernanda Henry Levya** susreo s **Mitterrandom**, **Balladur**om i **Juppeom**. Od francuskog Predsjednika Izetbegović je tražio razumijevanje za bosanski zahtjev na odbranu odnosno skidanje embarga Bosni i Hercegovini na uvoz oružja.

Francuskoj javnosti Predsjednik Predsjedništva BiH **Alija Izetbegović** obratio se apelom, tražeci od Francuza da pomognu »bosanskom narodu u od-

brani njegove egzistencije«. Istakavši još jednom zahtjev za ukidanje embarga na isporuku oružja bosanskoj vladi. U izjavi koju je pročitao na francuskom Predsjednik **Izetbegović** je između ostalog poručio: »Medjunarodna zajednica je odbila da nas brani. Povijest će o tome suditi. Moja je zemlja još uvijek pod embargom na oružje. Ne može se jednom čovjeku ili narodu oduzeti pravo da se brani. Znam da to vas, Francuze, ogorčava. Francuska, zemlja slobode i ljudskih prava ne može nam vezati ruke. Čovječanstvo krvari u Sarajevu. Francuski prijatelji, mi ne želimo ni vaše vojnike ni vaše suze. Želimo moguć-

nost da se branimo. Bosanski narod hoće živjeti. Nije prekasno. Pomozite mu da odbrani svoju egzistenciju. Njegova sloboda je takodjer i vaša.«

Bosanci se sjećaju Izetbegovićeve posjete Parizu poslije koje je uslijedio referendum za neovisnost Bosne i Hercegovine. Bosansko hercegovaški građani su se izjasnili na tom referendumu za samostalnu, neovisnu i jedinstvenu držav Bosnu i Hercegovinu. Da li je to bio »francuski« referendum? Sjećanju li se Francuzi tadašnje Izetbegovićeve posjete njihovom predsjedniku **Mitterrandu**?
(Dž. H.)

Alija Izetbegović'in, Bosna Hersek Cumhuriyeti hükümetine yönelik silah ambargosunun kaldırılması için Paris'te yaptığı çağrı.

Elie Wiesel, kuşatma altındaki Saraybosna'yı ziyaret ediyor.

İtalya Cumhurbaşkanı Oscar Luigi Scalfaro, 1996 yılında Roma'da Cumhurbaşkanı Aliya İzzetbegović ile tokalaşıyor.
"Çılgın bir umut ile vatandaş esaslı ve kozmopolit bir Bosna Hersek devleti vizyonunu korumak için çabalıyoruz. Ama uluslararası toplumun desteği olmadan bu mümkün olmayacak." (Aliya İzzetbegović, Temmuz 1992)

Aliya İzetbegović ile Bernard-Henri Lévy Paris'te.

"Bosna'da sıradan bir savaş olmadığını ilk fark edenlerin arasındaydınız. Bunun çok daha derin ve önemli bir şey olduğunu; hatta sizi ve dünyadaki her özgür kadın ve erkeği ilgilendiren bir mesele olduğunu fark ettiniz." (Aliya İzetbegović, 8 Nisan 1998'de Saraybosna'da Henri Lévy'e madalya takdim ederken, Fotoğraf: Alexis Duclos)

Fransa ziyaretinde, 1993.
Fotoğraf: Alexis Duclos

"Sadece özgürlük, kullanılmakla harcanmaz." (Aliya İzetbegović
"Özgürlüğe kaçışım — Hapishaneden Notlar: 1983 — 1988", 1999)
Fotoğraf: Alexis Duclos

Aliya İzetbegović Prag'a gerçekleştirdiği resmi ziyarette Çek
Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Václav Havel ile beraber, 1995.

Suudi Arabistan Kralı Fahd ile Cidde'de görüşme (Eylül 1993)

Simon Wiesenthal ile yaptığı röportaj, Viyana, 22 Eylül 1992.

Aliya İzetbegović ile François Mitterrand Paris'te, 1992. Fotoğraf: Alexis Duclos

Aliya İzetbegović'in Papa II. Jean Paul ile ilk görüşmesi, Vatikan, Eylül 1991.

Sağdan sola doğru: Aliya İzetbegović, aktör Emir Hacıhafizbegović, General Rasim Deliç

” Bosna’daki savaş ilk aşamada
klasik bir savaş değildi, yani iki
denk ordunun mücadelesi değildi.
Bu, güçlü askeri teçhizatlara sahip
bir ordunun, silahsız insanlar
üzerine saldırısıydı. Amaç: Büyük
Sırbistan’ı kurmaktı.

”

Cephe ziyareti

Tuzla halkı ile buluşma

Tuzla ziyareti

Cumhurbaşkanı Aliya İzetbegović'in kuşatma altındaki Saraybosna'da Boşnak Aydınlar Kongresi Konseyi oturumunda yaptığı konuşma, 22 Aralık 1992.

” Bir gün analizler yapılırken ve tarihsel açıdan Bosna direniş mucizesinin nedenleri araştırılırken – eminim ki – mucizenin insanların ruhlarında ve karakterlerinde olduğu bulunacak. ”

Savaş cepheleri ziyareti

Mostar: Tarihi köprü, 9 Kasım 1993'te HVO güçleri tarafından yıkıldı.

Govor Predsjednika Izetbegovića na Generalnoj Skupštini 7. 10. '93.

ZAŠTO NAS UBIJATE?

Da li ste spremni prepustiti Bosnu i njen narod potpunom uništenju?

Gosp. Predsjedniče,
Medunarodna zajednica noma niti definiranu politiku niti jasan plan političke akcije koja bi olakšala prijelaz sa komunističkih struktura koje su bile na vlasti pedeset godina na koncepte zasnovane na slobodi i demokratiji.

Vjerujemo da nije moguće pronaći rješenje niti za svjetske niti za lokalne sukobe sve dok se ne zauzme jasan stav prema općem pitanju postkomunističkog naslijeđa.

Negativne strane ovog problema u potpunosti su se očitali na primjeru moje zemlje. Očito je da smo pod pritiskom preostalih snaga komunističke agresije to da se iskorijenjivanje svih šansi za demokratski razvoj događalo pred očima Evrope, Amerike i cijelog svijeta. Taj je čin proveden isključivo uz potrebu sile kroz agresiju, masovna ubojstva civila, uništavanje svih tragova civilizacije i kulture, zatiranje čitavih naroda sve do barbarskih taktika paljenja i uništavanja zemlje.

Istovremeno s ovim nevidnim naslijeđem, eksperiment političke višestranosti pokušavan je nad našom zemljom. Provodi ga međunarodna zajednica koja, očito, na primjeru Bosne i Hercegovine testira različite modele jedne postkomunističke države.

Na taj se eksperiment, nažalost, provodi sin vivo kroz ispitivanje različitih hipoteza na našem živom narodnom i vladinom organizmu. Tako, naš narod, naša zemlja i naša država umiru.

Prvi je eksperiment izvršen Londonskom konferencijom. Taj je koncept, koji je išao za zaustavljanjem agresije, napušten bez jednog pokušaja za njegovim provođenjem, a to je samo intenziviralo rat na našem tlu. Potom slijedi pokušaj iznalaženja rješenja kroz ustavnu, pravnu i političku reformu za krizu koja je postala još dublja. Taj projekt, poznat kao Vance-Owenov plan, nitko nije ni pokušao primijeniti. Taj je plan napušten kako bi se mogao zamijeniti novim, utemeljenim na krivoj tezi da je na tlu Bosne i Hercegovine poarjeđivanje građanski rat između tri naroda te da je stoga teritorijalna podjela jedino rješenje. No taj plan nije zadovoljen niti cijelom idejom, a to je - podjela zemlje po kriteriju etničke vjeline niti postulat temeljno namjeru uspostavljanje mira. Kao posljedica tomu, nekontrolirani tok događaja će se nastaviti i uzrokovati nove patnje naroda.

Gosp. Predsjedniče,
Danas je narod Bosne i Hercegovine pred izborom ili pravednog obrambenog rata ili nepravednog mira. Ako se rat nastavi povećava se rizik daljnjeg stradanja našeg naroda te daljnjeg uništenja naše nacije. On bi mogao značiti smrt tisuće ljudi.

Nepravdomir mir je neprihvatljiv jer je zasnovan na odbojnom i historijski neuspješnom konceptu etničke podjele i apartheida. To je pojačano i činjenicom da je čak i podjela nepoštena jer ide za tim da zadovolji agresorske apetite za, daleko većim prostorima na račun žrtve.

No, ipak te neprihvatljivosti u tzv. mirovnom planu koji nam se nameće nisu tek filozofske. Kao prvo, svaki plan koji legitimizira genocid i promovira etničku podjelu, će mnogo prije poslijati sjeme za nove agresije te potaknuti plamen osveta. Kao drugo, svaki mir koji se ne obračuna uzrocima rata će, u najboljem slučaju, ponuditi tek privremenu pomoć, a ne i stvarno rješenje koje je sada temeljno. Konkretno, mirovni plan koji ne osigurava živuću Bosansku državu, ne uvažava čak ni najosnovnije potrebe žrtve te

ne osigurava nužne mjere za provođenje i stabilnost mira, a stvari i nije stvarni mirovni plan. Prošlostjedno provizorno prihvatanje mirovnih prijedloga od strane bosanskog Parlamenta ovisno je o istim minimalnim dopunama koje smo konzistentno smatrali nužnim za održavanje trajnog mira.

Te su dopune slijedeće:
1) Bosanska Republika unutar predložene Unije Republika Bosne i Hercegovine mora biti geografski, ekonomski, politički te obrambeno sposobna za život.

2) Agresorske anage moraju predati kontrolu nad teritorijama s kojih su protjerali i ubili civilno stanovništvo tako da se može osigurati povrat na svoja ognjišta. Za više od 500.000 izbjeglica bit će u protivnom nemoguće vratiti se u svoja sela i gradove iz kojih su bili protjerani ako srpske snage koje su izvršile ubojstva, silovanja i zlostavljanja nastave kontrolirati ova područja. Postoji i mogućnost da neka od ovih područja budu pod privremenom administracijom međunarodnih mirovnih snaga.

3) Zaključni sporazum mora sadržavati jasna i specifična jamstva koja se tiču implementacije sporazuma od strane onih država i međunarodnih organizacija koje će dovesti do uspostavljanja mira. Takva jamstva moraju činiti sastavni dio mirovnih sporazuma i ne smiju se odgađati. U protivnom, izlažemo se riziku primjene novog sporazuma koji će, poput mnogih ranijih, postati bezvrijedan za uspostavljanje mira i tek voditi do daljnje legitimizacije agresora.

4) U slučaju da međunarodna zajednica nije uspješna u provođenju mirovnog plana, tada nam mora biti dozvoljeno pravo na samoodbranu.

U skladu sa svojim autoritetom i nezabjeznom odgovornošću, Vijeće Sigurnosti trebalo bi ocijeniti plan pripremljen od strane Lorda Owena i gosp. Stoltenberga kako bi odredilo njegovu konzistentnost sa Poveljom Ujedinjenih Naroda i brojnim rezolucijama ranije prihvaćenim od Vijeća.

Vijeće ne može pobjeći od svoje odgovornosti i inherentne nedostojnosti skrivajući se iza često ponavljane isprike: mi ćemo prihvatiti sve ono za što se dogovore sve tri strane

kada je jedna od strana, žrtva, pod pritiskom stvarne prijetnje masovnog gladovanja i genocida.

Kakosu nastavljeni daljnji dogovori ovim pitanjima, bilo bi korisno kada bi se pregovarački tim proširio predstavnicima NATO-a koji bi najvjerojatnije služili kao posrednici u provođenju. To bi dodalo određen stupanj jasnoće, usmjerenja i kredibiliteta koji je dosada nedostajao u pregovorima.

A sada bi želio skrenuti pozornost na predstojeću humanitarnu tragediju koja se širi mojom zemljom. U ime svih stanovnika Bosne i Hercegovine zahvaljujem se Ujedinjenim Narodima, svim vladama prijateljskih zemalja, privatnim institucijama i hrabrim pojedincima koji su pomogli osiguravanje humanitarne pomoći za Bosnu. Mi duboko cijenimo napore koji su dosada spasili mnoge živote. No, s nadolazećom zimom bit će potrebno više pomoći ako ne želimo da naše ranjeno i slabo ishranjeno stanovništvo podlegne posljedicama gladovanja, bolesti i hladnoće. U tom smislu, nužno je da međunarodna zajednica i njene najmoćnije članice i relevantne regionalne organizacije i poduzmu korake za uspostavljanje i provođenjem već dogovorenog prekida vatre.

2) poduzme korake za prekid blokade dotoka humanitarne pomoći i ostalih nužnih sredstava - vode, struje, plina, kao što je već to predviđeno u nekoliko Rezolucija Vijeća Sigurnosti Ujedinjenih Naroda

3) ponovo otvori aerodrom u Tuzli kako bi se omogućio dotok humanitarne pomoći za više od milijun ljudi

4) utemelji jasne zahtjeve za prekidom opsade Sarajeva kao prvi korak za prekidom opsade i ostalih opkoljenih bosanskih gradova, uključujući ovdje i sigurnosne zone, određene Rezolucijama 824. i 836.

Naša bosanska manjina u Srbiji - Muslimani Sandžaka - uskraćena je u svojim pravima. Mnogi su ljudi, koji su branili prava svojih sunarodnjaka bili uhapšeni bilo protjerani. Dok srpski režim navodno brani prava etnički Srba u Hrvatskoj, on nije s druge strane voljan priznati ta ista prava manjinama koje žive u Srbiji. Mi tražimo poštovanje onih istih prava za Muslimane Sandžaka koja

Srbi za sebe traže u Hrvatskoj. Daljnji pregovori ne mogu zamjenjivati vrlo važnu političku i humanitarnu pretpostavku.

Kao što je to nedavno izjavio predsjednik Sjedinjenih Američkih Država, Clinton, pred ovim istim Ujedinjenim Narodima ne mogu biti riješeni u svaki svjetski sukob. Uključivanje UN-a može se provesti jedino jasnom političkom i vojnom strategijom na mjestu događaja. Tragedija, ipak, da je dosadašnje uključivanje UN-a u Bosni i Hercegovini bilo suprotnosti s bilo kakvom jasnom cilja i postojanošću i rješavanju problema. Moralna praznina stvarnom nesredenošću bila je privremeno ispunjena odlukom da se slijedeći agresora na račun žrtve. Ovakva intervencija UN-a, sa svojom privremenošću i prijetljivošću, sa svojom noćnim isticanjem izvršenja dužnosti, i tako onemogućavajući da se naoružamo, može učiti u politici osnovni instrument uništenja zemlje.

Tako ne možemo izbjeći teško pitanje. Zašto do sada nisu provedene Rezolucije Vijeća sigurnosti 836, koje nalažu deblokadu svih gradova? Što se dogodilo sa zahtjevima Vijeća sigurnosti, uključujući Rezoluciju 752, koji su tražili povlačenje srpske vojske i paravojne formacija iz naše zemlje kao i svrgavanje njihovog teškog naručivanja? Zašto nisu provedene Rezolucije Vijeća sigurnosti 787. i 838, koje su tražile nadzirati granice između Srbije, Bosne i Hercegovine i tako spriječiti daljnji masovni protok oružja i municije za agresora u Bosni?

Više nije moguće govoriti o intervenciji. Uključivanje međunarodne zajednice u Bosni počelo je nametanjem embarga na uvoz oružja i nastavilo se čitavim nizom nepoštovanja obaveza. UN mora ili nametnuti do kraja svoju intervenciju ili odlučiti da je opozove. No, bez obzira na odluku ne može se više nastaviti sadašnjem politikom UN-a, koja je svrstava među sukrivce za uništenje bosanskog naroda.

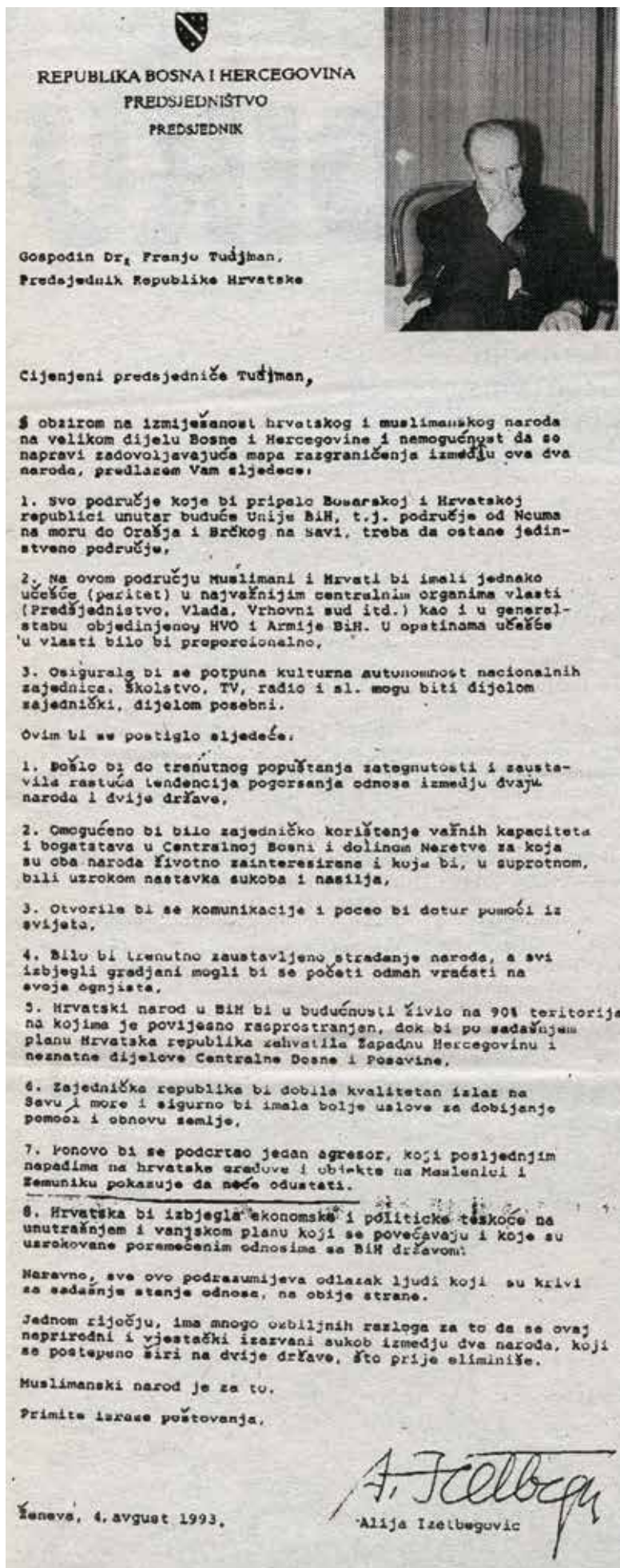
Moja Vlada se obavezuje na mir i na ideale pluralističkog, demokratskog i višekonfesionalnog društva. Nažalost, neke od država koje su prihvatile ove ideale svojim svojim izdale su ih svojim nedjelovanjem prepuštajući u svom vlastitom imenu. Mi ne možemo nastaviti našu borbu bilo bez odgovarajuće pomoći izvan ili barem bez pružanja svih sredstava za našu samoodbranu.

Djelovanje našeg Parlamenta jeste u ovom pristajanju uz mir, svoje zahtjeve za živućom državom i trajnim mirom. Ova su načela srčano napuštena od strane onih kojima je najveća dužnost i zadatka da ih odreže u našoj zemlji. Mi ne možemo niti čemo se prilagoditi težnjama tih vlada niti im dozvoliti da nas prisile da napustimo našu zadnju nadu za samoodržanjem u stvarnim i trajnim mirom.

Mada je već proveden postupak kojim su mnogi svjedoci ovog zločina postali neosjetljivi na njegov užas, sam taj užas neće nikada prestati, a buduće pravdične i poštene generacije svih država neće nikada moći oprostiti niti vjerovati državama koje su dozvolile da se to dogodi.

I na kraju, blizini ljudi čeka da se tijelo poduzme neku akciju. Da li ste spremni prepustiti Bosnu i njen narod potpunom uništenju? Taj bolni ljudi koji sam spomenuo a i ne samo oni, neće Vam nikada oprostiti.

Hvala Vam.
(S engleskog A. A.-H.)

Hrvatistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Franyo Tucman'a mektup, 4 Ağustos 1993.

”Güzel yalanlar
yardım edemez,
acı gerçekler ise
şifalı olabilir.”

Washington Anlaşması, Bosna Hersek Cumhuriyeti Ordusu ile HVO güçleri arasındaki çatışmanın durdurulmasını sağladı.

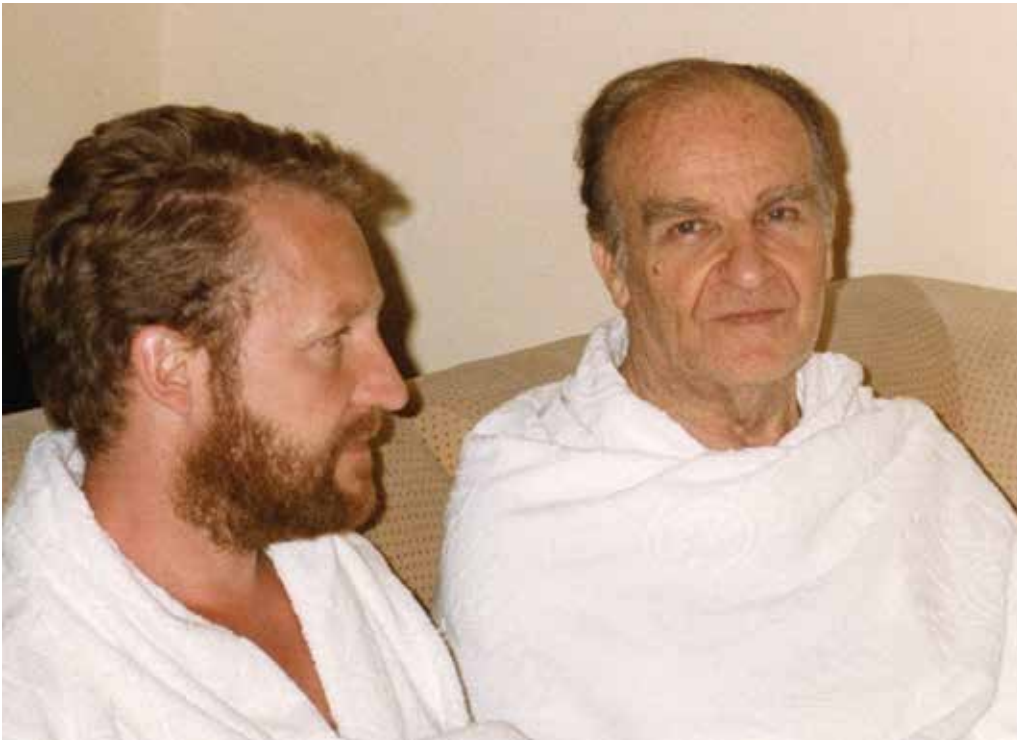
Aliya İzetbegović ile Frano Tuđman 18 Mart 1994'te Washington Anlaşmasını imzalıyor. Arka sırada: Bosna Hersek Cumhuriyeti Başbakanı Haris Silajčić, ABD Başkanı Bill Clinton ve Bosna Hersek'teki Hırvatların temsilcisi Krešimir Zubak.

Aliya İzetbegović, Bill Clinton ve Franyo Tucman

“Kral Faysal Ödülü” 1993 yılında Suudi Arabistan’da Aliya İzetbegoviç’e takdim edildi.

1994 yılının ilkbaharında, Aliya İzetbegoviç hac için Mekke’ye gitti. (Solda: Bakir İzetbegoviç)

”İbadetleri temizlik olan ve sürekli zamanı takip etmekle ilişkili olan insanlar neden temizlik ve doğruluk örneği değiller? Yılın 30 günü yiyecek ve içecekten uzak duran insanlar, neden birer disiplin örneği haline gelmediler? 14 asır sonra bile, bazen sert ve sıkı uygulamalar, temizlik, dakiklik ve disiplin neden onların doğası olmadı? Hatta neden bir takıntı haline gelmedi?”

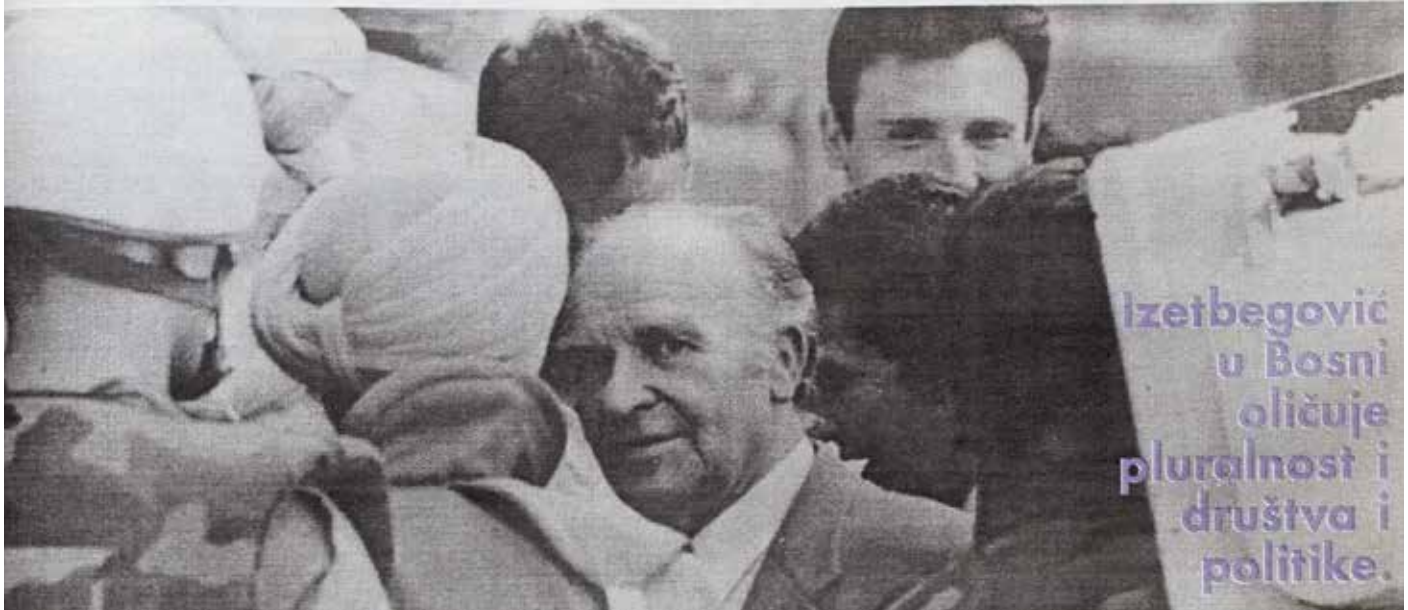
(1993'te "Kral Faysal Ödülü"
takdimi sırasında)

Muslimanska inventura u Bosni

SLOM TREĆE AGRESIJE

Bosna Hersek Cumhuriyeti Ordusu 3'üncü Kolordu bölgesinde askerler ile buluşma, Olovo civarında, 1995.

Richard Holbrooke, Wesley Clark ve Aliya İzetbegović Saraybosna'da.

"Bence Aliya İzetbegović olmasaydı, bugün bu ülke var olamazdı. Her insan hata yapar, o da hata yapmıştır elbette. Ama tekrar ediyorum: O olmasaydı Bosna Hersek de olamazdı." (Richard Holbrooke, "Dnevni Avaz" gazetesine röportajından, 3 Ekim 2003)

”

Bir milletin yükseliş ve çöküş nedenleri her zaman karmaşık ve farklıdır. Ancak, bu nedenlerden sadece biri objektiftir ve böyle olduğu için analize ve araştırmaya uygundur. Nedenlerden ikincisi ise anlaşılmaz ve açıklanamaz. Çünkü o, halkın kalplerinde ve iradesinde bulunmaktadır. Ama insanların hak ettikleri iktidarlara var. Bazı İslam ülkelerinde farklı emir ve kralların iktidarı ya da yolsuzluğa bulaşmış sivillerin olması, bu milletteki bir şeylerin çürük olduğunun açık göstergesidir. Çünkü şans sadece cesurları takip eder. Bu yüzden sadece iyi ve sağlıklı insanların, iyi bir iktidara sahip olma şansları vardır.

”

**DOSSIER
RETURNEES**

INDEPENDENT MAGAZINE

DAS

BH INFORMATION MAGAZINE

SARAJEVO

Amerikalı senatör Bob
Dole ile Aliya İzetbegoviç
Saraybosna'da, 1994.

*To President Izetbegović
With best wishes,
| Joe Biden*

Bob Dole

Aliya İzetbegoviç, Amerikalı cumhuriyetçi senatör Bob Dole ve Amerikalı demokrat senatör Joe Biden ile Saraybosna'da, 1994.

Almanya Şansölyesi Helmut Kohl ile Bonn'da görüşme, 18 Mart 1995.

Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ve Aliya İzetbegović Paris'te, 29 Ağustos 1995.

Dayton, 21 Kasım 1995.

“Uzun ömrümde çeşitli işlerde çalıştım: Bir mahkum olarak toprak kazdım, sıva taşıdım, orman kestim. Sonrasında, özgür bir adam olarak, şantiyede idareci, mahkemede avukat olarak çalıştım, makaleler yazdım. En zor işim ise müzakerelerdi. Müzakere yapmak, karar almak demektir. Karar almak ise zavallı insanoğlunun başına gelen en zor iştir.” (Aliya İzetbegović, “Tarihe Tanıklığım”, 2001)

Bariş anlaşması adalet getirmedi, ama barışı getirdi. Bunun bedeli de sayısız taviz oldu. Bosna Hersek idari açıdan, içerisinde iki entite ve bir özel bölge (distrik) bulunan bütün bir devlet olarak düzenlendi.

Bosna Hersek'in ilk cumhurbaşkanı Aliya İzetbegović'i, barış müzakerelerinde daha küçük entitenin adını kabul etmesi nedeniyle eleştirenler de var. Bu kişiler itirazlarında, söz konusu entitenin adının burada yaşayan diğer iki etnik unsurlara karşı haksızlık ve ayrımcılık olarak gösteriyor. İzetbegović, kendi başarısızlıklarından birinin, Dayton Anlaşması'nın imzalanmasından sonraki yıllarda bütün, demokratik ve müreffeh bir Bosna Hersek'in kurulması sürecinin yavaş ilerlemesi olduğunu düşünüyordu. Diğer taraftan Cumhurbaşkanı Aliya İzetbegović, savaş zamanlarında bile ne intikam yoluna başvurmuş ne de sansür uygulamıştır. Böylelikle başından beri savunduğu ifade özgürlüğü ve özgür düşünce kavramını hayata geçirmişti. Şüphesiz Aliya İzetbegović'in rolüne ilişkin nihai kararı, ilerleyen zamanlarda tarihçiler verecektir.

Savaş sonrası gerçekleşen ilk çok partili seçimlerde Aliya İzetbegović tekrar Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi üyesi ve akabinde ilk başkanı olarak seçildi. Öncesinde ise Bosna Hersek Cumhuriyeti Savaş Dönemi Devlet Başkanlığı'nın, aralarında Dayton Anlaşması kararlarının uygulanması da bulunan önemli kararları yer aldı. Saraybosna, Mostar ve Brčko meseleleri, az çok başarı ile çözüldü...

Bosna Hersek Devler Başkanı olarak 10 yıllık görev süresinde Aliya İzetbegović, Bosna Hersek için en iyi çözümleri demokratik diyalogla arama politikasını sürdürdü. O, güçlü bir inanç ve diğer tüm özgürlüklere sahip olacak seküler bir devlet için mücadele etti.

2000 yılının ekim ayında, sağlık nedenlerinden dolayı Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi üyeliği görevinden istifa etti. Demokratik Eylem Partisinin (SDA) Üçüncü Kongresi'nin toplandığı 2001 yılında İzetbegović, SDA genel

başkanlığına aday olmayacağını açıkladı ve sonrasında partinin onursal başkanı ilan edildi.

Aliya İzetbegović hayatının son yıllarında kalemine tekrar sarıldı ve bu zaman içinde "Özgürlüğe Kaçışım – Zindandan Notlar" ve "Hatıralar" da dahil olmak üzere birkaç kitap yayımladı. Kitaplarında savaş öncesi, savaş dönemi ve sonrası olayları kendi açısından anlatıyor.

Savaş sonrası dönem kendisine birçok uluslararası ödül getirdi. Bunlardan bazıları şöyle:

Amerikan Demokrasi Merkezi Ödülü, İstanbul Üniversitesi ve Riyad Üniversitesi fahri doktoraları, Türkiye Cumhuriyeti Özgürlük Madalyası, Katar Devleti Bağımsızlık Ödülü, Uluslararası Hümanistler Ligi Barış Ödülü, Crans Montana Forum Ödülü ve ayrıca insan haklarının geliştirilmesine katkılarından dolayı 2001 yılında Abu Dabi'de "1422 hicri yılının İslam düşünürü" ilan edildi.

Aliya İzetbegović, 19 Ekim 2003'de saat 14:25'te Saraybosna'da vefat etti ve Kovaçi (Kovači) Şehitliğine defnedildi.

Cenazesine yurt dışından ve Bosna Hersek'ten 150 bine yakın insan katıldı ve dünya genelinden 100 civarında ülkeden taziye telgrafları geldi. Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin gönderdiği başsağlığı telgrafında şu ifadeleri yazılıdır:

"İzetbegović'in kendine özgü cesareti Bosnalıların, Avrupa'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan beri yaşadığı en büyük trajediye dayanmalarına yardımcı oldu."

Aliya İzetbegović'in Bosna Hersek halkına son mesajı şu oldu: "İntikamı değil, adaleti arayın."

Tüm sorunlarına rağmen, Dayton Anlaşması'nın imzalanmasından 30 yıl sonra Bosna Hersek'te barış hâlâ sürüyor. Bosna Hersek ve vatandaşlarının önünde, ülkeyi Avrupa Birliği üyeliğine götürecek çok sayıda zorluk ve reform bulunuyor.

VANREDNO IZDANJE BESPLATAN PRIMJERAK

Dnevni avaz

Sarajevo • utorak, 28. 11. 1995.

SPORAZUM U DAYTONU

Karta razgraničenja

12-13. strana

Neslužbeni prevod

"Dnevni Avaz" gazetesinin Dayton Barış Anlaşması'nın paraf edilmesine dair manşeti

OSLOBODENJE

OSLOBODENJE
ONASA
NEWS AGENCY SARAJEVO
phone 67 26 10, fax 52 11 75
modem 67 26 12

Sarajevo, godina LII

Broj 17068

Petak, 15. XII 1995. godine

U PARIZU POTPISAN MIROVNI SPORAZUM ZA BiH

Dobrodošlica miru

Predsjednici, Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, Srbije Slobodan Milošević, Hrvatske Franjo Tuđman tačno u 11 sati i 45 minuta stavili svoje potpise na istorijski sporazum • Ceremoniji prisustvovali brojni svjetski državnici

Specijalno
za "Oslobodenje"

PARIZ, 14. DECEMBAR - Sporazum o miru u Bosni i Hercegovini formalno je potpisan u 11 sati 45 minuta u Elizejskoj palati u Parizu. Predsjednik BiH Alija Izetbegović, Srbije Slobodan Milošević i Hrvatske Franjo Tuđman tačno u 11 sati i 45 minuta stavili su svoje potpise, dok su kao svjedoci i patroni iznad njih stajali predsjednici Francuske Žak Širak i Sjedinjenih Država Bill Clinton, njemački kancelar Helmut Kohl, te predsjednici vlada Velike Britanije Džon Major, Španije Felipe González i Rusije Viktor Cernomirdin, koji su zatim i sami parafirali sporazum.

Čin koji bi trebalo da donese mir Bosni i Hercegovini, ozvaniči ga na prostoru bivše Jugos-

Slika za istoriju: trenutak potpisivanja mirovnog sporazuma

(Foto - Ragner)

slavije i vratiti Evropi zbivao se u tišini u prisustvu potpredsjednika vlada i ministara inostranih poslova i drugih zvaničnika iz 50 zemalja, te najviših ličnosti Ujedinjenih nacija, Evropske unije, Nata, Evropske organizacije za bezbjednost i saradnju, Konferencije islamskih zemalja, Savjeta i Parlamenta Evrope. Međusobno rukovanje svih potpisnika praćeno je diplomatskim aplauzom.

Bio je to svečani trenutak, koji bi trebalo da značajno obilježi istoriju, a kojem su prethodile tokom troiprogodišnjeg rata bezbrojne rezolucije mirovne konferencije, pregovori, hiljade tona humanitarne pomoći, stacioniranje snaga Ujedinjenih nacija, Snaga za brze reakcije, konačno intervencija Nata i radikalnije angažovanje Sjedinjenih Država. Dž.S.

• 3-7. strana

U ŽIŽI

Kraj rata

■ Emir HABUL

Ceremonijom u Parizu formalno je okončan rat u Bosni i Hercegovini. Majstori protokola udesili su da ovom činu nenametljivo daju i simbolički znak: ceremonija potpisivanja završena je u pet do dvanaest. Simbolika je i smiješak uz klimanje glavom, kojim je američki predsjednik popratio posljednju rečenicu iz izlaganja Alije Izetbegovića.

Tri predsjednika bivših jugoslovenskih republika imali su različito intonirane govore. Milošević je govorio o demokratiji i demokratskim institucijama koje će se uspostaviti poslije izbora. Doimao se kao čovjek koji nema veza s ovim ratom, kao kakav aktivista Helsinškog parlamenta s Islanda, što je vrhunac cinizma. Tuđman je, s druge strane, svim prisutnim održao lekciju iz povijesti. Izetbegović je bio konkretni i sa jasnim porukama: šta ovaj sporazum znači za BiH, koji je odnos prema Srbima te šta Bosna očekuje od Ifora.

Najvažnije od svega je da je u Bosnu došao mir. Po formi i sadržini ovo je oktroisan mir. Njega je nakon troiprogodišnjeg oklijevanja nametnula međunarodna zajednica: po-

kazujući tako da je to isto mogla uraditi i 92. Zbog toga što je oktroisan, kao i sve nametnute stvari, ovaj mir ima svoje mane i zbog toga mora imati garante u Natu i velikim silama. Još jednom se potvrdilo da se u istoriji Bosne i Hercegovine ni kamen nije pomjerio bez saglasnosti velikih sila.

Ovaj rat u Bosni i Hercegovini nije se završio kao prethodni ratovi. Zato mir nije prilično euforija, svojstvena pobjednicima ili oslobođenim narodima i ljudima. Velike sile udesile su stvari tako da se rat završi nemijem i da se pitanje mira tretira kao ugovor protivnika rata, žrtve i velikih sila. Međutim, to ne znači da mir neće odrediti pobjednike.

Kao i rat, i mir će potrajati svoje žrtve. Mir neće preživjeti Karadžić i njegova ekipa. U redovima HDZ smijenit će se već izvršene. Zbogovornici rata po pravilu gube u miru. S druge strane, šanse Bosne su u miru veće nego u ratu. Da je rat potrajao, žrtve se uvećavale, a stradanja nastavila, prijetila bi opasnost da se ideja Bosne potpuno potroši. Bez ideje Bosna nema ni nje same. U ambijentu mira: promotori ideje Bosne dobijaju veću šansu, a nije isključeno da ona postane i dominantan politički trend. Kada ideje postanu dominantne, onda iza sebe imaju pristalice koji i sebe i druge nastoje uvjeriti kako su oduvijek tako mislili. Stariji pamte, a knjige pišu da su 45, malene, svi bili partizani, ili su se pravili da su to bili.

Bosni, ipak, nije na odmet oprez. Postoje mišljenja da su dejtonskim sporazumom otvorene opcije i reintegracije i podjele Bosne. Najvažnije je da topovi umuknu. Zbogom oružju! Ostalo je do politike.

GOVOR PREDSEDNIKA IZETBEGOVIĆA

Snaga modela

PARIZ, 14. DECEMBRA (BH PRESS) - Nakon potpisivanja mirovnog sporazuma za BiH, danas se predsjednik Predsjedništva RBH Alija Izetbegović obratio skupu u Parizu riječima:

"Zahvaljujem francuskoj vladi i francuskom narodu za domaćinstvo ove važne konferencije i za gostoprimstvo koje su nam ukazali. Zahvaljujem svim ovde u sali za učinjene napore da ova današnja konferencija bude moguća. Posebno izražavam priznanje američkom narodu, američkom Kongresu i predsjedniku Clintonu za ono što su učinili i što će učiniti da rat u regionu prestane i da otpočne mir. Došli smo ovdje da potpišemo ugovor o miru u BiH, koji smo parafirali u Dejtonu prije dva desetaka dana. Naš narod i naš parlament prihvatili su taj ugovor, učinili su to bez oklijevanja, poput čovjeka koji ispija koristan, ali gorak lijek.

Ipak, želim vas uvjeriti u našu budućnost, da potpisani ugovor i sve njegove dijelove dosljedno i pošteno provedemo. Naš cilj je bio i ostao cjelovita i demokratska Bosna. Odnos ugovora to garantuje, ali hoće li te odredbe postati život ili će ostati mrtvo slovo na papiru to od ovog trenutka dobrim dijelom zavisi od nas, od toga šta hoćemo i šta možemo. Borba za te ciljeve nije izgubljena, ali nije ni dobijena. Ona se nastavlja drugim, mirnijim sredstvima, ne silom oružja, kojeg smo bili

lišeni, nego snagom ideja i duha. Vjerovati smo i tvrditi da je naš model višenacionalne zajednice i otvorenog društva nadmoćan i da ne može izgubiti. Došlo je vrijeme da to sebi i drugima dokažemo. Sa ovim mišljenjem mi poručujemo Srbima da je rat završen i da zlo treba da prestane. Još jednom objavljujemo da nema revanša i osвете, ali da ima i treba da ima pravde. Ljudska prava moraju svugdje biti uspostavljena, prognanici imaju pravo na svoj dom, a krivci na svoju kaznu, jer kazna je ljudsko pravo. Srbima čitav Sarajevo treba omogućiti izbor da odu ili da ostanu. Mi ih pozivamo da ostanu i nastavu živjeti u sigurnosti. Jedini uslov je da poštuju zakon BiH koji naređuje slobodu, a zabranjuje nasilje. Neka pomognu svojim susjedima da se vrate svojim kućama i neka sarađuju sa legalnim organima i vlastima BiH u uspostavljanju reda i zakona.

Zatim ćemo od Ifora i međunarodnih organizacija da u toku prijetlaznog perioda posreduju u ostvarivanju kontakata na svim nivoima, kako bi se odredbe potpisanog ugovora u cijelosti provela. Pozivamo svijet da u ovom historijskom trenutku pomogne Bosni. Pošaljite vaše trupe da provedu ugovor o miru i ispunite svoje obaveze koje se tiču ekonomske pomoći za obnovu zemlje. Bosna će vam to uzvratiti na najbolji način, postajući faktor mira i stabilnosti u ovom dijelu svijeta.

Dayton Barış Anlaşması'nın Paris'te imzalanması, 14 Aralık 1995.

"Ahlakî olarak kazanan biziz. Askeri olarak ise hiçbir kazanan yok. Herkes aynı zamanda hem kazandı hem kaybetti." ("El Mundo" gazetesine röportaj veren Aliya İzetbegoviç'in "Bu savaşın gerçek kazananları kim?" sorusuna cevabı)

U Parizu potpisan
Sporazum o miru u
Bosni i Hercegovini

Rat je završen

Jučer su u Parizu, 15 minuta prije 12 sati, predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović, hrvatski predsjednik Franjo Tuđman i srbijski predsjednik Slobodan Milošević potpisali Sporazum o miru na području bivše Jugoslavije, javlja BH-PRESS.

Svečanoj ceremoniji potpisivanja mirovnih dokumenata prisustvovali su predstavnici pedesetak država iz cijeloga svijeta. Trojica predsjednika su svoje potpise stavili na dokumente čije je usaglašavanje postignuto 21. novembra ove godine u američkom gradu Dejtonu (Dayton).

Potpise na sporazum kao svjedoci stavili su predsjednik SAD Bill Clinton (Bill Clinton), njemački kancelar Helmut Kohl (Kohl), francuski predsjednik Jak Širak (Jacques Chirac), britanski premijer Džon Mejdžor (John Major), ruski premijer Viktor Černomirdin i španski premijer Felipe Gonzales u ime Evropske unije.

Ovim sporazumom zaustavljen je rat na prostorima bivše Jugoslavije, posebno u Bosni i Hercegovini, a vrijeme će tek pokazati da li će na ovim prostorima zaista i nastupiti istinski mir.

Francuski predsjednik Jak Širak, otvarajući ceremoniju potpisivanja mirovnog sporazu-

Sporazum potpisali predsjednici BiH, Hrvatske i Srbije, Alija Izetbegović, Franjo Tuđman i Slobodan Milošević • Svjedoci Sporazuma: Clinton, Širak, Kohl, Mejdžor, Černomirdin i Gonzales • Širak: - Istinski mir će još trebati graditi • Izetbegović: - Koristan ali gorak lijek • Tuđman: - Poticati demokratski razvitak • Milošević: - Nađen zajednički interes • Clinton: - Blagoslov djece za normalan život

Sporazum je potpisan: Vrijeme će pokazati da li će zavladati istinski mir

prekid globalnog sukoba u bivšoj Jugoslaviji. Ljudima se, nažalost, iz sjećanja neće izbrisati 200.000 mrtvih, ubistva koja su se dešavala na području Evrope,

mir dode u to područje. Istinski mir će još trebati graditi. Sa tim mirom doći će i demokracija, a mi ćemo biti tu da pružimo bratsku ruku.

Međusobno priznanje BiH i SR Jugoslavije

Jučer je u Parizu, nešto prije stavljanja potpisa na mirovni sporazum za prostore bivše Jugoslavije, potpisan sporazum o međusobnom priznanju Republike BiH i Savezne Republike Jugoslavije, javlja BH-PRESS.

Sporazum su potpisali ministar vanjskih poslova BiH Muhamed Šaćirbegović i jugoslovenski

ministar spoljnih poslova Milan Milutinović.

Ovaj sporazum je odavno najavljivao i mogao bi predstavljati vrlo značajnu tačku u istinskom ostvarenju mirovnog procesa na prostorima Bosne i Hercegovine.

ma o BiH, obratio se učesnicima skupa sljedećim riječima: - Sa emocijama i zadovoljstvom prisustvujemo mirovnoj konferenciji koja će donijeti

milioni ranjenih i izbjeglih. Znamo da će sve ove strahote ostaviti duboki trag u srcu Evrope. Znamo da su svi ti razlozi dovoljni da se angažujemo da

Predsjednik Izetbegović zahvalio se svima u suli za učinjene napore da mirovna konferencija bude moguća.

Zelim vas uvjeriti u našu od-

lučnost da potpisani ugovor i sve njegove dijelove dosljedno i pošteno provedemo. Naš cilj je bio i ostao cjelovita i demokratska Bosna. Odredbe ugovora to garantuju, ali hoće li te odredbe postati život ili će ostati mrtvo slovo na papiru, to od ovog trenutka dobrim dijelom zavisi od nas, od toga šta hoćemo i šta možemo. Borba za te ciljeve nije izgubljena, ali nije ni dobijena - rekao je predsjednik Izetbegović.

Ta borba se, prema njegovim riječima, nastavlja drugim, miroljubivim sredstvima, ne silom oružja, "kojeg smo bili lišeni, nego snagom ideja i duha".

Srbijski predsjednik Slobodan Milošević je istakao da je mir u interesu svih ljudi koji ži-

ve na području bivše Jugoslavije.

Predsjednik Tuđman izjavio je da Hrvatska smatra da osnovne zadatke Međunarodnog vijeća za provedbu mira moraju biti usmjerene prvo na dovršenje sukcesije od bivše SFRJ na sve države sljednice, i drugo, što djelotvorniju pomoć za obnovu ratom razorenih područja.

- Predsjedniče Izetbegoviću, predsjedniče Tuđman i predsjedniče Miloševiću, uspostavljanjem mira odgovorili ste na poziv svojih naroda, čuli ste ih kada su rekli: "Zaustavite rat i patnje i dajte našoj djeci blagoslov normalnog života" - rekao je, između ostalog, američki predsjednik.

(Opširnije od 2. do 11. strane)

OSLOBODENJE

OSLOBODENJE
ONASA
NEWS AGENCY SARAJEVO
phone 87 55 10, fax 82 11 18
mobile 87 55 12

Sarajevo, godina LIII

Broj 17140

Petak, 1. III 1996. godine

NAKON ČETIRI GODINE

Deblokirano Sarajevo

Federalna policija ušla u Iliaš, te otvorila putne komunikacije ka Zenici i Tuzli • Slobodni putevi omogućuju privredni razvoj RBiH i njenog glavnog grada • Garancije o sigurnosti

Glavni grad RBiH juče su zvanično deblokirali pripadnici federalne policije, u pratnji međunarodnih kolega i tiora. Minis-

ta je koje od Sarajeva vode ka Zenici i Tuzli. "Poručujemo svim građanima Bosne i Hercegovine i svijetu

On je dodao da su Sarajevu u protekle četiri godine prošli mnogo krivi da bi dočekali dan skidanja opsade. Predsjednik Izvršnog odbora Skupštine grada Ševkija Okerić istakao je da "otvaranje komunikacija stvara mogućnosti za privredni i svaki drugi razvoj Sarajeva i države".

U centru Iliaša pripadnici Federalne policije i organa civilne vlasti postavili su državna obilježja, te Srbe koji su ih dočekali u ovom mjestu pozvali na zajednički život, garantujući im sigurnost. Međutim, niko od mještana koji su juče pratili preuzimanje vlasti nije sa sigurnošću mogao ustvrditi da li će ostati ili otići. Mnogi njihovi sunarodnici su tovarili stvari i odlazili u pravcu Ilidže.

Predstavnici federalnog MUP-a i sarajevske civilne vlasti slobodni putevima stigli su tokom dana posjetiti Visoko, Semizovac, Srednje i Olovo.

• 4. i 5. strana

Otvorene kapije za povratak kući

(Slika: Darko Ilakov)

tar unutrašnjih poslova FBiH Avdo Hebib vožnjom slobodnih puteva na simboličan način je otvorio putne komunikaci-

ta da je Sarajevo deblokirano. Ovo je trenutak koji ulazi u historiju", svečano je izjavio ministar Hebib.

OBRAČUNJE PREDSEDNIKA IZETBEGOVIĆA

Biti građanin BiH

Ljubavi prema narodu kojem pripadamo pridružimo ljubav prema domovini koja nam je zajednička

SARAJEVO, 29. FEBRUARA (BH PRESS) - Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović uputio je povodom 1. marta, Dana nezavisnosti RBiH, čestitku građanima RBiH. U čestitki se kaže:

"Dragi građani BiH, okolnost da ovo ponuku pišem u bolničkoj postelji neće uticati na njen smisao, možda hoće na njeno dubinu. Sutra je naš veliki praznik - Dan nezavisnosti BiH.

Zelio bih da ubuduće svi budemo manje Bošnjaci, Hrvati, Srbi, Jevreji, a više građani BiH. Ljubavi prema narodu kojem pripadamo pridružimo ljubav prema domovini koja nam je zajednička. Potrebne su nam ove ljubavi ako hoćemo da se rane zaliže i da se tragedija ne ponovi. Dejton je zaustavio umiranje u Bosni. On je položio i temelje ce-

lovnog BiH sa svime što ta celovitost podrazumijeva i znači. Ali to su ipak samo temelji, a zgrada čeka svoje građanje. Preostao je ogroman posao i od nas zavisi hoće li i kako taj važan posao biti obavljen.

Čestitajući vam sutrašnji praznik, ja vas pozivam da se okrenete ovom zadatku da bismo učvrstili ovaj krhki mir i da bismo našle snove o Bosni, kao zemlji tolerancije i slobode postepeno protvarali u stvarnost.

Nadam se da će mi Bog omogućiti da i sam učestvujem u ovom beskraino važnom poslu za našu decu. Ali bez obzira na to šta će se dogoditi, ostala su da sa vama dijelim dobro i zlo do kraja, kaže se u poruci predsjednika Izetbegovića građanima BiH.

KLINTONOVA ČESTITKA IZETBEGOVIĆU

Ideal može postati realnost

SARAJEVO, 29. FEBRUARA (BH PRESS) - Povodom nezavisnosti RBiH predsjednik SAD Bill Clinton uputio je predsjedniku Predsjedništva RBiH Aliji Izetbegoviću čestitku, u kojoj se kaže:

"Poštovani gospodine predsjedniče, u ime naroda SAD, upućujem Vama i narodu BiH svoje najtoplije pozdrave u povodu proslave Dana nezavisnosti BiH.

Svijet zna zastrašujuću cijenu koju je Vaša država platila za svoju nezavisnost. Tri i po godine rata odnijele su u smrt desetine hiljada ljudi, dok su milioni ostali bez do-

ma i razdvojeni od svojih porodica. U toku svega toga BiH je ostala odana idealu tolerancije, multietničkog društva, implementacijom Dejtonskog sporazuma taj ideal može postati realnost za sve ljude u Bosni. Dok se mir na kome smo radili tako naporno da bismo ga postigli, učvršćuje, imamo razlog više da slavimo ovaj 1. mart.

Gospodine predsjedniče, dozvolite mi da Vas uvjerim da se narod Bosne može osloniti na čvrstu podršku SAD pred izazovima predstojeće godine.

Svim građanima Bosne i Hercegovine
čestitamo Dan nezavisnosti

Redakcija

u žiži
Bivši Teslićani

■ Hamza BAKŠIĆ

Demonstracije Teslićana koji hoće da se vrate kući dokaz su da Bosna počinje kipjeti na vatri dejtonskih obećanja i lokalnih odgađanja. Nije vjerovati da su demonstracije spontane, ali eventualni podržatelj mogao ih je samo ubrzati. Oko Teslića i drugdje, takva zbivanja su neminovna.

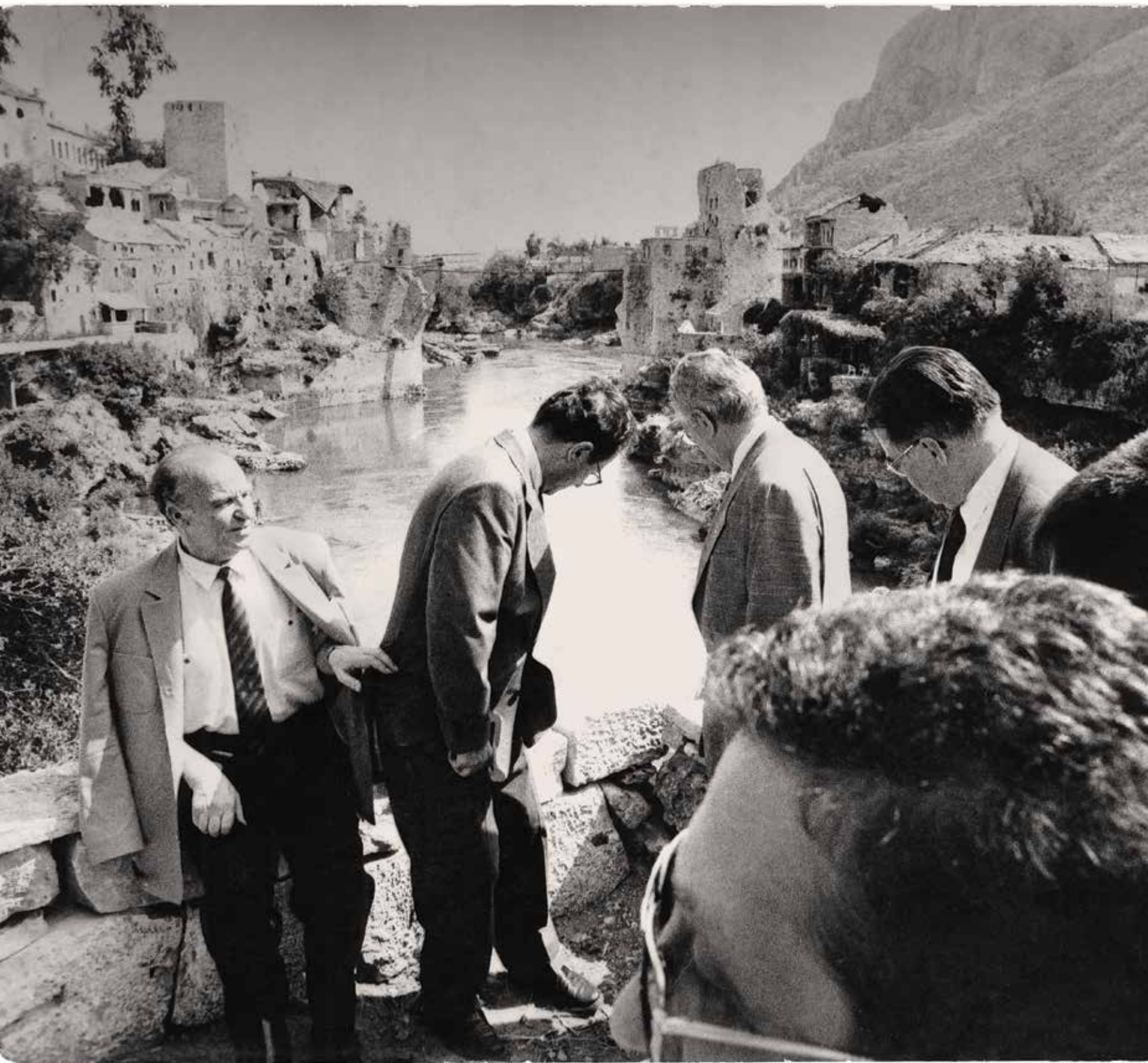
Na bosanskohercegovačkim prostorima, politika se pokazuje uspješnom uglavnom kad pretenduje na negativan učinak. Kad, na primjer, paljinsko rukovodstvo podržice opravdane strahove jednog dijela ciklohercegovačkih Srba i budi neopravdane strahove kod ostalih naseljenika i stanovnika, može računati sa uspjehom. Kad pred svjetskom javnošću prevroženje roba, velikim dijelom pljačku, ona predstavlja samo kao egzodus - a egzodus je samo scenografija za pljačku - opet može računati na rezultate. Kad, pak u Dejtonu čitava politička moć Bosne i Hercegovine i Hrvatske, uz blagoslov vjerskih, stane iz preseljenja nekoliko stotina porodica na njihova ograjta - svi staju tamo gdje su i bili, ili go-

lovo svi: pomaci su dozvani upravo da se ne bi moglo prigovoriti kako nije urađeno baš ništa.

Kad god treba diti temperaturu u međupolitičkim, međuentetskim i međunarodnim odnosima, politika postigne rezultat. Kad je treba spustiti, posebno na duže vrijeme, kao što je slučaj u Mostaru, pred zaključcima se ispriječi grupa kabadahija koji, očito, imaju jaku političku logistiku - inače bi uprava zapadnog Mostara već snopila javnosti ko je od napadača na Kotnika uhapšen. Vidjeli su ih na televiziji.

Otuda, potiče bosnanska varijanta događanja naroda koja se ondje i sada zove, jednostavno: hoću kući. Otuda, Teslićani danas. Drvničani juče, kreću kući ili hoće da krenu kući. Veliki točak povratka konačno treba da se zakotrlja. Oni koji su protiv, znaju da je dovoljno zaustaviti ga na jednom pauc. Mostarci iz istočnog dijela grada, recimo, ne mogu kući jer su tamo izbjegli iz Bugojna, ovi ne mogu u Bugojno, jer jačak Bošnjaci ne mogu u Jajce, na kraju će se doći do Hrvata ili Bošnjaka iz Posavine, na primjer, i svi ostanu gdje jesu.

Velika politika dobila je u Dejtonu svoju sanu sa pilot-projektom. Ona tu sanu nije iskoristila. Dejtonski sporazumi su, međutim, i jedno veliko javno obećanje pučanstvu Bosne i Hercegovine. Povratak je dug polipolitički sporazuma onima koji su prognani. A Teslićani su neka vrsta plemenitih isjelnika duga.

Mostar, 1994.

Aliya İzetbegović ile Reis-ül Ulema Mustafa Tseriç, Kovaçi Şehitliği'nde.

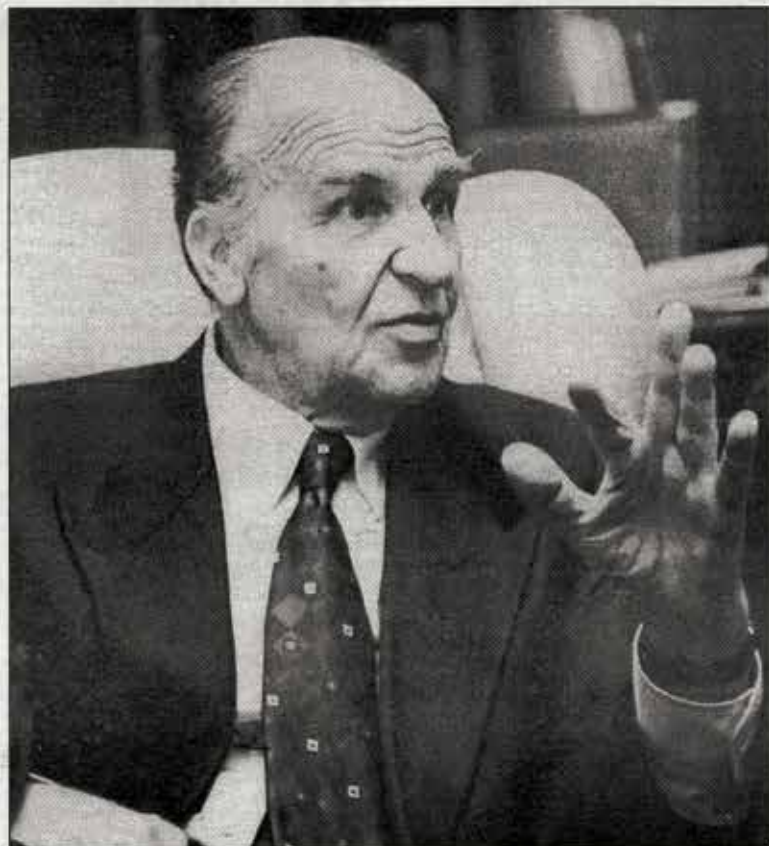
Brčko için tahkim, Saraybosna, 1996.

Ekskluzivno Alija Izetbegović, predsjednik Predsjedništva BiH

CJELOVITA BOSNA JE REALAN CILJ

Amerika je iskreno za očuvanje Bosne • Ne vidim nikakve sličnosti između mene, Tuđmana i Miloševića • Nema reciprociteta kada su u pitanju ljudska prava • Očekujem da će Bičakčić uvesti drugi stil rada u Vladi • U izboru Silajdžića bilo je malo moje sebičnosti

Izetbegović: Zamisao Bosanskog fronta postavljena je vrlo široko

(Foto: A. Zvez)

Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović ljubazno se odao molbi "Dnevnog avaza" i dao intervju za naš list. Njegova ekscelencija Izetbegović u svom kabinetu primio je direktora i glavnog i odgovornog urednika Fahrudina Radončića i urednika političke rubrike Seada Numanovića i odgovorio na niz pitanja u kojima je rezimirao zbivanja u protekloj godini, ali i ocijenio neke društvene tokove i uloge pojedinih ličnosti u njima.

Predsjednik Predsjedništva BiH govorio je o sadašnjosti i budućnosti naše države, političkim relacijama u i oko nje, te utjecaju stranog faktora na ta zbivanja, problemima boraca i građana, kadrovskim i političkim promjenama, strateškim interesima BiH i bošnjačkog naroda. Ti-tovoj uloži, razlozima Silajdžićevog premijerskog povratka, budućnosti SDA...

Predsjednik Predsjedništva BiH govorio je o sadašnjosti i budućnosti naše države, političkim relacijama u i oko nje, te utjecaju stranog faktora na ta zbivanja, problemima boraca i građana, kadrovskim i političkim promjenama, strateškim interesima BiH i bošnjačkog naroda. Ti-tovoj uloži, razlozima Silajdžićevog premijerskog povratka, budućnosti SDA...

Bh. međe i njihovi čuvari

Daleko od granice

Ponovo otkazan sastanak mješovite komisije • Sporni kilometar kod Bihaća još bez rješenja • Strah od opstrukcija

Sudbina dosadašnjih ministara

Vrteška se pokrenula

U ponedjeljak poklon kalendar

”

Bosna olarak adlandırdığımız,
sadece Balkanlar'daki bir
toprak parçası değildir. Bir
çoğumuz için, Bosna bir fikirdir.
Farklı din, millet ve kültürel
gelenekten insanların bir arada
yaşayabileceğine dair inançtır.

”

Aliya İzetbegović, 1996 yılında SDA mitinglerinden birinde hitap ediyor.

1996 yılındaki
genel seçim öncesi
düzenlenen bir
mitingde.

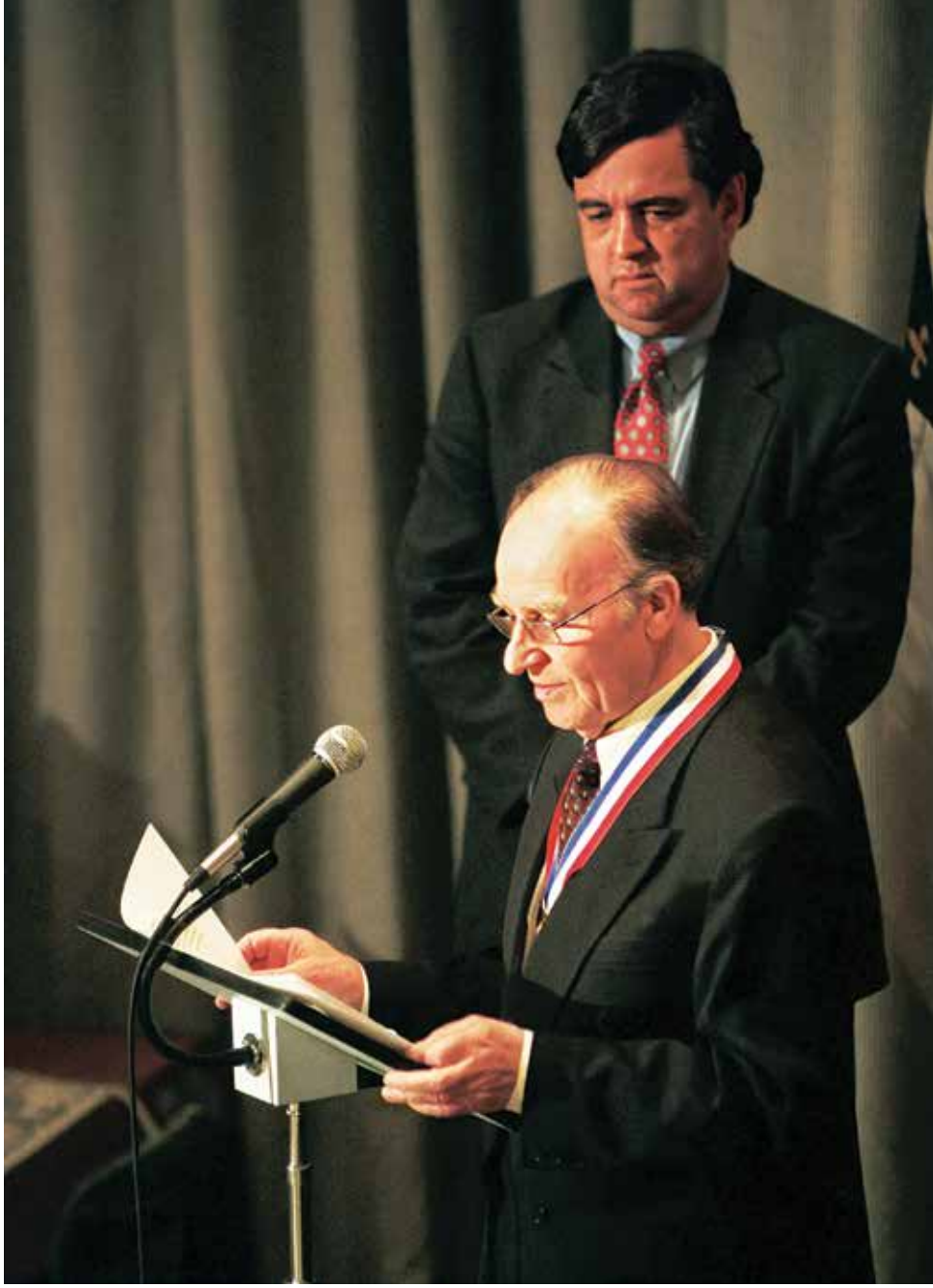

Carl Bildt, Krešimir Zubak ve Aliya İzetbegoviç. Bosna Hersek Devlet Başkanlığının Sırp üyesi katılmamıştır.

ABD Başkanı Bill Clinton, Saraybosna ziyareti sırasında Bosna Hersek Devlet Başkanlığı üyeleri ile. Momčilo Krayișnik (soldan birinci) Lahey'deki mahkeme tarafından Bosna Hersek'e yönelik saldırılar dönemindeki eylemlerinden dolayı 27 yıl hapse mahkum edildi.

” Benim Bosna vizyonum net: bütün ve demokratik bir ülke. Sizin hayalinizin de böyle olduğunu düşünüyorum. Bu bir vizyondur. Hayat ve gerçeklik ise genellikle farklıdır. ”

1997 yılında, New York'taki Amerikan Demokrasi Merkezi tarafından ödül verilmesi sırasında

Dayton Anlaşması'nın imzalanmasından sonra da SDA, Aliya İzzetbegović önderliğinde Bosna Hersek'teki en güçlü siyasi parti olarak varlığına devam etti.

Bosna Hersek Cumhuriyeti Ordusu'nu Teftiş: Cumhurbaşkanı Aliya İzetbegović, generaller Rasim Delić (sağda) ve Sakib Mahmutiyin (solda) ile beraber.

ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher ve Aliya İzetbegović, Saraybosna Havalimanı'nın açılışı sırasında, 16 Ağustos 1996.

SDA'nın seçim mitingi

Bosna Hersek Cumhuriyeti Ordusu'nu Teftiş:
Aliya İzetbegović ve general Rasim Deliç

BOSNA I HERCEGOVINA

Papa II. Jean Paul ile Saraybosna'da görüşme, 1997.

"O, hiçbir zaman sadece Katoliklerin tarafında olmadı. Bosna'da herkese, bazen özellikle de Müslümanlara hitap eder ve dünyayı, mağdurların kaderine kayıtsız kaldığı için kınardı. Konuşmalarında sık sık Bosna'dan söz eden böyle sorumlu insanların sayısı dünyada çok az." (Aliya İzetbegović, 1997)

To President Izetbegovic .
With admiration and respect
Madeleine Albright

Clinton yönetimi sırasında atanan, 1997 yılında ABD'nin ilk kadın dışişleri bakanı olan Madeleine Albright ile görüşme

Aliya İzzetbegović ile Almanya Federal Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel'in görüşmesi, 1994. Klaus Kinkel, 1998 yılında Saraybosna'da yaptığı açıklamada, Bosna Hersekli mültecilerin evlerine geri dönmelerinin, Dayton Anlaşması'nın uygulanması noktasında büyük bir öneme sahip olduğunu söyledi. Savaş sırasında en fazla Bosna Hersekli mülteci kabul eden ülke, Federal Almanya Cumhuriyeti'dir.

Suudi Arabistan Kralı Fahd ile görüşme

Suudi Arabistan ziyaretinde

0 dönem İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Recep Tayyip Erdoğan ile görüşme

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi Başkanı Aliya İzzetbegović, Türkiye'ye 1997 yılındaki ziyareti sırasında.

Süleyman Demirel Aliya İzetbegoviç'e Türkiye Cumhuriyeti
Özgürlük Madalyası takdim ediyor, 1997.

Aliya İzetbegoviç'e 1998
yılında "Katar Devleti
Bağımsızlık Nişanı"
takdim edildi.

Bosna Hersek heyetinin Katar'a resmi ziyareti sırasında Emir Hamad bin Halife es Sani ile görüşmesi

Katar'da eğitim alan Bosna Hersek Cumhuriyeti askerlerini ziyaret.

Bütün ve Demokratik Bosna Hersek
Koalisyonu'nun Tuzla'daki seçim mitingi
(Eylül, 1998)

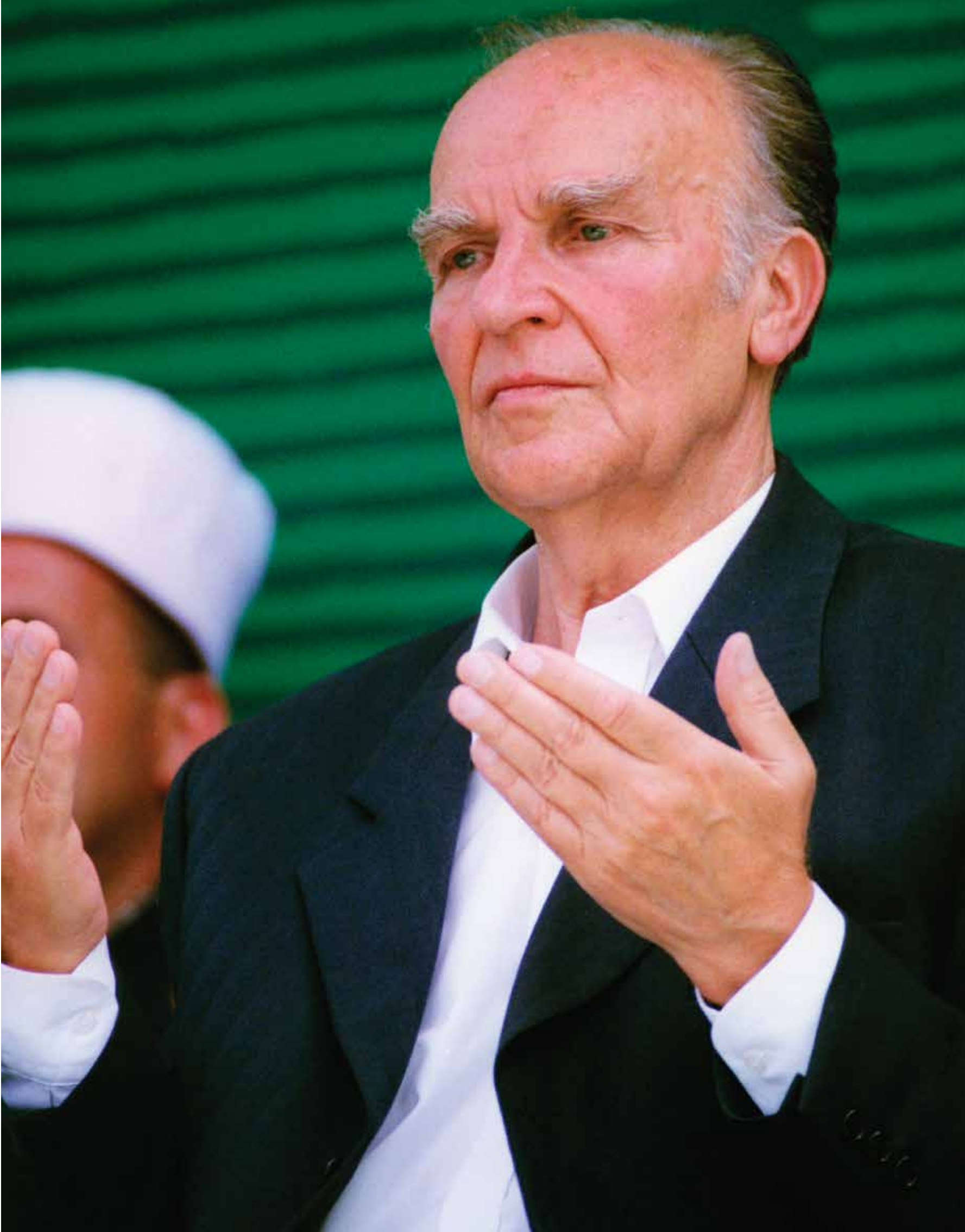
Boşnakların geleneğinde büyük öneme sahip dini ve kültürel bir karakter taşıyan Ayvaz Dede Şenlikleri'ne gelişi.

Reis-ül Ulema Mustafa Tseriç ile Aliya İzetbegoviç Ayvaz Dede Şenlikleri'nde, 1997.

” Aklım sürekli dalgalanıyor ve sorguluyor, ama kalbim her zaman iman tarafında olmuştur. Benim mutluluk anlarım ise aklım ile kalbimin anlaştığı anlardı. ”

Travnik Müftüsü Nusret Abdibegović, Reis-ül Ulema Mustafa Tseriç, Aliya İzetbegović ve Reis-ül Ulema Yardımcısı İsmet Spahiç, Ayvaz Dede Şenlikleri, 1997.

“Eğer Bosna Hersek’i istiyorsak, o zaman Bosna Hersek’te ulusal meselenin altını fazla çizmemeliyiz. Asla kim olduğumuzu ve geleneklerimiz unutmadan, ne kadar mümkünse, gelecekte daha da çok Bosnalı olmaya çalışmalıyız. Hiç kimsenin kendi geleneklerini unutmaması

gerekıyor ve gelenekleri unutmak hiçbir zaman, iyi bir Bosnalı olmak için bir gereklilik değildir. Tam tersi bir durum. Herkesin kendi geleneklerini sürdürmesi, ama aynı zamanda Bosna devleti idealini de geliştirmesi gerekiyor.” (Aliya İzetbegović, “Tarihe Tanıklığım”, 2001)

Bosna Hersek Devlet Günü kutlaması, Kovaçi Şehitliği,
25 Kasım 1995.

Bosna Hersek Federasyonu Ordusu'na bağlı
birimleri ziyaret.

"Srebrenitsa'daki Boşnak Soykırımını Anma
Günü", Srebrenitsa soykırım kurbanlarının
cenazesi. (Potoçari, 11 Temmuz 2000)

United States Department of State

Washington, D.C. 20520

5. marta 1999.

Njegova Ekselencija
Alija Izetbegovic
Predsjedništvo Bosne i Hercegovine

Gospodine Predsjednice!

Prilikom pregledavanja jednog starog teksta iz stenopisa od tvog sudskog procesa 1984.-e godine u Sarajevu, jos jednom sam se uvjerio da sam zaista imao veliku sreću u svom zivotu sto sam se upoznao s tobom i saradjivao s tobom za vrijeme rata u BiH.

Principi koje si tada tokom jednog procesa tako elokventno zastupljao su istovetni sa onima koje si uvijek zastupljao pa i koje zastupljao danas. Ostao si njima vjeran. Amerikancima, po mom misljenju, bi trebali sve to prevesti pa prouciti kad bi htjeli bolje razumjeti tebe i tvoju misiju.

Potkraj prosle godine sam bio pocascen sto sam bio pozvan kao gost na svecanu veceru, priredjenu za "stare prijatelje BiH". Domacini, mada se sve to odvijalo usred Washingtona, su bili Haris Silajdzic i tvoj vrlo aktivan i talentiran ambasador ovdje Sven Alkalaj. Kad je doslo meni na red da progovorim, medju ostalom zahvalio sam "Aliji Izetbegovicu i Harisu Silajdzicu sto su branili principe medjunarodne zajednice, principe Evrope pa i principe Sjedinjenih Americkih Drzava".

Nesto poslije toga, jedna me novinarka pokusavala ubjediti da je sigurno bilo meni vrlo tesko u BiH za vrijeme rata. Nekako automatski sam odgovorio da meni licno nije bilo toliko tesko kako se mozda pretpostavlja, pa sam odmah objasnio i to kako za vrijeme rata mi se cinilo sve jasnije, a kako sada nije mi bas sve jasno ... kako za vrijeme rata znali smo tko je tko, s kim smo i s kime idemo naprijed ... dokle sada nismo sigurni.

Gospodine Predsjednice! Zahvaljujem se na paznji koju si pridao mojoj supruzi, Debori, dok je ona bila u Sarajevu za vrijeme jesenskih izbora. Ispricala mi je kad se vratila kako si rekao za mene da sam ti "prijatelj". To me je ogromna cast. Bila joj je cast da se upozna s tobom, da se slika s tobom i jos vise sto je mogla tebe intervjuisati za americku televiziju. To je bilo velika cast za nju i velika pomoc za njene TV programe. Istinski se zahvaljujem.

Znam da sam se par puta vec bio javio da bi mozda dosao poslije njene posjete. Medjutim, na zalost, nije se to ostvarilo. Nadam se da me razumijes i da me za to ne zamjeris. Nadam se da cu moci doci uskoro. Obavijesti cu te blagovremeno unaprijed.

Gospodine Predsjednice! Mi jesmo prijatelji, i to odavno. Smatram da smo stvorili nase prijateljstvo u izuzetno izazovnim prilikama u neobicnom periodu kroz radjanje drzave i kroz odbranu naroda. Molim te da razumijes da uvijek mozes na me racunati i ubuduće kadgod i gdje god bude trebalo.

Zelim tebi i tvojima i nasim zajednickim prijateljima sve najbolje.

Bosne ce biti!

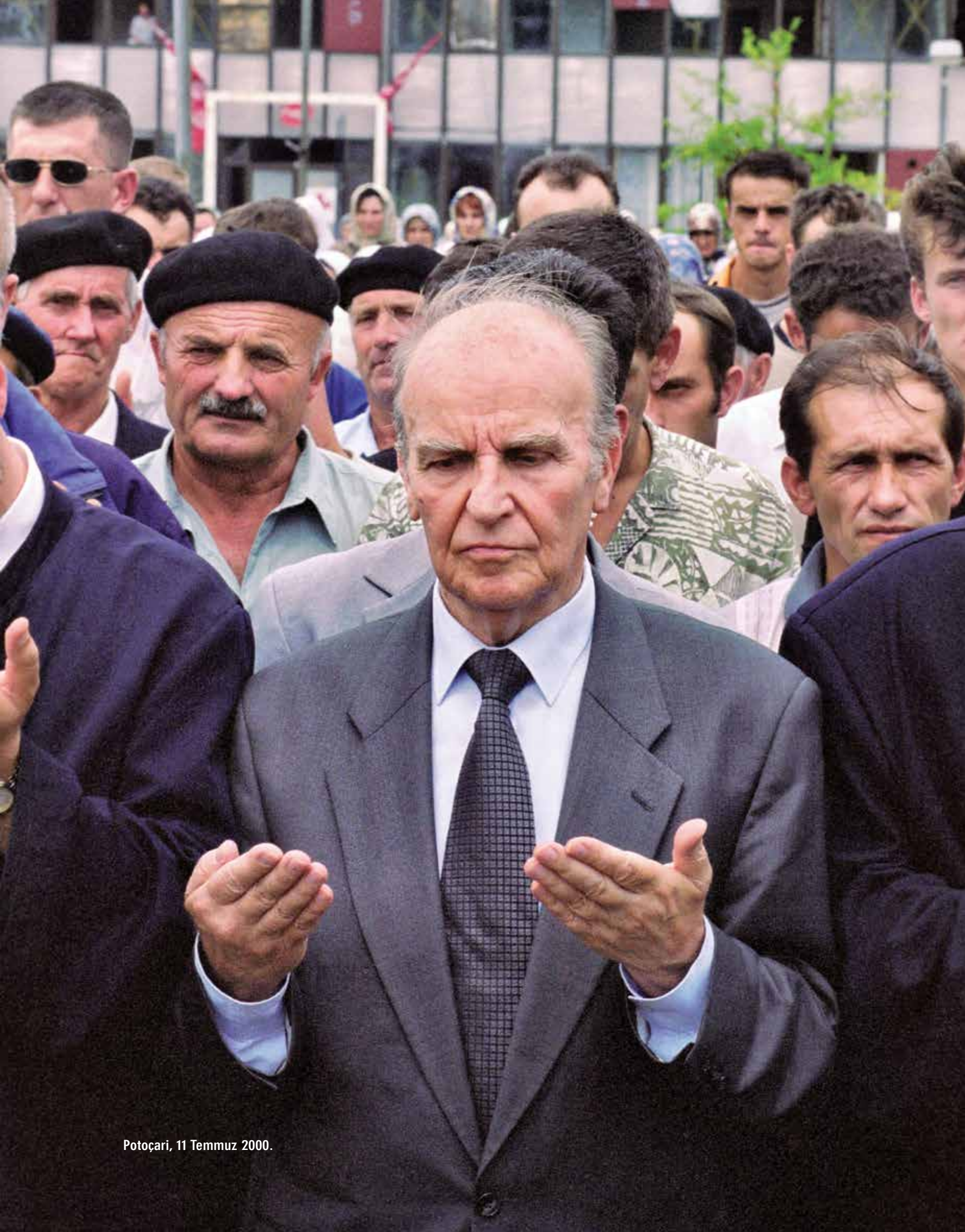
Victor Jackovich

ABD'nin Bosna Hersek Büyükelçisi
Victor Jackovich'in Cumhurbaşkanı Aliya
İzetbegović'e mektubu.

“Srebrenitsa koruma altında bir bölgeydi ve biz koruma altındaki bu bölgenin böylesine ezilmesine dünyanın izin vermeyeceğine inanıyorduk. Ayrıca, tüzüğün 7’nci maddesi uyarınca, koruma altındaki bölgelere saldırı yapan tarafa karşı kuvvet

kullanılması gerekmesine rağmen böyle bir şey yaşandı. Oradaki güçlerin Srebrenitsa’ya yapılacak istilâyı önleyeceğine dair güvenimiz tamdı. İnandığımız şey olmadı. Dünya Srebrenitsa’ya ihanet etti.” (RFE, Aliya İzetbegoviç, 13 Haziran 2000)

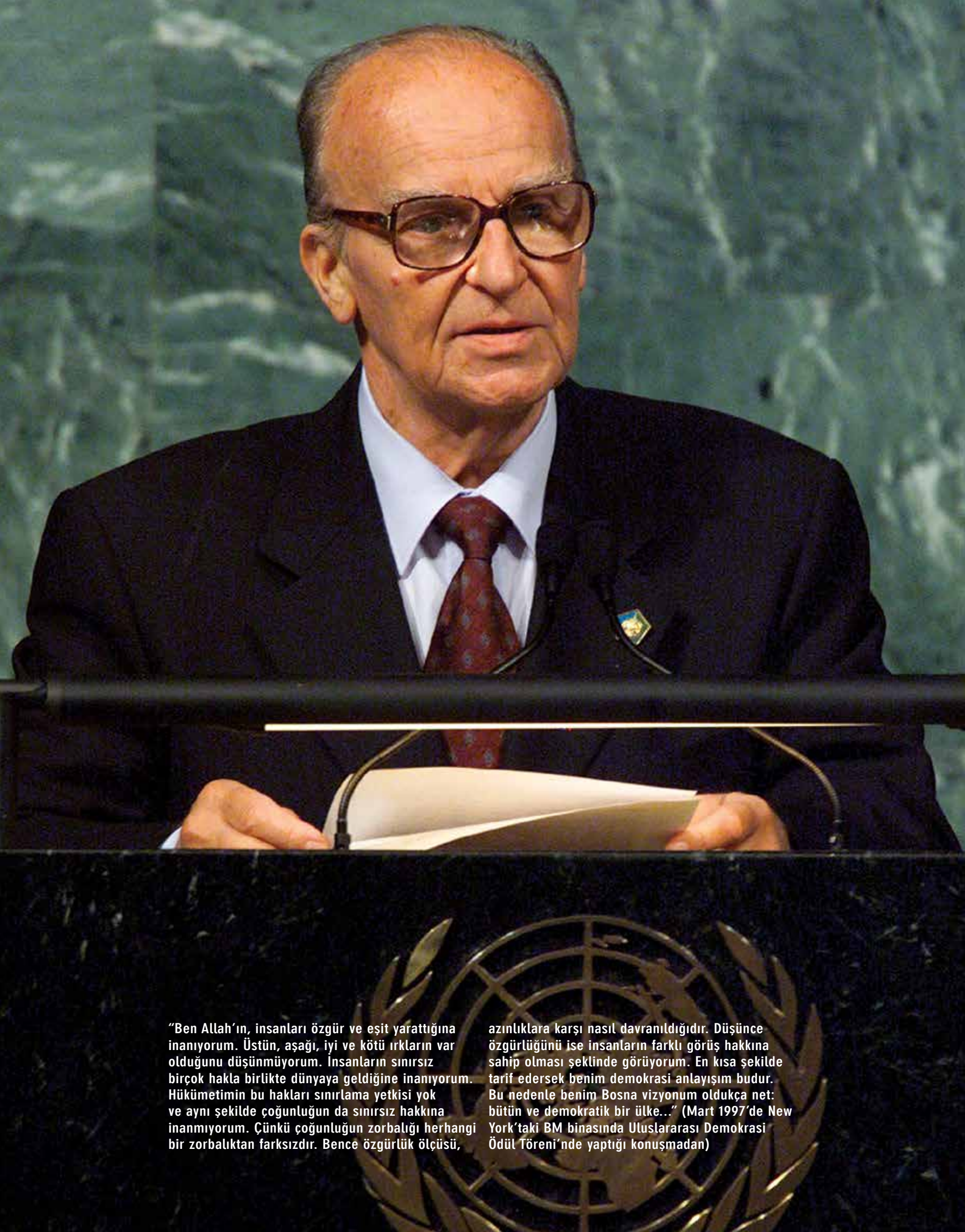
Potoçari, 11 Temmuz 2000.

”

Bir insanı fikirleri değil, hisleri yönlendirir. İnsan tamamen kendi görüşünü değiştirebilir, ama aynı kişi olarak kalır. Bir insanın değiştiğinden, ancak duyguları değişince bahsedebiliriz. Duygu durumuna göre; görüşlerimizi, fikirlerimizi belirlediğimizi söyleyebiliriz ve bu fikirlerin, duygularımıza katkıda bulunacaklarına inandığımız için onları tercih ederiz.

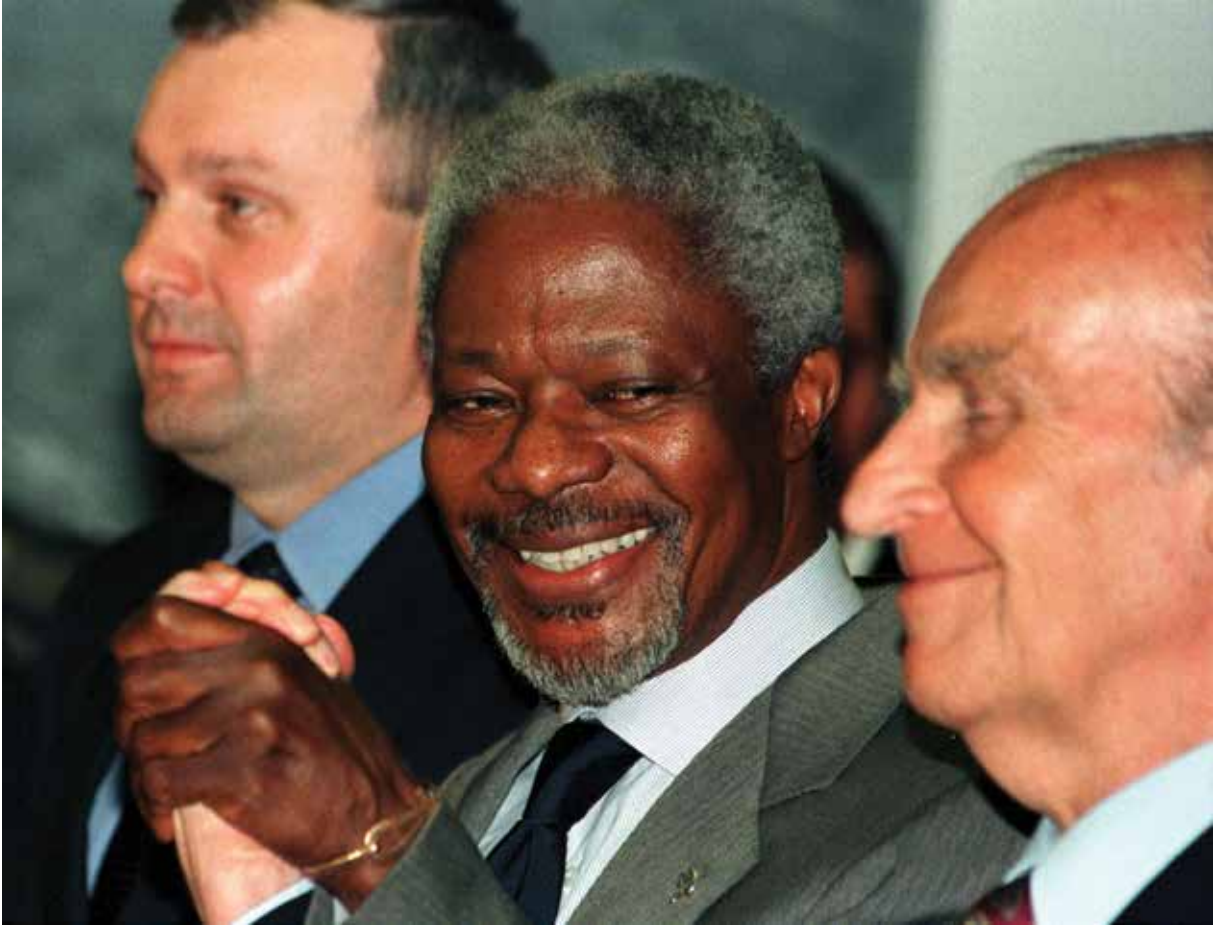
”

"Ben Allah'ın, insanları özgür ve eşit yarattığına inanıyorum. Üstün, aşağı, iyi ve kötü ırkların var olduğunu düşünmüyorum. İnsanların sınırsız birçok hakla birlikte dünyaya geldiğine inanıyorum. Hükümetimin bu hakları sınırlama yetkisi yok ve aynı şekilde çoğunluğun da sınırsız hakkına inanmıyorum. Çünkü çoğunluğun zorbalığı herhangi bir zorbalıktan farksızdır. Bence özgürlük ölçüsü,

azınlıklara karşı nasıl davranıldığıdır. Düşünce özgürlüğünü ise insanların farklı görüş hakkına sahip olması şeklinde görüyorum. En kısa şekilde tarif edersek benim demokrasi anlayışım budur. Bu nedenle benim Bosna vizyonum oldukça net: bütün ve demokratik bir ülke..." (Mart 1997'de New York'taki BM binasında Uluslararası Demokrasi Ödül Töreni'nde yaptığı konuşmadan)

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan ile birlikte.

New York'taki Birleşmiş Milletler merkezinde, Kofi Annan ve Bosna Hersek Devlet Başkanlığı üyeleri.

ABD Başkanı Bill
Clinton'a ziyaret, 1997.

Hilari i Bill Clinton, Medlin Oltbrajt, Alija Izetbegović i Kresimir Zubak u sarajevskom Narodnom pozorištu

Obraćanje predsjednika SAD-a Bila Clintona narodu Bosne

Amerikancima je stalo do Bosne

Mi smo ponosni što smo igrali ulogu ovdje i pomogli vam da utišate oružje i da razdvojite snage, da gradite fabrike, da dozvolite izbjeglicama da se vrate • Budućnost je na vama, ne na Amerikancima, ne na Evropljanima, ne na bilo kome drugom

Predsjednik Sjedinjenih Država Bill Clinton (Bill Clinton) obratio se jučer u Narodnom pozorištu u Sarajevu visokim državnim, političkim, vojnim i vjerskim ličnostima, a putem TV ekrana, i narodu Bosne i Hercegovine sa osnovnom porukom da ljudi ove zemlje treba sami da grade bolju budućnost i da će im svijet u tome pomoći.

- Dame i gospodo, mislim da treba da damo aplauz Maši i Faruku koji su obavili tako divan

posao. Zahvaljujem Sarajevskoj filharmoniji, predsjedniku Izetbegoviću, Zubaku, predstavnicima bosanske vlade, što su prisutni ovdje, predstavnicima građanskih i dobrotvornih organizacija širom svijeta, članovima američke delegacije, gospodi Oltbrajt, članovima Kongresa, generalima Seltonu, Klarku i Simsakiju, narodu Sarajeva, narodu Bosne, rekao je predsjednik Clinton na početku govora i nastavio:

- Dozvolite da kažem da smo svi mi iz Sjedinjenih Država vr-

lo počastvovali što smo ovdje, da se okupimo u svitanje nakon duge tame. Za nas ovo je sezona proslava i mi izražavamo zahvalnost što je mir trijumfovao nad oružjima rata. Na pragu 21. stoljeća došli smo ovdje da odlučimo da gradimo novu eru, slobodnu od mržnji, najgorih momenata 20. stoljeća i puno nabitijanjih mogućnosti.

Dvije godine poslije

Ono što smo moja porodica i ja i naša delegacija vidjeli na ulicama Sarajeva bilo je vrlo di-

rijivo za nas. Prije nešto više od dvije godine, žene, muškarci i djeca su trčali kroz vatru snajpera i granata u očajničkoj potrazi za vodom. Sada oni idu u sigurnosti na posao i školu. Tada su komadi plastike pokrivali gotovo svaki prozor, a sada je tamo, uglavnom, staklo. Rijetko se vidi plastika.

Onda su ljudi živjeli u ruševinama bombardiranih zgrada. Sada imaju krovove nad svojom glavom, grijanje, struju, vodu. Tada je Sarajevo bilo zaglibilo u hladnoću i razaranja. A sada

je kroz vaš rad počelo da se raspravljuje i da raste iznova, na suncu mira. Onda su radnje bile bez robe i kafane bile prazne. Sada su napunjene hranom i oživljene razgovorom.

I danas smo moja supruga i moja kćerka i ja učestvovali u tom razgovoru i popili jako dobru kafu. Upravo smo došli iz kafane u kojoj smo razgovarali sa nekoliko mladih ljudi koji ovdje rade i studiraju, različitih etničkih porijekla. Ljudi koji su se opredijelili da grade zaje-

Nastavak na 2. strani

*To His Excellency Alija Izetbegovic
Best Wishes,
Bill Clinton*

Amerikan Savunma Bakanı
William S. Cohen ile
ABD'de, 24 Mart 1997.

New York'ta boksör
Muhammed Ali ile
buluşması, 1995.

Almanya Cumhurbaşkanı Johannes Rau ile Bosna Hersek Devlet Başkanlığı üyelerinin Almanya ziyareti sırasında, Berlin, 1999

"Kesin olan bir şey var: bir şeyi paylaşmak zorundayız, ya toprağı ya da iktidarı. Biz iktidarı paylaşmaktan yanayız."

Kanada Başbakanı Jean Chr tien, Almanya Şansölyesi Gerhard Schröder ve Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi üyesi Alija İzetbegović, 30 Temmuz 1999'da Saraybosna'da düzenlenen İstikrar Paktı Zirvesi'ne geliyor

Cumhurbaşkanı Aliya İzetbegoviç'in yıkılan Saraybosna'daki belediye binasında (Vjecnica) 19 Haziran 1994'te Mozart'ın "Re minör Requiem" eserinin seslendirilmesi vesilesiyle orkestra şefi Zubin Mehta ile görüşmesi.

Cumhurbaşkanı Alija İzetbegoviç ve Federal Kültür, Bilim, Eğitim ve Spor Bakanı Fahrudin Rizvanbegoviç, Milano La Scala operası'nın konserine katılıyor

14 Temmuz 1997'de Saraybosna'da düzenlenen Milano'lu La Scala konserinin posterini

Alija İzetbegović,
28 Aralık 1997'de
Saraybosna'daki
Ramazan Konseri
sırasında Amerikalı
orkestra şefi Charles
Ansbacher'i selamlıyor

Aliya İzetbegović, eşi
Halida ile Saraybosna
Ulusal Tiyatrosu'ndaki
Ramazan Konseri'nde

2001 yılında Oxford
Üniversitesi İslam
Çalışmaları Merkezi'nde
ders verirken

Bosna Hersek Yüksek Temsilcisi Wolfgang Petritsch'in veda yemeğinde ABD'nin Bosna Hersek Büyükelçisi Thomas Miller ile sohbet ederken. (Saraybosna, 23 Ekim 2000)

” İktidar ve tehlike insanları
yozlaştırır veya yozlaşmış
insanlara bir fırsat verir. ”

Aliya İzetbegović, 15 Ekim 2000'de, görev süresinin sona ermesinden iki yıl önce, Bosna Hersek Cumhurbaşkanlığı binasından ayrıldı. Ertesi yıl Demokratik Eylem Partisi (SDA) Başkanlığı'ndan istifa etti.

"Bosna için mücadelem düz bir çizgide gitmedi. Tarihsel gerçekler iyi biliniyor ve ben onları ne değiştirmeyi düşünüyorum ne de değiştirebilirim. Bu, Bosna'daki ve Bosna dışındaki duruma bağlı olarak zikzaklı bir yoldu. Ama, genel olarak istikamet hep aynıydı: uluslararası olarak tanınmış sınırları içinde bir bütün olarak Bosna'nın korunması." (Aliya İzetbegović, 1997)

”

Her şeyi yaşayıp bunlara göğüs gerdiğinde, yüz kere düşüp tekrar kalktığında, boş umutlardan ve teselliden vazgeçtiğinde, dişlerini sıkıp gerçeğin gözüne baktığında anlıyorsun ki hayatın tüm anlamı kötülükle mücadele etmek. Bu mücadelede çok az şey yapılabilir, ancak bize kalan tek şey budur. Bu mücadelenin ötesinde ise başarısızlık ve sonsuza kadar ölüm vardır.

”

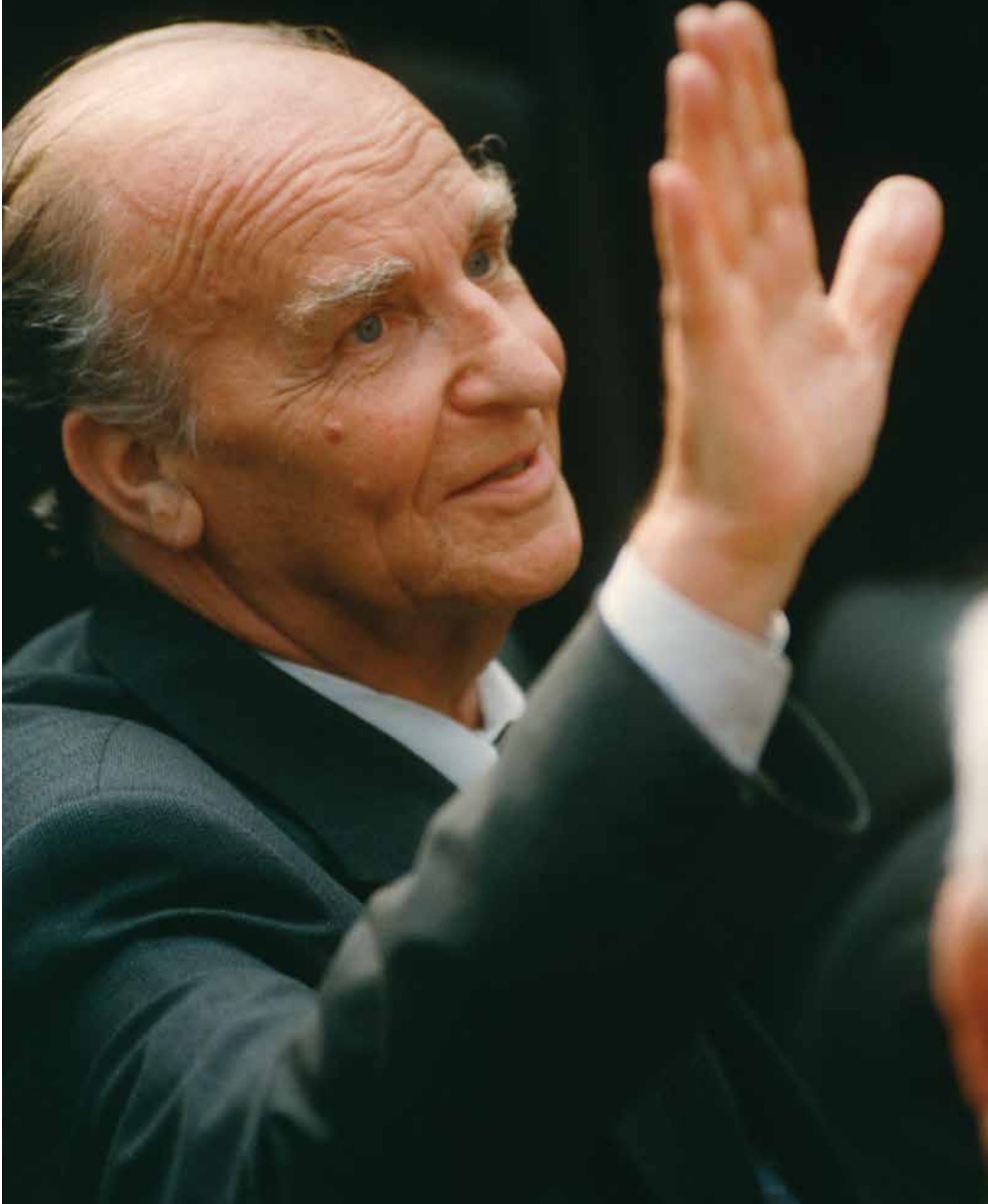
”

Meşa Selimoviç “Derviş ve Ölüm” kitabında onları nasıl tanımladığını biliyor musunuz: “Tembelliği Doğu’dan, rahat yaşamı da Batı’dan alırlar. (...) Kahramanlara benzemezler. En zor da onları tehditle korkutmaktır. Etraflarında olup bitenle uzun zaman ilgilenmeden dururlar ve aniden her şeyle ilgilenmeye başlarlar. Her şeyi karıştırır, ters yüz ederler ve sonra yine uyuyakalırlar. (...) Onların iyiliğini düşünse bile aynı adamdan kolay sıkılırlar. (...)

Kötü, iyi, kibar, zalim, uyuşuk, asabi, açık sözlü, gizemli... Onlar bunların hepsi ve arasındaki her şey. Tüm bunlara rağmen onlar benden, ben de onlardanım. Bir nehir ve su damlası gibi, aslında bütün bu söylediklerimle sanki kendimi anlatıyorum”. Selimoviç’in romanındaki Hasan şiirsel bir mübalağa ile onlardan böyle bahseder. Ben ise ait olduğum milleti 60 yıldır iyice tanıdığımı söylüyorum. Onu bildiğimi ve 1940’tan itibaren hakkında fikir sahibi olduğumu söyleyebilirim. Milletimi savaşta da barışta da tanıdım. Bunlar iyi insanlar, tabir-i caizse vasıfları gelişen insanlar. Çok şey atlattılar ve bu yeni sorunları da atlatacaklardır. Her halükarda, ne olursa olsun, ben bu milletin bir parçasıyım.

”

“Maalesef kötölük, tarihte asla mağlup edilemeyecek. İnsanın kötölüğe karşı savaşıma gibi daimi bir görevi var. Hayatımızın ve insanlık tarihinin anlamının bu olduğuna inanıyorum.” (Faşizme Karşı Zafer Günü’nde Aliya İzetbegoviç, 9 Mayıs 1995)

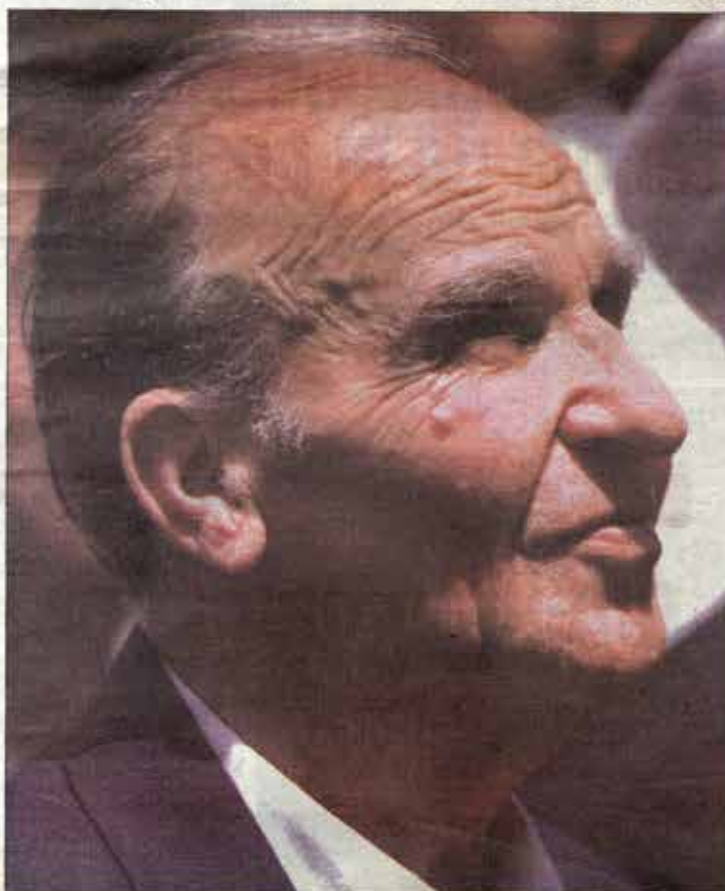

Jučer u 14 sati i 25 minuta u Sarajevu

UMRO ALIJA IZETBEGOVIĆ

Uzrok smrti je srčana bolest koja traje nekoliko godina, kazao je dr. Enver Raljević • U bolnicu smješten 10. septembra zbog povrede • Dženaza u srijedu u 14 sati na Marindvoru, ukop na mezarju Kovači

Jučer u 14,25 sati umro je Alija Izetbegović, bivši predsjednik Predsjedništva BiH i počasni predsjednik Stranke demokratske akcije.

- Kao posljedica dugogo-

dišnjeg srčanog oboljenja uzrokovano ranijim infarktom srca, te pogoršano serijskom frakturom rebra sa komplikacijama došlo je do terminalne srčane slabosti i prestanka ra-

da srca 19. oktobra 2003. godine u 14,25 sati, saopćila je jučer novinarima šef ljekarskog konzilija prof. dr. Amila Arslanagić.

2. - 10. strana i Specijalni prilog

Na vijest o smrti

Pedi Ešdaun

**BEZ IZETBEGOVIĆA
OVA ZEMLJA NE
BI POSTOJALA**

Havijer Solana

**HRABRI
LIDER SVOGA
NARODA**

Stjepan Mesić
**NEUPITNA
DRŽAVNIČKA
ULOGA**

Redžep Tajip Erdoğan

**DIJELIMO
VAŠU BOL**

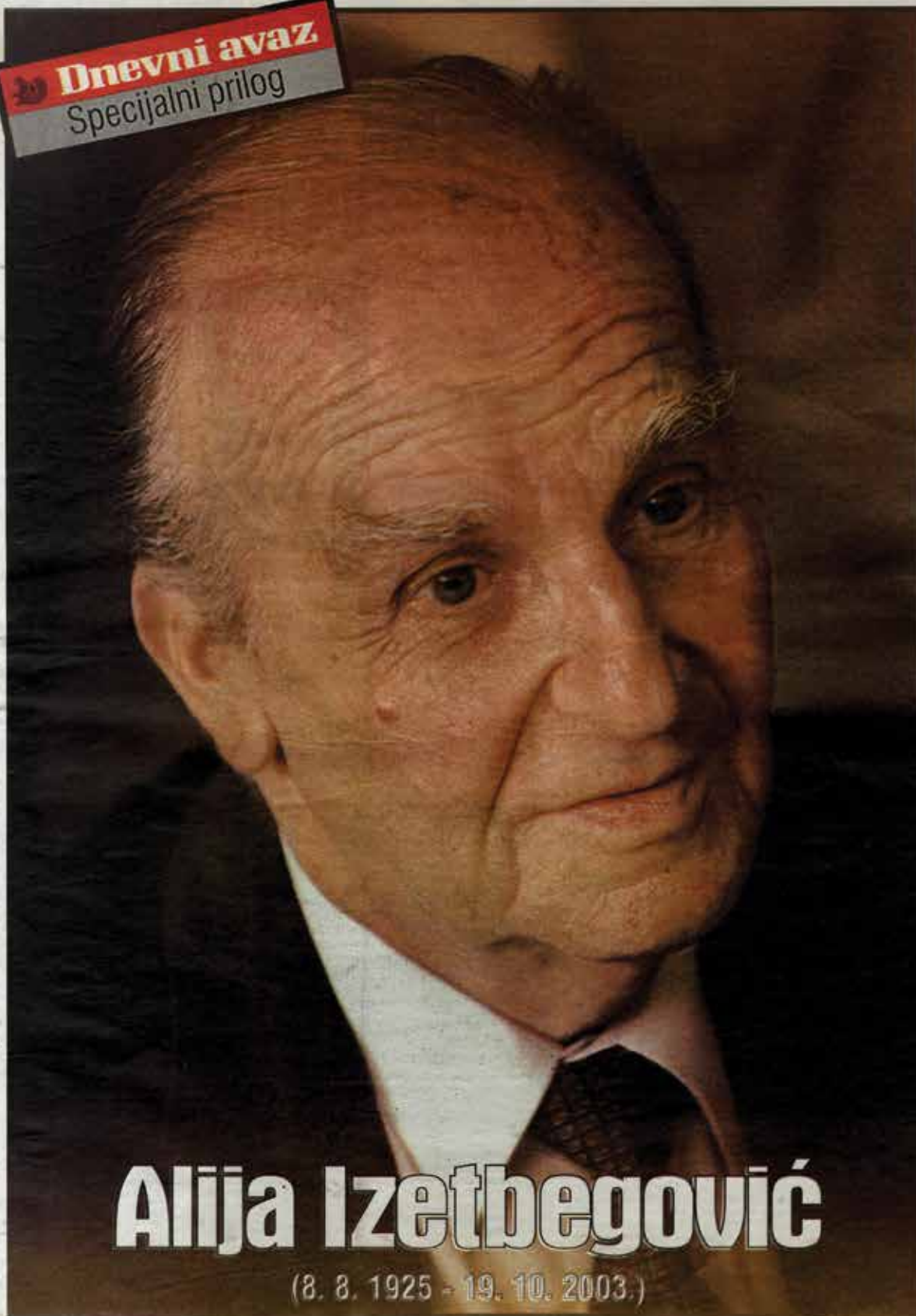
Abdulah Sidran

**ALIJA NE BI
VOLIO SLUŠATI
NAS PLAC**

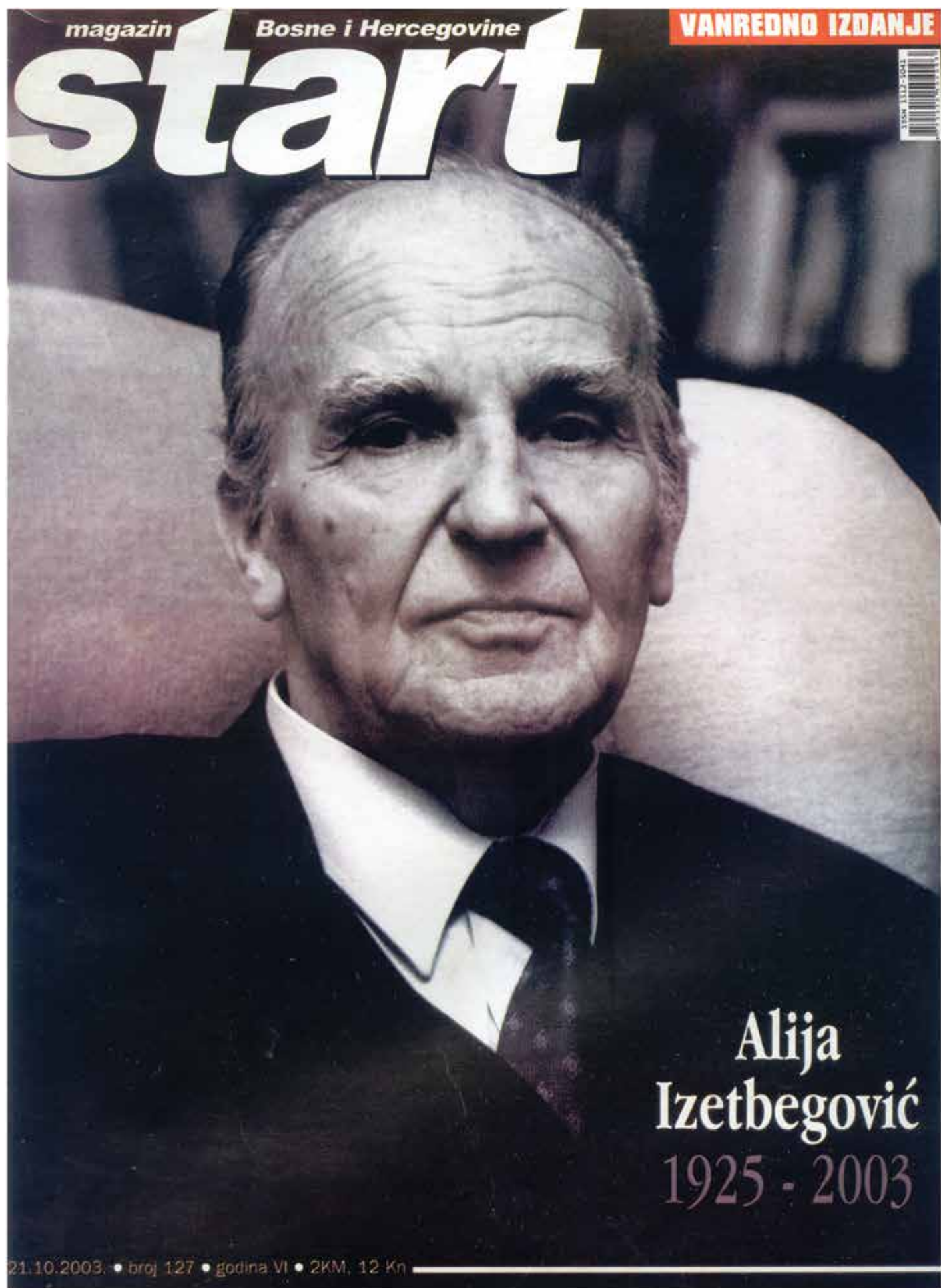
Alija Izetbegović'in vefatıyla ilgili günlük gazetelerin ve dergilerin kapakları

Dnevni avaz
Specijalni prilog

Alija Izetbegović

(8. 8. 1925 - 19. 10. 2003.)

DANI

BOSANSKOHERCEGOVAČKI NEWS MAGAZIN • SARAJEVO

SPECIJALNO IZDANJE 13 KM

O IZETBEGOVIĆU PIŠU

STJEPAN MESIĆ
THOMAS MILLER
FRA PETAR ANĐELOVIĆ
ATIF DUDAKOVIĆ
HARIS SILAJDŽIĆ
RASIM KADIĆ
GOJKO BERIĆ
BERNARD-HENRI LEVY
IVAN LOVRENOVIĆ
SENAD HADŽIFEJZOVIĆ
MILE STOJIĆ
SAFET ORUČEVIĆ
MILJENKO JERGOVIĆ

**“NE TRAŽITE OSVETU,
NEGO PRAVDU”**

(Posljednja poruka Alije Izetbegovića)

RICHARD HOLBROOKE I EVROPA BI BEZ NJEGA BILA DRUGAČIJA

Aliya İzetbegović'in cenazesine yaklaşık 150 bin kişi katıldı. 4 bin civarından taziye mesajı ulaştı. Cenazeye 44 ülkeden resmi heyetler ve 105'i milletvekili, 50'si İstanbul Büyükşehir Belediyesi üyeleri olmak üzere Türkiye'den 450 misafir katıldı. 400'den fazla gazetecinin bulunduğu cenazeden 37 kamera ile canlı yayın yapıldı ve 36 televizyon kanalı FTV'nin (Federal Televizyonu) sinyalini kullandı. Saraybosna, 22 Ekim 2003.

” Bana yeniden
yaşama şansı
verilseydi,
reddederdim.
Ama yeniden
doğmaya mecbur
olsaydım, yine
kendi hayatımı
seçerdim. ”

ALIJA

Mustafe i Hibe

VIZETBEGOVIC

25 - 2003

DOM

SHARONEMO

DA ROBOVI

PA

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Aliya İzetbegović'in kabrinde.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı: "Aliya'nın misyonu, insan onuru ve şaşırtıcı azmin ifadesidir. Bu da tüm dünya onurunu temsil etmektedir. Ülkesi ve halkı için, inandığı değerler için Aliya, cesaret ve olağanüstü bir değerın tükenmez kaynağıdır."

MUHAMMED MAHATHİR, Malezya Başbakanı: "Cumhurbaşkanı İzetbegović, Bosna Hersek'in büyük bir lideriydi. Hayatını halkının refahı, ilerlemesi ve güçlenmesine adadı."

GEORGE ROBERTSON, NATO Genel Sekreteri: "1992'den 1995'e kadar Bosna Hersek'in sesiydi ve ayakta kalabilmesi için mücadele etti. O, kuşatma altındaki

başkentten direnişini yönetti ve Bosna Hersek'in birliğini ve bağımsızlığını kurtarmak için kendini adanarak çalışıyordu."

JACQUES CHIRAC, Fransa Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı: "Fransa, Aliya İzetbegović'in Saraybosna kuşatmasının en karanlık günlerinde olağanüstü cesaretini kanıtladığını biliyor. Fransa, onun oynadığı tarihsel rolün ve siyasi cesaretin farkında ve bunu 1995 yılının aralık ayında Paris'te savaşı sona erdiren Dayton Anlaşması'nı imzalayarak ve ulusal uzlaşmaya katkıda bulunarak kanıtlamıştır."

BERNARD HENRI LÉVI, filozof ve yazar: "O, hoşgörölü, yardımsever, ılımlıydı ve medeni İslam'ı bize anlatıyordu. Ama biz

onu dinlemedik. 1992 yılında Avrupa'ya müdahale etmesi için yalvarıyordu. François Mitterrand'ı Bosna Hersek'te toplama kamplarının var olduğu konusunda uyardı. François Mitterrand bunu dinlemiyordu. Biz İzetbegović'i dinlemedik. Masud'u dinlemediğimiz gibi. Sonrasında Bosna Hersek'te 200.000 kişi hayatını kaybetti ve Kosova'daki savaş geldi. Onu dinleseydik bunların hiçbirisi olmazdı. O Bosna'nın De Gaulle'üydü. Onun değişmez ilkesi İslam'dı, ama aynı zamanda demokrasi ve çok etniklilikti."

CARLO AZEGLIO CIAMPI, İtalya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı: "Onun insani değerler, bölgedeki barış ve istikrara bağlılığı Balkan tarihinde kalıcı bir iz bırakacak."

İran İslam Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı Muhammed
Hatemi, Cumhurbaşkanı
İzetbegović'in mezarı başında
Fatiha Suresi okuyor.

ALEKSANDAR IVANKO, Rus gazeteci ve 1994 – 1998 yıllarında BM'nin Bosna Hersek Sözcüsü: "Bosna Hersek'teki tek onurlu lider ülkenin ilk cumhurbaşkanı Aliya İzetbegović'ti... O, Saraybosna savunucularının nezaketinin, etnik temizliğe maruz kalmış yüz binlerce insanın trajedisinin, Srebrenitsa ve diğer birçok alanda, tepelerde ve Bosna dağlarında ölenlerin hatırasının simgesiydi. Dayton görüşmelerinden sonra yaptığı basın açıklamasında, hüznü gözleri güçlü organizatörlerin kutlamalarından daha çok şey söyledi. Ülkenin onurunu kurtaran binlerce Bosnalı vatandaşın medeniyetiydi bu."

HARIS SILAJDŽIĆ, savaş zamanı Bosna Hersek Cumhuriyeti Başbakanı: "Cumhurbaşkanı İzetbegović, Bosna Hersek'in modern tarihine damgasını vuran bir şahsiyettir."

İVAN SUPEK, Hırvatistan Bilim ve Sanat Akademisi Başkanı: "O, hürriyet ve insan hakları mücadelesinin kalıcı bir örneğidir. Onun sayesinde Bosna Hersek uluslararası olarak tanınmış sınırları içerisinde egemen bir devlet oldu. O, Bosna Hersek'in bağımsızlığı, bölünmezliği, her üç etnik unsurun ve tüm diğer milletlerin hakları adına konuşmak için her fırsatı kullandı. O, her şeyden önce Bosna'yı seviyordu ve Bosna Hersek'i kendi vatani olarak gören bütün insanları seviyordu."

ENES KARIĆ, Bosna Hersek Bilim ve Sanat Akademisi üyesi: "Cumhurbaşkanı Aliya İzetbegović birçok güzel insani niteliklerle bezenmişti. O, becerikli, cesur ve sabırlı bir adamdı. Bütün bu özellikleri tek bir çizgide güzelce birleştirmişti. Ben İzetbegović'in becerisi, cesareti ve sabırla Bosna Hersek'i koruduğunu düşünüyorum."

HİLMO NEİMARLİYA, felsefe doktoru: "Benim için Aliya İzetbegović, henüz gençken kendisinden çok şey öğrendiğim bir dosttu. Benim neslim için, Müslüman bir düşünür ve yazardı. İslami değerlere, İslami kurumlara ve İslam anlayışına yeni bir nefes getiren bir adamdı".

Süleyman Demirel, eski Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

EMİR HACİHAFİZBEGOVİÇ, aktör:

“Onun mücadelesi, bir asır sonra halkının onurla, gururla başını dik tutmasını sağladı. Sırpların ve Hırvatların büyük hegemonyası karşısındaki zaferi, onun vizyonu ve bilgeliği, ne yazık ki bazı insanlar tarafından bilinmeyen bir şey olarak kalacak.”

PADDY ASHDOWN, Bosna Hersek Yüksek Temsilcisi: “Bu ülke İzetbegoviç olmadan bugün var olamazdı. Ayrıca onun için derin hayranlık ve büyük bir saygıdan başka bir şey hissedemem.”

İVAN LOVRENOVIÇ, edebiyatçı: “...İzetbegoviç her zaman ve her

açıdan başarısızlığa mahkum gibi görünüyordu, ama kendisi başarısız olmamasının yanı sıra siyasi olarak da yenilmedi ve ahlaki olarak da 1990’lı yıllardaki bu cehenneme ‘kardeşçe’ katılan diğer liderlerden farklı olarak oradan başı dik çıktı. Son olarak, Aliya İzetbegoviç hiç de önemsiz olmayacak şekilde, Bosna Hersek savaşının tüm aktörleri arasında ilk olarak, ahlaki gücünü ve ahlaki bütünlüğünü toplayarak kamu önünde kendi halkı adına savaşta işlenen suçlardan dolayı savaşta zarar gören tüm insanlardan özür diledi.”

MİLE STOYİÇ, edebiyatçı: “Aliya İzetbegoviç nefreti benimseyen biri değildi.”

PREDRAG MATVEYEVİÇ, edebiyatçı:

“Kökeni ne olursa olsun Bosna Hersek’i seven herkes, sizi ve sizin yaptıklarınızı takdir ediyor.”

Rahip MİLE BABİÇ, felsefe ve teoloji profesörü: “Aliya İzetbegoviç ülkesi Bosna Hersek’i sevdiği için büyük bir şahsiyeti ve Bosna Hersek vatandaşlarının ve halklarının barış ve refah içinde yaşayabilmeleri için elinden gelen her şeyi yaptı.”

DİNO MUSTAFİÇ, yönetmen: “Bosna Hersek, bu ülkeyi seven bir politikacıyı kaybetti. Tarih, Bosna Hersek’in oluşturulması ve korunmasında İzetbegoviç’in rolünü ve önemini daha nesnel bir şekilde ele alacaktır.”

“Aliya kişiliği ve siyasi faaliyetleri ile Bosna Hersek'teki olayların baş aktörü olmuştur. Zorlu hapis yıllarında bile yılmayarak tüm hayatını siyasete adamıştır. Bosna Hersek'teki savaş öncesi ve savaş sırasında, tüm eski Yugoslavya ülkelerinde yaşanan zorlu yıllarda onun devlet adamlığının rolü tartışılmaz.”
(Stjepan Mesić, Hırvatistan Cumhurbaşkanı)

DRAGAN VIKIĆ, savaş sırasında Özel Polis Birliği Komutanı: “Aliya benim savaştaki komutanımdı ve hepimizin komutanıydı. Mütevazı ve iyi bir adamdı. Savaş sırasında birçok kişi Bosna'dan kaçarken, o en zor zamanlarda büyük bir yükün altına girdi.”

MİLYENKO YERGOVIĆ, edebiyatçı: “Aliya İzetbegović mavi gözlü, büyüleyici bir adamdı. Ben onu 11 yıl önce gördüğümde dikkatimi çeken ilk şey gözleriydi – sanırım o zaman hâlâ Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı'ydı – Bayram vesilesiyle bir resepsiyonda bir araya geldik. Bu arada, ben farklı koşullarda ve farklı

vesilelerle onunla beş – altı kez bir araya geldim ve fark ettim ki onun gözleri dışında her şeyi yaşılanıyordu. Sanki gözleri Beneton'da (Globus) dizayn edilmişti.”

YOVAN DİVYAK, Bosna Hersek Ordusu Generali: “Milliyetçiler arasında fark yoktur – milliyetçi milliyetçidir. Benim için milliyetçi, başka bir millete zarar vermeden kendi halkının haklarını savunuyorsa olumlu bir şahsiyettir. Burada mevzu, başka ulusları tehdit etmek amacıyla savaşı başlatan ve sürdüren milliyetçi-şovenistler ile ilgilidir. Aliya İzetbegović bunu yapmadı. Benim için, Aliya İzetbegović, dürüst ve ahlâklı bir adamdır.”

PETER MAAS, gazeteci: “Akşamleyin, akşam yemeğinden sonra – ki bu gece yarısından sonra olurdu – çünkü görüşmeler Balkan saat dilimine göre yapılıyordu, İzetbegović göl kenarında yürüyüş yapmak için otelden çıkardı. İsviçre'de saat 11'den sonra herkes yatağındadır. Onu bir koruma görevlisi takip ederdi. Onu tanımasanız, karanlıkta yalnız, yavaş, eğik ve başını sallayarak yürürken silüetini fark ettiğinizde, onun için merhamet hissi duyardınız. Zavallı adamcağız, kederi büyük, yakın zamanda eşini kaybetmiş olmalı derdiniz. Bir bakıma bu doğru olurdu. Zira İzetbegović'in Bosna'ya bağı, karı - koca arasındaki bağ gibiydi.”
(“Komşunu Sev” kitabından)

RICHARD HOLBROOKE, ABD’li diplomat: “Bence Aliya İzetbegoviç olmasaydı, bugün bu ülke var olamazdı. Her insan hata yapar, o da hata yapmıştır elbette, ama tekrar ediyorum, o olmasaydı Bosna Hersek de olamazdı. Dayton’da aynısını, İzetbegoviç’in kazandığını, Milošević de söyledi. Zorlu geçen müzakerelerden birkaç gün sonra, Milošević Saraybosna’yı Bosna Hersek Federasyonu’na teslim etmeyi kabul etti. Milošević bile, İzetbegoviç’in Saraybosna’yı hak ettiğini söyledi. Çünkü Aliya, Saraybosna’yı hiçbir zaman terk etmedi. Krayişnik ve Buha bundan dolayı çıldırdılar. Eğer Aliya İzetbegoviç Saraybosna’dan ayrılısaydı, Bosna Hersek hayatta kalamazdı.”

Rahip PETAR ANCELOVIÇ, Bosna Srebrena Fransisken Eyaletinin provinsiyali: “Aliya İzetbegoviç ile sık sık karşılaşır ve çok fazla acı çektiğini düşünürdüm. Kendi gücünü aşacak bir rol verilmişti ona. Fakat o, mücadele etti ve elinden geldiğince mümkün olanı yapmaya çalıştı. Bunu yaparken, hayat dediğimiz mücadelede hata yapılabileceğini düşünerek, ona saygı duymayı öğrendim. Bu nedenle, Aliya İzetbegoviç’i düşündüğümde, ben Her Şeye Gücü Yeten ve Yüce Olan’dan ona karşı merhametli olmasını ve hayatı boyunca yaptığı bütün dürüst çalışmalarından ve çabalarından dolayı onu ödüllendirmesini diliyorum.”

HATİCA MEHMEDOVIÇ, “Srebrenitsa ve Jepa Bölgesi Anneleri”: “Benim artık çocuklarım yok ve kimsenin gözüne girmeye çabalamam

ya da yaranmam için bir sebep yok. Srebrenitsa’da Boşnakların ölümünden Boşnakların suçlu olduğuna, Aliya İzetbegoviç’in de bu suça dahil olduğuna dair yıllardır bizi manipüle etmeye çalışıyorlar. Bu yaşananlar, savaşın üç tarafına da eşit olarak sorumluluk yüklemek isteyenler ve çocuklarımızın ölümünden sorumlu olan gerçek suçluların suçlarını azaltmak isteyenler tarafından yapıldı. Bunu hiçbir zaman kabul etmedim. Aliya İzetbegoviç benim ve Boşnakların cumhurbaşkanıydı ve hep öyle kalacak. O ve onun otoritesi olmasaydı bugün Bosna Hersek’in tamamı Srebrenitsa gibi olurdu. Diğerlerinin aksine, savaş zamanında komutanları Aliya olan Boşnakların, şimdi utanmaları gereken hiçbir şey yok.”

” Hiç kimse Bosna’ya hükmetmeyi
başaramamıştır, sadece
hükmettiklerini sanmışlardır. ”

A. Fetih

FOTOĞRAF KAYNAKLARI

Amel Emrić: s. 84, 85, 94, 141, 142, 146, 147, 149, 168, 169, 174, 175

Danilo Krstanović: s. 2, 98, 123, 151, 177, 178, 180, 182, 183, 184, 186

Milomir Kovačević – Strašni: s. 44, 45, 46, 47, 48 üst, 49 üst, 61, 62, 65

Tarik Samarah: s. 135, 136, 137, 138, 139, 157 sol, 158 üst ve orta, 163

Hidajet Delić: s. 52, 53, 54, 55, 113, 118 üst

“Avaz”, foto-arşiv: s. 83, 87, 101, 112, 120, 121 üst

“Oslobođenje”, foto-arşiv: s. 40, 50, 51, 54 alt, 60, 70, 176

İzetbegović ailesi arşivi: s. 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 32, 33, 48 alt, 56, 57, 58, 66 alt, 69, 72, 73 üst, 74, 79 alt, 80, 81 alt, 86, 92, 102, 103, 125, 126, 127 alt, 128, 132, 133, 140, 152, 154, 155, 157

Reuters: s. 66, 76, 91, 104, 108, 109, 118 alt, 119, 122, 124, 150, 151, 156, 170, 172, 178, 182, 183, 184

Demokratik Eylem Partisi “SDA”, foto-arşiv: s. 36, 38, 39, 97, 116, 117, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 159, 160, 163

Alexis Duclos: s. 77, 78, 79 üst, 81 üst

Türkiye Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Görsel Arşivi: s. 129, 130, 131

Anadolu Ajansı Foto-Arşivi: s. 181

Yeni Şafak Gazetesi Foto-Arşivi: s. 128

Osman Topčagić: s. 158 alt

William J. Clinton Başkanlık Kütüphanesi: s. 90

Centar za mir Mostar (Mostar Barış Merkezi) Foto-Arşivi: s. 127 üst

Kamu Kuruluşu “Saraybosna Tarihî Arşivi”: s. 157 alt sağ

2. BASKI

EDİTÖRLER

Fahrudin Rizvanbegović
Faris Nanić

YAYINCI

“Alija İzetbegović” Vakfı
Nusreta Fazlibegovića 70, Saraybosna

YAYINCI ADINA

Esmā Zlata

METİN

Nihad Kreševljaković

SAYFA DÜZENİ

Mahir Sokolija

ÇEVİRİ

Nihad Dostović
Kayhan Gül

REDAKSİYON (TÜRKÇE)

Bayram Şen

FOTOĞRAF İŞLEME

Velija Hasanbegović

KAPAK FOTOĞRAFI

Darije Petković

1. BASKI (2007)

HAZIRLAYANLAR

Zijah Gafić
Ajet Arifi (Connectum)

FOTOĞRAF EDITÖRÜ

Zijah Gafić

GÖRSEL TARAMA

Aleksandar Kordić, TDP

FOTOĞRAF İŞLEME

Anes Šehić, Dotart

SAYFA DÜZENİ

Hot Shop

TASARIM

Fabrika

© “ALİYA İZETBEGOVIĆ” VAKFI, 2025

© FOTOĞRAFLARIN VE METİNLERİN TÜM HAKLARI SAHİPLERİ-
NE AİTTİR

Bu kitabın hiçbir bölümü, Yayıncıdan izin alınmadan çoğaltılamaz,
fotokopi edilemez veya herhangi bir şekilde yeniden üretilemez.

2. BASKI İÇİN TEŞEKKÜRLERİMİZİ SUNARIZ:

Ajet Arifi, Zijah Gafić, Nihad Kreševljaković, Türk İşbirliği ve Koordi-
nasyon Ajansı – TİKA, Kamu kurumu “Memorijalni Centar Sarajevo”
ve Ahmed Kulanić, Kamu kurumu “Aliya İzetbegović Müzesi”, Ba-
kir İzetbegović ve İzetbegović ailesi, Amel Emrić, Milomir Kovače-
vić-Strašni, Renata Krstanović, Tarik Samarah, Alma Pašić, Alexis
Duclos, Safet Oručević, Osman Topčagić, Mukerema Numić, SDA Ge-
nel Merkezi, “Oslobodenje” Fotoğraf Arşivi, “Dnevni avaz” Fotoğraf
Arşivi, Kamu Kurumu “Saraybosna Tarih Arşivi”, Media centar, “Cen-
tar za mir Mostar” Fotoğraf Arşivi, “Videoarhiv Sarajevo” Derneği ve
“Bosna” Polis Gazileri Derneği

Bu foto-monografinin yayını, Alija İzetbegović’in doğumunun 100.
yılı anısına TİKA tarafından desteklenmiştir.